

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

İRANLI GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜREÇLERİ VE
DENEYİMLERİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Seda İNANLI

Danışman

Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

İRANLI GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜREÇLERİ VE
DENEYİMLERİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Seda İNANLI

Danışman

Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKADEMİK BEYAN

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İranlı Göçmenlerin Göç Süreçleri ve Deneyimleri: Antalya İli Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Seda İNANLI

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLOLAR LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Olgusu.....	3
1.1.1. Göç Kavramı ve Göçün Türleri	3
1.1.2. Göçün Sebepleri	6
1.1.3 Sosyolojik Açıdan Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları	7
1.2. Göç Teorileri.....	10
1.2.1. Ekonomik Yaklaşım	12
1.2.2.Tarihselci-Yapısalcı Yaklaşım	13
1.2.3. Network Teori.....	14
1.3. Uluslararası Göç ve Türkiye.....	15
1.4. Akdeniz’de Göç ve Yasadışı Göç Rotaları	18
1.5. Türkiye’deki İranlı Göçmenler	19

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1. Araştırmanın Konusu.....	25
2.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri	26
2.3. Araştırmanın Deseni	26
2.3.1.Çalışma Grubu.....	27

2.3.2. Veri Toplama Aracı ve Verilen Toplanması	28
2.3.3. Verilerin Analizi	28
2.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	29
2.5. Araştırmanın Önemi	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri	32
3.2. Göç Etme Sebepleri	34
3.3. İranlı Göçmenler Arasında İlişkiler Ağı	39
3.4. İranlı Göçmenlerin Türkiye ile İlgili Gelecek Planları	40
3.5. İranlı Göçmenlerin Antalya İşgücü Piyasasındaki Durumları	42
3.6. İranlı Göçmenlerin Uyum Süreçleri	47
TARTIŞMA VE SONUÇ	55
KAYNAKÇA	59
GÖRÜŞME FORMU	65
ÖZGEÇMİŞ	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. İranlı Göçmenlerin Türkiye’ye Göç Süreçleri ve Deneyimlerinin Temalar Gösterimi.....	29
Şekil 3.1. Ortalama Aylık Gelir.....	33
Şekil 3.2. Göç Etme Sebepleri.....	34
Şekil 3.3. Neden Antalya’yı Tercih Ediyorlar?.....	37
Şekil 3.4. Türkiye’ye Gelişi Etkileyen Bir İlişki Ağına Sahip miydiniz?.....	39
Şekil 3.5. Gelecekte Türkiye’de Kalmayı Düşünüyor musunuz?.....	40
Şekil 3.6. Türkiye’de Kalmak İsteme Sebepleri.....	40
Şekil 3.7. Üçüncü Bir Ülkeye Göç Etme Sebepleri.....	41
Şekil 3.8. Türkiye’de Daha Öncesinde Başka Bir İşte Çalıştınız mı?.....	43
Şekil 3.9. Çalışma İzni.....	44
Şekil 3.10. Türkiye’ye Geldikten Sonra Statü Kaybı Yaşadınız mı?.....	45
Şekil 3.11. Ne kadar süredir Türkiye’de yaşıyorsunuz?.....	47
Şekil 3.12. Türkiye’ye uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz?.....	48
Şekil 3.13. Uyumu Etkileyen Olumlu Etkenler.....	49
Şekil 3.14. Türkiye’de En Çok Yaşanılan Zorluk.....	51
Şekil 3.15. Herhangi Bir Ayrımcılığa Maruz Kaldınız mı?.....	53

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri.....	32
Tablo 3.2. Katılımcıların Etnik Kökenleri.....	33
Tablo 3.3. Katılımcıların Meslek Bilgileri.....	43

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
FRONTEX	Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
UHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
TDK	Türk Dil Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖZET

Türkiye hem göç alan hem de göç veren bir ülke olarak göç konusunda önemli bir konuma sahiptir. Özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika kıtalarından gelen göçmenler için hem transit bir geçiş bölgesi hem de kalıcı bir yerleşim yeri olarak görülmektedir. Bu yüzden pek çok göçmen, mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Antalya da Türkiye'nin en çok göç alan şehirlerinden birisi olarak dikkat çekmektedir. Bu araştırma özellikle İran İslam Devrimi'nden (1979) sonra düzenli ya da düzensiz olarak ülkeye giriş yapan İranlı göçmenlerin Antalya'ya göç etme sebeplerini, Antalya'da yaşadıkları problemleri saptamayı ve uyum süreçlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma nitel bir araştırma desenine sahiptir. Farklı göç etme deneyimlerine sahip İranlı göçmenler ile yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar seçilirken farklı sosyodemografik özelliklere sahip kişiler olmalarına dikkat edilmiştir. Kartopu örneklem yöntemi 2 farklı noktadan başlatılarak uygulanmıştır. Sekiz kadın, dört erkek olmak üzere toplamda 12 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada İranlı bireylerin göç etme sebepleri olarak siyasi, ekonomik, eğitim ve dini sebepler olmak üzere 4 etmen belirlenmiştir. Katılımcıların bir kısmının Antalya'ya göç ederken herhangi bir tanıdıklarının olmadığı ancak göç kararı almalarında Türkiye'de kurdukları ilişkiler ağının etkili olduğu görülmüştür. Katılımcıların önemli bir kısmının Türkiye'de kalmayı düşünmekte olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin transit bir ülke olmadığı anlaşılmaktadır. Uyum süreçlerine dair İranlı göçmenlerin başlıca problemlerinden biri Türkiye'ye göç ettikten sonra yaşadıkları statü kaybıdır. Bunun yanı sıra ekonomik problemler, dil problemleri, bulunulan bölgeye uyum sağlayamama, bürokratik engeller de katılımcıların uyum sağlama süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Kültürel yakınlık, dil konusundaki yakınlık ve Türklerin cana yakın davranışları da uyum sağlama süreçlerine yardımcı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antalya, Göç, Göçmen, İran, Uyum.

ABSTRACT

As a receiving and sending country, Turkey has a critical location in terms of migration. It is either seen as a transit or a host country particularly by those who emigrate from the Middle East, and the continents of Asia and Africa. Consequently, it hosts a vast number of immigrants, refugees, and asylum seekers. Antalya also draws attention as one of the cities that receive the most migrants in Turkey. This study attempts to analyse the reasons for the immigration of Iranians, who regularly or irregularly emigrated particularly after the Islamic Revolution (1979), to Antalya, and their problems and integration processes.

This research has a qualitative research design. In-depth interviews were held with Iranian immigrants with different migration experiences. The participants were attempted to be reached with the use of the snowball sampling method. While selecting the participants, their differing sociodemographic characteristics were taken into consideration. Interviews were conducted with a semi-structured questionnaire. This research was conducted with a total of 12 participants, consisting of eight women and four men. The study identified four factors as reasons for Iranian individuals to migrate: political, economic, educational, and religious reasons. It has been observed that some participants migrated to Antalya without having any relatives there, but the decision to migrate was influenced by their network of relationships established in Turkey. The significant majority of the participants plan to stay in Turkey in future as well. Therefore, it is understood that Turkey is not a transit country. One of the main problems faced by Iranian immigrants in terms of integration processes is the loss of their status after migrating to Turkey. In addition to that, economic problems, language barriers, difficulty in adapting to the local region, and bureaucratic obstacles can also negatively affect the participants' integration processes. It has been determined that cultural proximity, linguistic proximity, and the friendly behavior of Turks also contribute to the integration process.

Keywords: Antalya, Migration, Immigrant, Iran, Integration

TEŞEKKÜR

Lisan ve lisansüstü eğitimimim boyunca değerli bilgileri ile bana yol gösteren saygı değer hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL'e, yüksek lisans öğrenimim boyunca benden desteğini hiç eksik etmeyen, her zaman başarabileceğimi bana hissettiren değerli hocam Arş. Gör. Elif GÜN'e,

Çalışmalarına gönüllü bir şekilde katılarak verdikleri cevaplar ile çalışmama katkı sağlayan ve doğdukları ülkeden göç edip farklı bir dünyada yaşama cesaretini göstererek her biri bir başarı öyküsü sergileyen çok değerli bütün katılımcılarıma,

Tez çalışmam boyunca bilgilerini, deneyimlerini benimle paylaşan tez yazma sürecimde bana yoldaş olan çok değerli arkadaşım Gül ŞAHİNKAYA'ya,

Doğumumdan bu yana tüm hayatım boyunca ellerini omuzlarımda hissettiğim, bazen yanımda olamasalar da duygusal olarak yanımda olduklarını bana daima hissettiren, sevgilerini ve desteklerini hiç esirgemeyen biricik aileme; sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ

Göç, bireylerin bulundukları ülkeden başka bir ülkeye yer değiştirme durumudur. Ancak sosyolojik olarak göç etme eylemi yalnızca bir yerden başka bir yere hareket etmeyi ifade etmemektedir. Göç eden kişiler göç eylemini gerçekleştirirken pek çok kaygıyı ve umudu içlerinde barındırarak bu eylemi gerçekleştirirler. Ait oldukları ülkeden hiç bilmedikleri başka bir ülkeye göç ederken arkalarında bıraktıkları yakınları ya da göç ettikleri ülkede yaşayacakları belirsizlikler onları kaygıya sürüklerken aynı zamanda yeni bir yaşam kurmak konusundaki umutları, göç ederken gidecekleri ülkede her şeyin daha iyi olacağı düşüncesi umutlarını yükseltmektedir. Bu kaygılar ve umutlar arasında sıkışan göç etme eylemleri esnasında ve sonrasında göç ettikleri ülkede pek çok deneyim yaşamaktadırlar.

Bu çalışma, İranlı göçmenlerin Türkiye'ye göç etme sebeplerini, Türkiye'de yaşadıkları problemleri ve uyum süreçlerini saptamayı amaçlamaktadır. Bu çalışma doğrultusunda Antalya'da yaşayan İranlı göçmenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma toplamda sonuç bölümü ile birlikte 4 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde göç kavramına ve kuramlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi kavramlar irdelenmiş, bireylerin neden göç ettikleri, göç etme sebepleri açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde uluslararası göç bağlamında Türkiye, Akdeniz'de yaşanan göçler ve kullanılan göç rotaları, Türkiye'deki İranlı göçmenlere ait bilgiler de yer almaktadır.

İkinci bölümde ise metodolojik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın konusu ve hangi kapsamda ele alındığı, araştırmanın hangi problemler üzerinden kurgulandığı ve hangi amaca yönelik bu çalışmanın gerçekleştirildiğine dair bilgiler aktarılmıştır. Hemen sonrasında araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilmiş olup hangi örneklem grubu ile çalışıldığına, verilerin nasıl toplandığına ve nasıl analiz edildiğine, araştırmanın hangi sınırlılıklara sahip olduğuna dair bilgilere değinilmiştir. Son olarak ise araştırmanın nasıl bir öneme sahip olduğu literatürde yer alan diğer çalışmalara da yer verilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde veri toplama aşamasında elde edilen bulgular yorumlanmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında örneklem grubunun sosyodemografik özelliklerine ait bilgiler aktarılmış, İranlı göçmenlerin Türkiye'ye göç etme sebepleri, Türkiye'deki ekonomik yaşantıları, Türkiye'deki uyum süreçleri kategoriler ve temalar çerçevesinde betimsel bir şekilde analiz edilmiştir. Sonuç kısmında ise; araştırmadan elde edilen veriler literatürde bulunan diğer araştırmalar ile beraber değerlendirilmiştir. Literatürde bulunan diğer çalışmalar ile benzer ve farklı noktaları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Seda İNANLI
Antalya, 2023

GİRİŞ

Ekonomik, politik, toplumsal ve doğal nedenlerden kaynaklanan birtakım hususlar insanları göç etmek durumunda bırakabilmektedir. İnsanlık tarihi boyunca pek çok insan göç etmek durumunda kalmış, kimi zamanlarda ise göç etmeye zorlanmışlardır. Göç ile ilgili tanımlamalar genel olarak geçici ya da kalıcı olması, göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde ne kadar kalmak istedikleri ve göç edilen iki yerleşim yeri arasındaki mesafeye göre yapılmaktadır. Tatil gibi sebeplerle başka bir yere gitmek ya da aynı bölge içinde yer değiştirmek göç olarak değerlendirilememektedir. Bir hareketi göç olarak değerlendirebilmek için gidilen bölgede uzun sayılabilecek bir süre içinde o bölgede kalınacak olması ve aynı bölgede olmaması gerekmektedir. Bununla birlikte göç eden bireylerin istekleri de göçün adlandırılması açısından önemli bir konudur. Bazı bireyler gönüllü bir şekilde göç etme eylemlerini gerçekleştirirken bazıları göç etmek zorunda bırakılabilmektedirler.

Türkiye, tarih boyunca pek çok kitlesel göçe ev sahipliği yapmıştır. Türkiye kimi zaman göç veren bir ülke konumunda olurken kimi zaman göç alan ülke konumunda yer almaktadır. Almanya'ya işçi gönderilirken Türkiye göç veren bir ülke konumundayken Ortadoğu'daki iç karışıklıkların da etkisiyle göç alan ülke konumuna gelmiştir. Aynı zamanda Türkiye transit bir geçiş bölgesi olarak da görülmektedir. Göç eden kişiler Türkiye'yi kalıcı bir yerleşim yeri olarak görebilmektedirler. Ortadoğu ve Sahra altı ülkelerinden göç eden göçmenler Türkiye'yi Avrupa ülkelerine geçişte transit bir bölge olarak kullanabilmekte, bir süre Türkiye'de kaldıktan sonra üçüncü bir ülkeye göç edebilmektedirler.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü istatistiklerine (GİGM, 2023) göre Türkiye'de pek çok farklı uyruktan yabancı bulunmaktadır. Nisan 2023 verilerine göre Türkiye'de ikamet izni bulunan ilk 5 ülkeye baktığımızda sırası ile Rusya Federasyonu, Irak, Türkmenistan, Suriye ve İran bu ülkeler arasında bulunmaktadır.

İranlılar da Türkiye'ye göç etmiş ve hala göç etmekte olan gruplardan yalnızca bir tanesidir. Diğer göçmen gruplarında olduğu gibi İranlı göçmenler de göç etmeden önce, ettikleri esnada ve göç ettikten sonra pek çok durumla karşılaşmış ve farklı deneyimler yaşamışlardır. Bu çalışmanın amacı, İranlı göçmenlerin Türkiye'ye göç etme düşüncelerini etkileyen sebepleri, göç ettikten sonra Türkiye'de yaşadıkları zorlukları, Türkiye'de iş hayatına katılımlarını, uyum süreçlerini ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın ortaya koyulma düşüncesi Antalya’da günden güne artmakta olan yabancı göçmenlerin son yıllarda zirveye ulaşması ile birlikte şekillenmeye başlamıştır. Özellikle Rus uyruklu göçmenlerden sonra Antalya’da en fazla bulunan göçmen gruplarından birinin İran uyruklu göçmenler olması ve artık şehirde oldukça görünür hale gelmeleri İranlı göçmenlerin neden Antalya’yı tercih ettikleri ve Antalya’da hem ekonomik olarak hem de uyum anlamında nasıl bir yaşantı sürdürdükleri merak uyandırmıştır. Bu sebeple Antalya’da yaşayan İranlı göçmenler ile ilgili bir araştırma tasarlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde göç kavramı, göçün türleri ve göçe sebep olan faktörler ele alınmış ayrıca göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramları sosyolojik olarak irdelenmiştir. Daha sonrasında ise göç kuramları açıklanmıştır. Bir bütün olarak Akdeniz’de ve özelde Türkiye’de cereyan eden uluslararası göç hareketlerine yer verilmiş, bölümün son kısmında ise Türkiye’deki İranlı göçmenlere değinilmiştir.

1.1. Göç Olgusu

Göç olgusu tek bir bakış açısı ile değerlendirilebilecek bir kavram değildir. Çünkü göç olgusunun kapsamı ve nitelikleri bu kavramı tek bir bakış açısı ile değerlendirmeyi mümkün kılmamaktadır. Bu yüzden bu bölümde de birden fazla bakış açısına ve değerlendirmeye yer verilerek göç kavramı ile ilgili bir dizi alt kavramlara yer verilmiştir.

1.1.1. Göç Kavramı ve Göçün Türleri

Göç, Türk Dil Kurumu’na göre “*Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireyler veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Uluslararası Göç Örgütü’nün Göç Terimleri Sözlüğüne (2009: 21) göre ise göç, uluslararası bir sınırı veya devlet sınırları içerisinde yapısı, süresi ve nedeni her ne olursa olsun insanların yer değiştirmesiyle sonuçlanan bir nüfus hareketidir. Diğer yandan Marshall (1999: 685) göç kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: Göç az veya çok bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içerir. Uluslararası Göç Örgütü’ne (2003: 8) göre ise göç bir kişinin veya bir grup insanın bir coğrafi birimden ötekine, kendi ülkesinden başka bir yere geçici veya sürekli ikamet etmek üzere yönetsel veya siyasi bir sınırı aşarak geçmesi hareketidir. Yapılan bu tanımlamalarda genel olarak göç hareketleri, coğrafi olarak bir mekân değiştirme ve kalıcı olarak gidilen ülkede bulunma olarak nitelendirilmektedir.

Göç olgusu insanlık tarihi kadar uzun bir geçmişe dayanmaktadır. İnsanlar bazen kendi arzuları bazen de zorunlu sebepler ve belli hedefler doğrultusunda daha iyi bir yaşam sürmek amacı ile göç etme eylemini gerçekleştirmiştir. İlk çağlarda göç eden insanların göç kararı almasını genellikle iklim, doğal afetler ve beslenme gibi temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sebepler oluşturmuştur. Fakat endüstrileşme ve küreselleşmeyle birlikte göç

kavramının da yapısı değişmiştir. Yapısının değişmesiyle birlikte göç etme sebepleri de evrilmeye başlamıştır. Bu dönemde göçü etkileyen sebepler çoğunlukla savaş, ekonomi, sağlık ve eğitim gibi sebeplerden oluşmuştur (Kalkan Toprak, 2019: 5-6). Bu bağlamda göç yalnızca coğrafi anlamda bir yer değiştirme olarak değil, bütün canlılar için bir hayatta kalma yolu olarak değerlendirilmelidir. Tüm insanların daha iyi bir yaşama sahip olabilmek için gönüllü ya da zorunlu olarak bireysel veya topluluklar halinde başvurdıkları bir yol olarak görülmelidir (Abadan-Unat, 2017: xxxi). Dolayısıyla ilk çağlardan günümüze kadar uzanan daha iyiye ulaşma arzusunun 21. yüzyılda da devam etmekte olduğu hatta zirveye ulaşmış olduğu belirtilebilir (Kalkan Toprak, 2019: 5).

Göç konusunda bir sınıflandırma yapabilmemizi sağlayan en önemli düşünür William Petersen'dir. Petersen (1958), "General Typology of Migration" adlı makalesinde göçleri ilkel göçler, zorunlu göçler, gönüllü göçler ve kitlesel göçler olarak dörde ayırmıştır. Aynı zamanda zorunlu göçleri de kendi arasında zorunlu ve yönlendirilmiş göçler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu durumda Petersen'in teorisine göre göçleri toplamda 5 kategoride toplamak mümkündür.

İlkel göçler olarak bahsettiği göç türünün isminden ilkel toplumların gerçekleştirdiği göçler algılansa da aslında burada anlatılmak istenen doğal sebeplerden dolayı gerçekleşen göçlerdir. Diğer bir deyişle ilkel halkların göçü değil, bireyin doğal güçlerle baş edememesi sonucu göç etmesi ifade edilmektedir (Petersen, 1958: 259). İlkel göçlerde itici faktör ekolojik baskı iken zorunlu göçlerde itici faktör genellikle siyasi yapılar ya da sosyal gruplardır. Yukarıda da bahsedildiği gibi Petersen bu göç türünü de kendi altında ikiye ayırmıştır. Bu ayrımı göç etme iradesini elinde bulundurup bulundurmaması üzerinden yapmaktadır. Zorunlu göç kavramı, bireyin göç etme iradesini elinde bulundurmadığı durumlarda kullanılırken, bireyin göç etme iradesini elinde bulundurduğu durumlarda genellikle "yönlendirilmiş göç" kavramı kullanılmaktadır (Petersen, 1958: 261-262) Buraya kadar anlatılan göç türlerinde bireyin iradesi nispeten daha önemsiz bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İlkel göçler genellikle göç eden bireylerin bulundukları bölgede fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayamamasından kaynaklanmaktadır ve bu göç türünde göçmenler genel olarak pasiftir. Çevresel faktörlerin daha etkin olduğu görülmektedir. Serbest göçlerde ise insan iradesinin daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Bu göç türünde belirleyici unsur göçmenlerin iradesidir. Bu göçün önemi içinde bulundurduğu itici gücün büyüklüğünde yatmaktadır (Petersen, 1958: 263). Petersen'in kategorileştirdiği göç türlerinden sonuncusu ise "kitlesel göç"lerdir. IOM (2009: 2)'a göre kitlesel göçler, bir ülkeye yüksek sayıda giriş yapılması durumudur. Petersen'a göre serbest göçler kitlesel değildir, kapsamı her zaman daha küçüktür. Çünkü yenilik ve gelişme arayışında olan pek fazla insan yoktur. Burada öncüler önem

kazanmaktadır. Öncülerin en önemli özelliği hayatın diğer alanlarında olduğu gibi göçte de arkadan gelenlere bir yol açmaları ve göç edenlerin sayısını arttırmalarıdır. Böylelikle göç kolektif bir hale gelir. Diğer koşullar caydırıcı ve cezbedici olarak işlev görürler (Petersen, 1958: 263-264). Petersen'in anlattıklarından yola çıkarak serbest göçlerin aslında kitlesel göçler olarak ortaya çıkmadıklarını fakat bu göç türünün kitlesel göçlere sebep olduğunu söylemek mümkündür.

Yalçın (2004: 16), Petersen'in sınıflandırmasına bağlı kalarak kitlesel göçleri, *“Gönüllü göçlerin bir sonucu olarak az sayıda öncü birey başka bir yere göç eder, kaynak ülkelerinde çeşitli ilişki ve bağ kurarlar. Bunun sonucunda menşe ülkeden göç edenlerin sayısı hızlıca artar ve böylece kısa sürede çekici faktörler nedeniyle de göç kitlesel bir görünüme bürünür.”* şeklinde açıklamıştır. Tarihsel sürece bakıldığında, kitlesel göç hareketlerinin ortaya çıkmasında, genellikle çeşitli zorunlulukların büyük bir faktör olduğu ve göçün bu zorunlu sebeplerden kaynaklandığı görülmektedir (Aksoy, 2012: 293). Kavimler Göçü ile başlayan bu kitlesel göç akınları, tarihin neredeyse her döneminde görülmekte ve günümüzde de devam etmektedir. Nitekim göç hareketleri bir kez başladığında daha fazla sayıda insanı içine alarak yayılmaktadır. Kitlesel göçe yol açan zincirleme bir reaksiyon süreci ortaya çıkar, öyle ki bazen bu kitlesel nüfus hareketleri, göç alan ülkenin belirli bölgelerindeki nüfusun büyük çoğunluğunu kapsar hale gelir (Faist, 2003: 21). Castles ve Miller (2008: 5)'a göre sınırları aşan insan hareketleri tarihin çok eski dönemlerinden bu yana devletleri ve toplumları şekillendirmeye devam etse de son yıllarda yaşanan insan hareketlerinin kapsam, boyut ve niteliğinde önemli değişiklikler olduğu bilinmektedir.

Petersen'in bu sınıflandırmasının dışında da göçün türleri bulunmaktadır. Yine Petersen'da olduğu gibi zorunlu ve gönüllü göçler gibi sınıflandırmaların yanında mübadele göçü, beyin göçü, iç göç ve dış (uluslararası) göç gibi kavramlar da literatürde bulunmaktadır. İç göç, bir ülkenin vatandaşlarının ülke sınırları dışına çıkmadan yine kendi ülkeleri içinde yer değiştirme durumlarına verilen isimdir. Bu göçler geçici ya da kalıcı olarak gerçekleşebilmektedir. Bu durumda ülkenin nüfusunda herhangi bir değişiklik olmamakla beraber yalnızca göç alan şehir ve göç veren şehrin nüfuslarında birtakım değişiklikler meydana gelmektedir (Erol ve Ersever, 2014: 50). İç göç kendi arasında mevsimlik göç ve kalıcı göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Mevsimlik göçlerde yine aynı ülke içinde vatandaşlar iş, eğitim, sağlık, kültürel ve benzeri sebepler ile belirli bir süre ya da mevsim içinde yer değiştirme hareketi içerisinde olmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 170). Sürekli göçlerde ise devamlı bir değişim söz konusu değildir. Bireyler göç ettikleri bölgeye kalıcı bir şekilde yerleşmek amacı ile göç ederler (Koçak ve Terzi, 2012: 170-171).

Ülke içinde değil ülke sınırları dışına doğru gerçekleşen göçler ise dış göç ya da uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır. Beyin göçü ve mübadele göçü uluslararası göç hareketleri içinde değerlendirmektedir. Beyin göçü, yetenekli iş gücünün, az gelişmiş ülkelerden imkân ve fırsatları daha fazla olan gelişmiş bir ülkeye doğru yer değiştirme hareketi olarak adlandırılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin bu göçmenlere hem ekonomik hem de kültürel anlamda pek çok imkân sağlaması bireyleri göç etmeye itmekte, beyin göçünü arttırmaktadır. Yine bu göçle birlikte de göç veren ülkeler ile göç alan ülkeler arasında gelişmişlik düzeyi anlamında fark giderek daha belirgin hale gelmektedir (Kaya, 2003: 21). Mübadele göçünde ise bir ülke vatandaşları ile başka ülke vatandaşları arasında bir yer değiştirme durumu bulunmaktadır. Bu değişim bir antlaşmaya tabii olarak gerçekleşmektedir (Tamer, 2020: 2814-2815). Dönüş göçü, düzenli göç, düzensiz göç ve yeniden göç gibi kavramlar da göç literatüründe yer almaktadır. Toksöz (2006: 109-110), bu kavramları şu şekilde açıklamaktadır: Bireyin başka bir ülkede en az bir yıl kaldıktan sonra kendi menşe ülkesine gönüllü veya sınır dışı edilmek yoluyla dönme hareketi “*dönüş göçüdür*”. Bireyin yaşadığı yerden ülkesinin yasa ve düzenlemelerine uygun çıkış yaparak hedef ülkeye kurallara uygun şekilde yasal olarak girişi ise “*düzenli göçtür*”. Bireyin yasadışı teçhizatlar (sahte veya geçersiz dokümanlar) kullanarak yeni bir yerleşim alanına doğru göç etmesi “*düzensiz göçtür*.” Ayrıldığı ülkeye birkaç yıl sonra dönen kişinin yeniden aynı veya başka bir ülkeye yerleşmek üzere gitmesi ise “*yeniden göçtür*.”

1.1.2. Göçün Sebepleri

İnsanların doğup büyüdüğü, köklerini saldığı ve alışık olduğu bir yerleşim birimini bırakarak daha önce bilmediğı başka bir yere doğru göç etmesi pek kolay olmayan bir eylem olarak düşünülmelidir. Dolayısıyla tam da bu sebeplerle göçe neden olan faktörler önem kazanmaktadır (Kalkan Toprak, 2019: 12). Küresel göç eğiliminin ve ülkelere göre farklılık gösteren göçün içerik ve yapısının iyi anlaşılabilmesi için dünyada göçü tetikleyen ikili yapının çok iyi anlaşılması gerekmektedir. Nerede başlayıp, nerede bittiğine bakarak göç süreçleri izlendiğinde, göçlerin yönünün, güneyden kuzeye, doğudan batıya, çevreden merkeze, sömürülen ülkelere, sömüren ülkelere, küçükten büyüğe, fakirden zengine, kırdan kente vb. bir akım biçiminde olduğu görülür (Adıgüzel, 2016: 20).

Dünyanın kuzey/güney ülkeleri ve doğu/batı ülkeleri arasında büyük bir nüfus, gelir, refah ve güvenlik, insan hakları gibi birçok açıdan büyük bir dengesizlik bulunmaktadır. Bu dengesizlik doğudan batıya, güneyden kuzeye sürekli bir insan hareketliliğini yani göçü de beraberinde getirmektedir. İnsanlar daha güvenli, daha müreffeh, daha özgür bir hayata kavuşabilmek için sadece uluslararası hukuk çerçevesindeki yasal prosedürleri kullanarak

değil, zaman zaman çok zor ve ölümcül bir yolculuğu göze alarak yasadışı yolları da seçebilmektedir (Adıgüzel, 2016: 21).

Göç nedenleri, göçe katılan herkes için aynı olmamakla beraber ortak belli başlı bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler Aydemir ve Şahin (2018: 126)'e göre çevresel, ekonomik ve siyasi baskılar olarak belirtilmektedir. Ancak bunların yanı sıra toplumsal nedenler ve bireysel nedenler de göç etmede önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

Çevresel faktörler zorunlu göç kategorisinde değerlendirilmektedir. İnsanların çevresel sebepler ile yaşadıkları toprakları terk etmesi durumudur. Bireyler göç ederek çevresel koşulların daha iyi olduğu yerlere yerleşmeyi amaçlamaktadır. Bu göç türünde insan iradesi söz konusu değildir, kişiler tamamen zorunlu sebepler ile göç etmektedir. Ayrıca bu göçler mekânsal düzeyde olduğu için çevresel faktörlerden etkilenen bölge insanları kitlesel olarak bu göç sürecine katılmaktadır. Ekonomik nedenler hem iç göçlerde hem de uluslararası göçlerde belirleyici bir faktördür. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra Avrupa'daki ülkelerin hızlı bir şekilde endüstrileşme adımları atmaları ve bununla birlikte de endüstrileşen ülkelerde emek gücü açığının ortaya çıkması sebebi ile pek çok farklı ülkenin vatandaşı Avrupa ülkelerine göç etmeye başlamıştır. Gelişmemiş veya gelişmekte olan bazı ülke ve kentlerde yaşanan işsizlik sorunları da insanları göç etmeye iten bir başka nedendir. Yani hem ülkelerin emek gücü ihtiyacını karşılamak üzere hem de kişilerin maddi durumlarını iyileştirmek adına daha müreffeh ülkelere veya bölgelere yapılan göçler, ekonomik nedenli göçler olarak açıklanabilir. Günümüzde binlerce kişinin ekonomik nedenlerle göç yolculuğuna çıktığı bilinmektedir. Unutulmaz (2012: 137)'a göre özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmelere paralel olarak insanların daha iyi bir yaşam sürdürme amaçlı göçlerinde büyük bir artış olmuştur. Siyasi nedenlerle gerçekleşen göçler ise bir ülkede veya bölgede etnik farklılıkların neden olduğu ayrımcılık, yurttaş-mübadele politikaları, rejim değişikliği, siyasi istikrarsızlık (Atılgan vd., 2017: 39) ve azınlıklara uygulanan insancıl olmayan politikalar gibi sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme süreciyle birlikte her ne kadar ülkelerin de modernleşmesi beklenen bir durum olsa da günümüzde siyasi nedenlerle ortaya çıkan göç hareketlerinin varlığı, aslında bu durumun paralel olarak gelişme göstermediğinin en somut bir göstergesidir. Baskıcı rejimlerin özellikle Ortadoğu ülkelerinde hala bir yönetim sistemi olarak mevcudiyetini koruması ve farklı etnik gruplar ile muhalif düşüncelere sahip olan insanlara karşı ayrımcılık, şiddet, baskı ve zulüm gibi uygulamalarda bulunulması, bu duruma maruz kalan insanların zorunlu olarak göç etmelerine neden olmaktadır. Siyasi nedenlerle ve zorunlu bir şekilde göç sürecine katılan kişilerin Faist'e göre (2003: 47) özerklikleri sifıra yakın ve ellerinden alınmıştır. Siyasi nedenlerle oluşan göçler

günümüzde birçok ülkenin vatandaşları tarafından her gün dramatik olarak deneyimlenmektedir. Bugün bu göçler diğer ülkelerde doğurduğu sonuçlar nedeniyle istenilmeyen göçler olarak belirtilmekte ve gelişmiş ülkeler tarafından engellenmeye çalışılan bir durum olmaktadır. Göçün sebeplerinden birisi de toplumsal sebeplerle oluşan göçlerdir. Toplumsal nedenlerle göç, esasında siyasi nedenlerle ortaya çıkan göçlere benzetmekle birlikte kısmen ayrılmaktadır. Toplumun genelinin benimsediği dini inanıştan farklı inanışlara sahip kişiler ve farklı cinsel eğilimleri bulunan bireylere karşı, toplumda yaşayan kişiler tarafından uygulanan baskı ve şiddet sonucu ortaya çıkan göçlerdir (Kalkan Toprak: 14). Son olarak da göçün nedenleri arasında bireysel nedenler gelmektedir. Bireysel nedenlerle göç, kişinin kendi inisiyatifine bağlı olarak gönüllü bir şekilde gerçekleşmektedir. Bireyin kişisel arayışları, yaşam standartlarını yükseltme ve eğitim gibi koşullar bu göçte itici faktörler olmaktadır. Eğitim göçü olarak adlandırılan bireysel nedenli bu göçler genelde bir süreliğine yapılabilir.

1.1.3 Sosyolojik Açıdan Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları

Gündelik hayatta mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramları genellikle birbirleri yerine, aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Fakat bu kavramlar arasında önemli farklar bulunmaktadır.

IOM'un Göç Terimleri Sözlüğü'nde (2009: 36-37) göçmen, *"Hangi sebeple göç ettikleri, gönüllü ya da zorunlu bir şekilde göç edip etmediği, hangi yollar ile göç etme eylemini gerçekleştirdiği fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla bulunan birey."* olarak tanımlanmıştır. Göçmen terimi genellikle bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve 'kişisel uygunluk' sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, kendilerine ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir:

Göçmen kavramı, sığınmacı ve mülteci kavramları ile bazı noktalarda benzerlik göstermekle birlikte bazı noktalarda bu kavramlardan ayrılmaktadır. Hem sığınmacı hem de mülteci kendi ülkelerinden ayrıldıkları için aynı zamanda göç eden kişi yani göçmen konumundadırlar. Fakat her göçmen, mülteci veya sığınmacı olmamaktadır (Akhlaghiolagi, 2019: 11-12). Göçmen kabulü her ülkenin iç düzenlenmesine ve siyasal, sosyal politikasına bağlıdır (Çelikel, 2009: 22). Göçmen, 5543 sayılı Türk İskân Kanunu'nun 3. maddesinin (d) bendine göre *"Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu kanun gereğince kabul olanlardır"* (Adalet Bakanlığı, 2011).

Sığınmacı, bir ülkede mültecilik talebinde bulunan; fakat bu talebi henüz gerçekleşmeden ilgili ülkeye sığınan kişidir. İngilizce “*Asylum seeker*” olarak ifade edilen sığınmacı, mülteciden hukuki anlamda farklı bir konumdadır. IOM’un Göç Terimleri Sözlüğü’nde sığınmacı kavramı da tanımlanmıştır. Bu sözlüğe (2009: 74) göre sığınmacı, zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır. Başvurularından olumsuz bir karar çıkması durumunda bu bireylerin ülkeyi terk etmeleri gerekmektedir. Aksi bir durumda bu kişiler, ülkede kanuna aykırı bir şekilde bulunan diğer kişiler gibi sınır dışı edilebilirler. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin 14. maddesinde herkese gerekli görüldüğü takdirde sığınmacı olma hakkı tanınmaktadır. 14 Aralık 1967 tarihli Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Bildirisinde (United Nations Declaration on Territorial Asylum) sığınmacıların barışçıl bir tutum içerisinde kabul edildikleri için bu isme ve sığata sahip oldukları yazmaktadır. Günümüz Türk hukukunda Avrupa’dan gelen kişiler mülteci, diğer ülkelerden gelenler ise eğer statü alırlarsa, şartlı mülteci olarak kabul edilmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) öncesinde yürürlükte olan 1994 sayılı İltica Yönetmeliği’nde ise “sığınmacı” tanımı şu şekilde verilmektedir (RG, 1994): “*Vatandaşı olduğu ülkede meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen, bir ülkeye sığınan ve o ülkeden mülteci statüsü talep eden yabancı...*”

Mülteci ise 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre şu şekilde tanımlanmıştır: *İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statü...*” (UNHCR, 2016)

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 protokolü dışında bir kişinin “mülteci” olarak adlandırılması şu durumlara gerçekleşebilir (Akt. Beyer, 1981: 27): “*Menşei ülke dışında olma, ilgili ülkesinde korunamama ve çeşitli haklardan yararlanamama, çeşitli zulüm ve zorbalık durumları ile karşı karşıya kalma ve sosyal gruba mensubiyet veya siyasi nedenlerden ötürü bulunduğu yerde tehlikede olma.*”

1.2. Göç Teorileri

Geçmişten günümüze yaşanan göç hareketlerini açıklamaya yönelik bilinen ilk çalışma 1885 yılında İngiliz bir istatistikçi olan Ernest Ravenstein tarafından ortaya atılan “*Laws of Migration*” (Göçün Kanunları) isimli çalışmadır. İlk olmasının yanı sıra bu çalışmayı asıl önemli kılan özelliği kendinden sonra yapılan çalışmalara yol açmış, kendinden sonraki teorilere öncülük etmiş olmasıdır. Bu teori erken dönem teorileri olarak bilinen kategorileştirmeye de dahil olabilmektedir. Ravenstein’ın bu çalışması herkesçe benimsenen, genel geçer kanunlardan oluşmaktadır ve Ravenstein göçün 7 kanunu olduğunu ileri sürmektedir (akt. Yalçın, 2004: 22). Ortaya attığı kanunların maddeleri şu şekildedir:

1. **Göç ve Mesafe:** Ravenstein (1885: 198) ilk kanununda göçün mesafe ile bir ilişkisi olduğunu ileri sürmüştür ve göçlerin çoğunun kısa mesafelerde yer alan yerleşkelere doğru gerçekleştiğini söylemiştir. Aynı zamanda Ravenstein, göç edilen yerleşkelerdeki olan iş imkanlarının fazlalığının o kentte halihazırda yaşayan nüfusa olan oranının, göçlerin boyutunu da belirlediğini ifade etmektedir.

2. **Basamaklı Göç:** İkinci kanun göçün basamaklar halinde gerçekleştiğinden bahsetmektedir. Ravenstein’a göre kentlerde meydana gelen ve hızlı şekilde gerçekleşen ekonomik gelişmeler sonucunda bireyler, kentin çeperinde yer alan yerleşkelerden kente doğru göç etmeye başlarlar. Böylelikle basamaklar halinde bireyler kente bir adım daha yaklaşmış olurlar ve kente yaklaştıkça da kentin avantajlarını daha fazla görmeye başlarlar. Ravenstein’a göre (1885: 198-199) bu avantajlar göç edenler tarafından görülmeye başlandıkça da göç tüm ülkeye yayılacaktır ve tüm bölgelerde hissedilecektir.

3. **Göçlerin Yayılma ve Emme Süreçleri:** Bu iki sürecin birbirleriyle hareket ettiğini söylemek mümkündür. İki süreç çoğu zaman birbirini desteklemektedir. Bu iki süreci benzer kılan, birbirlerini desteklemelerini sağlayan asıl şey amaçlarının ortak olmasıdır. Ravenstein (1885: 199)’a göre göç tek başına bir hedef olarak görülemez. Başka bir deyişle bireyler yalnızca göç etmek istedikleri için yer değiştirmezler. Göç edilen yerleşim yerindeki çekici faktörler yayılma sürecinde etkili olmaktadır. Hızlı bir şekilde gelişmekte olan endüstriyle birlikte iş gücüne daha fazla ihtiyaç duyulması da göçlerle giderilmekte ve bununla birlikte gerçekleşen göç dalgaları, kentler tarafından emilmektedir.

4. **Zincirleme Göç:** Bu kanunda Ravenstein (1885: 199) göçlerin bir süre sonra zincirleme şekilde gerçekleştiğini ileri sürmektedir. Burada anlatılmak istenen göç alan yerleşim bölgelerinin zamanla göç vermeye de başlamasıdır. Böylece gerçekleşen her göç dalgası zincirleme şekilde yeni bir göç dalgasını da beraberinde getirmektedir.

5. **Doğrudan Gerçekleşen Göçler:** Ravenstein'ın (1885: 199) ilk dört kanununda göçlerin basamaklı şekilde gerçekleştiğinden bahsedilmektedir. Fakat 5. kanunda anlatılan göçler basamaklı şekilde gerçekleşmeyen, doğrudan göçlerdir. Bu göçler uzun mesafeli göçlerdir. Uzun mesafeli yapılan göçler genellikle endüstri merkezlerine, ticaret bölgelerine gerçekleşen göçlerdir.

6. **Kır ve Kentten Göç Etme Eğilimleri:** Bu kanun kırsaldan ve kentten göç etme eğilimlerine değinir. Ravenstein'a (1885: 199) göre kırsal bölgeden göç edenlerin oranı kentsel bölgelerden göç edenlerinin oranına göre daha fazladır.

7. **Kadın ve Erkeklerin Göç Etme Eğilimleri:** Son kanununda ise Ravenstein cinsiyetler arasındaki göç etme eğilimlerine değinmiştir. Ravenstein'a (1885: 199) göre kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimindedirler. Özellikle kısa mesafeli göçlerde kadınlar daha fazla göç hareketinde bulunmaktadırlar. Ravenstein, 1889'da yaptığı çalışmasında yine kadınların daha fazla göç hareketine katıldığı görüşlerini tekrarlasa da buna ek olarak erkeklerin kadınlara göre uzun mesafeli, özellikle de yurtdışı göçlerine daha fazla katıldıklarını vurgulamıştır.

Ravenstein'ın "*Laws of Migration*" teorisinden neredeyse 50 yıl sonra Samuel A. Stouffer tarafından ortaya atılan "*Kesişen Fırsatlar Teorisi*" Stouffer'ın Amerikan Sosyoloji Dergisi'ne yazdığı "*Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance*" adlı makalesinde ilk kez tartışılmıştır. Bu teoriye göre göç sürecinde belirleyici birtakım faktörler vardır. Bu faktörleri ise Stouffer (1940), göçte kat edilen mesafe, gidilen yerleşim yerindeki fırsatlar ve bu fırsatların çokluğu olarak açıklamaktadır. İlk dönem göç araştırmalarına bakacak olursak gerçekleşen göçler genellikle kısa mesafeli yerleşim alanlarına gerçekleşme eğilimindedir. Fakat ilerleyen zamanlarda yapılan araştırmalara göre göçlerde belirleyici faktör artık yalnızca mesafe değildir. Gidilen yerleşim yerindeki fırsatlar da göç etme kararını almada oldukça etkilidir. Göçü değil de göç eden bireyleri odak noktasına alan bu teoride, uzak mesafelere göç eden göçmenlerin sayısı, varış noktasındaki fırsatlarla ile doğru orantılıdır (Stouffer, 1940: 846). Bu teoriye göre bireyler göç etmeye karar verirken kar ve zarar hesabı yapmaktadırlar. Göç etme potansiyeli olan bireyler öncelikle gerçekleştirecekleri göçün karlarını ve zararlarını hesaplarlar. Bu hesaplama sonucunda edinilen kâr zarardan fazla ise göç hareketi gerçekleştirilebilir. Ancak göç kardan fazla zarar getirecek ise göçten vazgeçilebilir (Kapu, 2012: 15).

Göç ile ilgili bir diğer teori ise Everett Lee'nin "*A Theory of Migration*" adlı çalışmasında ortaya attığı "*itme çekme teorisi*"dir. Lee (1966) bu çalışmasında Ravenstein'ın çalışmalarından da yola çıkarak göç olgusunu tanımlamak için yeni bir bakış açısı önerisinde

bulunmuştur. Bu teori ortaya çıkan uluslararası göçlerin neden ortaya çıktıklarına, göç sürecinin nasıl olduğuna yönelik soru işaretlerini gidermeye odaklanmıştır (Kalkan Toprak, 2019: 34). Lee, bu teorisinde göçmenlerin deneyimlerine odaklanmak yerine göçün kendisine odaklanmayı seçmiş ve göç olgusunu açıklamaya çalışmıştır. Ancak göçmenlerin de oldukça önemli olduğunu ve göçmenlere de gereken önemin verilmesi gerektiğini söylemektedir. Lee'nin teorisinde yaşanılan ülkede de göç edilen ülkede de pek çok itici, çekici ve bir başka deyişle ne itici ne çekici faktörler vardır. Bu göç etme sürecini de başlatan 4 faktör bulunmaktadır. Bu faktörler şu şekilde sıralanabilir (Lee, 1966: 49-50):

1. Yaşanılan kaynak ülke ile ilgili faktörler
2. Gidilecek hedef ülke ile ilgili faktörler
3. Göçe karışan, müdahil olan faktörler
4. Kişisel faktörler

Bu teori terkedilen yerleşim yerinin hem kişisel hem de toplumsal anlamda ihtiyaçlarını karşılayamadığına fakat kişinin karşılanamayan ihtiyaçlarının gidilecek ülkede karşılayan avantajların olduğuna işaret etmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı da asıl göçü oluşturan yegâne sebebin terkedilen yerleşim yerinin iticiliği ve tercih edilen yerleşim yerinin çekiciliğinden kaynaklanan yapısal sebepler olduğu görülmektedir (Lee, 1966: 50-52).

Göç kavramını ve göç etme eylemini anlayabilmek için kuramlara ihtiyaç duymaktayız. Ancak bu kavramı ve eylemi anlayabilmek için tek bir kuram yeterli olmamaktadır. Göç çok yönlü bir kavram olduğundan onu açıklarken de birden fazla kurama ihtiyaç duymaktayız. Bu yüzden günümüzde pek çok kuram göç etme eylemini anlayabilmemizde bizlere rehberlik etmektedir. Yukarıda anlatılan göç ile ilgili yaklaşımlar günümüzde bulunan ve göçü açıklamakta kullandığımız göç kuramlarının oluşmasına öncülük etmiş yaklaşımlardır. Göç teorilerini ekonomik yaklaşım, tarihselci-yapısalcı yaklaşım ve network teori olmak üzere üç başlıkta toplamak mümkündür.

1.2.1. Ekonomik Yaklaşım

Ekonomik yaklaşıma göre bireylerin elde ettikleri gelirler, ekonomik ve yaşam fırsatlarındaki olumlu ya da olumsuz faktörler bireylerin göç etme süreçlerinde etkili olmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 31). Ekonomik yaklaşımın içerisinde şu teoriler bulunmaktadır: neoklasik ekonominin makro kuramı, neoklasik ekonominin mikro kuramı ve yeni ekonomi kuramı. Neoklasik ekonominin makro kuramına göre iç ve dış göçlerde asıl sebep emek konusunda farklı coğrafyalarda oluşan arz ve talep dengesizlikleridir. Bu kurama göre göç sermaye fakiri ülkelere emek fakiri ülkelere doğru akmaktadır. Ülkeler arasında yaşanan

ücret farklılıkları göç hareketlerine sebebiyet vermektedir. Yine bu kurama göre ülkeler arası ücret farklılıklarının ortadan kalkması halinde göç hareketleri de son bulacaktır (Abadan Unat, 2017: 53-54).

Neoklasik ekonominin mikro kuramında ise bireyler göç etmeden önce belli başlı hesaplamalar yapmaktadır. Bu hesaplamaların temel konusu kar ve zarardır. Eğer bireyler yaptıkları hesaplar doğrultusunda göç ettikten sonra yüksek kazanç sağlayacakları sonucuna ulaşmışlarsa göç etmeye karar vermektedir. Göç eden bireyler maliyetlerini en aza indirgeyerek kazançlarını en yüksek düzeyde tutmayı amaçlamaktadır. Bu kurama göre kişisel sermayenin başlıca özellikleri, yabancı dil bilgisi, becerileri, göç edilen ülkedeki fırsatlar, iş bulma olasılıklarıdır. Bu özellikler göç etmeyi arttıran faktörlerdir (Abadan Unat, 2017: 54-55).

Ekonomik yaklaşım içinde bulunan son kuram ise yeni ekonomi kuramıdır. Bu kurama göre göç etme kararı tek başına bireyler tarafından alınmamaktadır. Bir ailede bulunan tüm bireyler göç etme konusunda etkilidir (Stark ve Levhari, 1982). Yine bu kuramın savunucularına göre göç etmeyi etkileyen en önemli sebep ücret farklılıkları değildir. Haneler yalnızca ücret farklılıklarından dolayı değil diğer hanelere kıyasla görece yoksulluklarını düzeltmek amacı ile göç ederler (Stark ve Bloom, 1985: 173-178). Göç veren ve göç alan ülkede ücret farklılığı olmasa bile çeşitli zarara uğrama olasılıklarını azaltmak için haneler göç etme eylemini gerçekleştirebilirler (Abadan Unat, 2017: 57).

1.2.2.Tarihselci-Yapısalcı Yaklaşım

Tarihselci-yapısalcı yaklaşım kategorisindeki kuramlar kapitalin sahip olduğu çıkarlara göre ortaya çıkmış olan uluslararası göçlere vurgu yapmaktadır (Castles ve Miller, 2008). Tarihselci-yapısalcı yaklaşım içinde bulunan kuramlar ikiye ayrılmaktadır. Bu kuramlar arasında ikiye bölünmüş emek piyasası kuramı ve dünya sistemleri kuramı bulunmaktadır.

İkiye bölünmüş emek piyasası kuramına göre uluslararası göç, endüstri toplumlarının emek gücü isteklerinden kaynaklanmaktadır. Bu kuramın en büyük savunucularından birisi olan Michael J. Piore'ye (1979) göre gelişmiş ülkelerin ekonomik olarak en temel özelliklerinden birisi sürekli olarak iş gücüne ihtiyaç duymalarıdır. Bu sebeple uluslararası göç devamlı olarak devam etmektedir. Piore'ye (1979) göre göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ücret dengesizlikleri göçe sebebiyet vermemektedir. Göçe asıl sebep olan durum göç alan ülkelerin sürekli olarak iş gücüne ihtiyaç duymasıdır.

Dünya sistemleri kuramı ise 1974 yılında Wallerstein tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre göç, kapitalist gelişmeler sonucunda gerçekleşir. Uluslararası göçler kapitalist gelişmeler sonucunda bir kopma olarak görülmektedir. Tüm kapitalist yatırımlar, bulundukları

bölgedeki çevre ülkelerde bir kopuş yaşatmakta ve onları göçe hazır hale getirmektedir. Bu kurama göre uluslararası göç genel olarak sömürgeci ülke ve onun sömürge ülkeleri arasında gerçekleşmektedir. Bu ülkelerin sömürge ülkesi oldukları dönemde sömürgeci ülke ile kurdukları tarihsel ve kültürel bağlar bu süreci daha kolay hale getirmektedir (Abadan Unat, 2017: 61-63).

1.2.3. Network Teori

Network teori, bir başka deyişle “*İlişkiler Ağı*” teorisinde ise göçün hangi sebeplerden meydana geldiğini açıklamaktan çok göçün sürdürülebilir tarafı üzerinde durmaktadır. Güllüpınar’a (2013:117) göre ilişkiler ağı, göç eden bireylerin kaynak ülke ile hedef ülkedeki daha önceden göç etmiş veya göçmen olmayan bireyler ile arasındaki aynı soydan olma, akraba ya da arkadaş olma ile oluşan ilişkileri ifade etmektedir. Bu tür ilişkiler bazı işlevsellikleri de beraberinde getirmektedir. Örneğin göç etmeye karar verilen ülkede kurulan ilişki ağları ihtiyaç duyulduğunda yardım istenen ya da iş bulma konusunda yine ihtiyaç duyulduğunda başvurulabilecek bir sermaye olarak da görülebilir (Abadan Unat, 2017: 64).

Bu teorinin bir diğer odaklandığı nokta ise kurulan ağların göçe özendiriyor olmasıdır. Mutluer’e (2003:21) göre kurulan ağlar göçü daha da özendirici hale getirmektedir. Bunun sebepleri arasında da göç edilen ülkede kurulan ilişkiler ağı sayesinde göçün sebep olacağı masrafların ve neden olacağı zarara uğrama tehlikesinin azalması gösterilebilir. Bireyler yasal olmayan, illegal yollardan gerçekleştirdikleri göçlerde özellikle göç edecekleri ülkede herhangi bir ağa sahip olmamaları sebebi ile pek çok masrafla karşı karşıya kalmaktalar ve zarar görmektelerdir. Ancak göç edildikçe ve ağlar oluşmaya başladıkça, ilk göç edenleri izleyen diğer göçlerde oluşan ilişkiler ağı ile birlikte masraflar ve riskler en aza inmektedir. Böylece yapılan göçler giderek artmakta ve daha geniş kitlelere yayılmaktadır (Abadan Unat, 2017: 64-65).

Faist’e (2003: 85) göre iç göçlere oranla ulusötesi göç hareketlerinde bu ağlar daha fazla öneme sahiptir. Bunu sebebi ise uluslararası göçlerde alınması gereken risklerin ve yapılması gereken masrafların iç göçlere kıyasla daha fazla olmasıdır. Birey yaşadığı ülkeyi terk edip bilmediği bir ülkeye taşınırken yaşadığı ülkede başka bir şehre taşındığı göç deneyiminden daha fazla ve önemli riskler almakta, çok daha fazla masrafla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüzden uluslararası göçlerde gideceğin ülkede bir ilişkiler ağına sahip olmak göç etmeyi kolaylaştırmaktadır.

Massey ve arkadaşlarına (2014: 29) göre ise yapılan her yeni göç kurulan networkü daha da yaygınlaştırmaktadır. Göç sürecine dahil olan her yeni göçmen bir grup insanı da bu göç

sürecine dahil etmektedir. Bununla birlikte göçmen ağırları daha da genişlemekte ve göçün devamlılığını sağlamakta, göçleri sonsuz bir döngüye sokmaktadır.

1.3. Uluslararası Göç ve Türkiye

Uluslararası göç, *“kişilerin kendi ülkelerinden ya da hali hazırda yaşadıkları ülkeleri kalıcı ya da bir süreliğine geçici olarak başka bir ülkede yaşamak üzere terk etmesi, oradan ayrılması”* olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre uluslararası sınırları aşma söz konusudur (IOM, 2009: 88). Türkiye de geçmişten günümüze tarihsel olarak bir göç ülkesi olarak bilinmektedir. Ancak Türkiye’nin göç haritası her dönemde farklılık göstermiştir. Bu bölümde Türkiye’nin göç profili dönemselsel olarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Türkiye öncelikle göç veren bir ülke olarak tanımlanabilir. II. Dünya Savaşı sonrası hızlı bir şekilde gelişme sürecine giren Avrupa ülkeleri hem ekonomik hem de demografik sebepler ile işgücü açıklarını kendilerine oranla daha az gelişmiş olan Güney Avrupa ülkelerinden sağlamaya çalışmışlardır. Türkiye de emek ihraç eden ülkeler arasına 1960’lı yıllarda katılmaya başlamıştır (Şen, 2003: 208-209). 1960’ların başından itibaren 1970’li yılların başlangıcına kadar Türkiye’den pek çok insan Batı Avrupa ülkelerine göç etmeye başlamıştır. Türk vatandaşları bu tarihlerde Avrupa ülkelerine göç etmiştir. Bu ülkeler arasında da en çok Almanya’ya göç ettikleri görülmektedir (Kirişçi, 2007: 91). Bu göç hareketleri özellikle Türkiye ile Almanya arasında imzalanan bir anlaşma ile Türkiye’den Avrupa’ya gerçekleşen işçi göçü ile başlamıştır. Bu dönemde Almanya gelişen ekonomisi için geçici vasıfsız iş gücü sağlamayı amaçlamıştır. Türkiye açısından ise bu süreç içerisinde barındırdığı işsizliği bu işçi göçü ile azaltmayı hedefleme şeklinde ilerlemiştir. Bu süreçte Türkiye yalnızca Almanya ile değil, Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa ve İsveç gibi pek çok Avrupa ülkesi ile Almanya ile imzaladığı anlaşmaya benzeyen anlaşmalar imzalamıştır. Bu dönemde göç eden işçiler hem Türkiye tarafından hem de göç alan diğer ülkeler tarafından *“misafir işçi”* olarak görülmüştür. Hatta Türkiye, bu Avrupa ülkelerine çalışmak için giden misafir işçilerin ülkelere döndüklerinde benzer iş kollarında faaliyet göstererek Türkiye ekonomisine katkı sağlayacaklarını düşünmüştür. Ancak Avrupa ülkelerine göç eden misafir işçilerin büyük çoğunluğu ülkelere geri dönmemiş hatta ailelerini de yanlarına alarak geçici olarak çalışmak için gittikleri Avrupa ülkelerine kalıcı olarak yerleşmişlerdir (Kirişçi, 2007: 92). 1960’ların başında göç edenlerin yalnızca erkekler olduğu görülmekle beraber 1961 yılı itibari ile göçmen işçilerin sayısı 7.116’yı bulmuştur. Petrol krizi ile beraber 1973 yılında Almanya’nın yabancı işçi alımını durdurduğunda ise Almanya’daki Türk göçmen işçilerin sayısı 910.500’dür (Şen, 2004: 209). Avrupa’nın işçi alımı sona erse de Türklerin Avrupa’ya göçü aile birleşimi, yeni

aile oluşumu gibi sebeplerle devam etmiştir. Eurostat (2020) verilerine göre AB ülkelerinde yasal olarak yaşayan ancak AB vatandaşı olmayan Türk vatandaşlarının sayısı Almanya’da 1.316.395, Fransa’da 210,351, Avusturya’da ise 117.580’dir.

Özellikle askeri müdahalenin sivil siyasete olan etkisinin arttığı 1980’li yıllara gelindiği zaman ise mülteci başvurusu yapacak olanlar Batı Avrupa ülkelerine yönelmiştir (Kirişçi, 2007: 92). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK, 2000) istatistiklerine göre 1983 ile 2000 yılları arasında yaklaşık 490.000 Türk vatandaşı çeşitli Avrupa ülkelerine sığınma başvurusunda bulunmuştur. BMMYK’nın yayınlamış olduğu verilere göre 1997- 2002 yılları AB ülkelerine iltica başvurusunda bulunan AB’ye aday ülkeler arasında Türkiye birinci sıradadır. Bu yıllar arasında Türkiye’den 23.389 kişi iltica başvurusunda bulunmuştur. Yine BMMYK verilerine göre mülteci statüsüne sahip 146.386 Türk bulunmaktadır. Ayrıca bununla beraber 10.264 Türk vatandaşı da mülteci statüsü edinme için başvuruda bulunmuş ve sonuçlanmasını beklemektedir. Bu bilgiler ışığında Türkiye halihazırda mültecilere ve mülteci başvurusu bulunan bireylere ev sahipliği yaparken aynı zamanda kendi bünyesinde de mülteci üreten bir ülke konumundadır (BMMYK, 2009).

Türkiye özellikle 1990’lı yılların başında göç alan bir ülke haline gelmeye başlamıştır. Göç alanındaki konumunun değişmeye başlamasında komşu ülkelerin siyasi problemleri ve ülkelerindeki gelişmeler önemli bir rol oynamıştır. Komşu ülkelere gelen vatandaşlar Türkiye’yi Avrupa ülkelerine geçişte bir transit geçiş ülkesi olarak görmüşler, bu yüzden Türkiye göçmenler için bir odak noktası haline gelmiştir (Ekşi, 2016: 11).

İlk olarak Sovyetler Birliği’nin dağılması ile Türkiye göçmenlerin odak noktası haline gelmeye başlamıştır. Sovyetler Birliği’nden ayrılan ülkelere pek çok göçmen Türkiye’ye çalışmak için göç etmeye başlamıştır. Sovyetler Birliği’nin dağıldığı 1991 yılında Bulgaristan’dan 345 bin kişi Türkiye’ye göç etmiştir (GİGM, 2022). Özellikle 1992-1993 yılları arasında şu ülkelere pek çok göçmen Anadolu’ya yönelmiştir: Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Özbekistan (BMMYK, 2009). Yine 2005 yılında Balkan ülkeleri ve eski Sovyet ülkelerinden yaklaşık 6,2 milyon insan Türkiye’ye giriş yapmıştır. Türkiye’ye gelen bu göçmenler bu dönemde özellikle fuhuş, çocuk ve yaşlı bakımı ve şantiyelerde kaçak olarak çalışmışlardır (Kirişçi, 2007: 93). Türkiye, 1992 yılından günümüze kadar 6,5 milyondan fazla göçmene ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca bu sayıya eğitim ya da çalışma için gelen göçmenler dahil edilmemiştir (GİGM, 2022).

Türkiye’ye doğru gerçekleşen en önemli ikinci göç dalgası ise 2011 yılında Suriye’den savaş dolayısıyla kaçan Suriyeli vatandaşlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Mart 2021 tarihinde Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’a karşı gerçekleşen protestolar ve protestolar sonrasında

çıkan iç savaşla beraber pek çok insan Suriye’den ayrılmaya başlamış ve Suriye’deki bu kaotik ortam dünya tarihindeki en önemli göç hareketlerinden birine sebep olmuştur. Türkiye de Suriye krizinde önemli bir rol oynamaktadır (Erdoğan, 2019: 2). Mülteciler Derneği’nin (2022) verilerine göre Kasım 2022 itibari ile Türkiye’de bulunan kayıt altına alınmış Suriyelilerin sayısı 3 milyon 577 bin 714 kişidir. Fakat bu sayılara kayıt dışı Türkiye’de bulunan Suriyeliler dahil değildir. Bu yüzden Türkiye’nin çok daha fazla Suriyeliye ev sahipliği yaptığı düşünülmektedir. Suriyelilerin yanı sıra GİGM (2022) verilerine göre Türkiye Afganistan, Pakistan, Filistin, Türkmenistan ve İran gibi pek çok ülkeden düzenli veya düzensiz göç almaya devam etmektedir. Türkiye 2018 yılında 5. kez dünyada en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke olarak belirlenmiştir. Bu unvana sahip olduğu 2018 yılında Türkiye’de 3,7 milyon mülteci olduğu söylenmiştir ve mülteci sayısının büyük bir çoğunluğunu Suriyeliler oluşturmaktadır (IOM, 2020: 40).

Türkiye aynı zamanda son 20 yıldır uluslararası transit göç hareketlerinin de ana aktörü olmuştur (Gökdere 1994, 49). Özellikle Türkiye’nin uzun bir sahil şeridinde sahip olması, siyasi, ekonomik ve sosyal problemleri olan, çok fazla göç potansiyeline sahip komşu ülkelere sahip olması, Avrupa’ya ulaşmada Sahra altı ülkelerin geçiş rotasında bulunması Türkiye’yi transit göçte cazip hale getirmiştir (T.C. İç İşleri Bakanlığı, 2016: 56). Suriye, Irak, Mısır, Fas, Gana ve Afganistan gibi çeşitli ülkelere geçici olarak kalma amacıyla yüz binlerce göçmen, Avrupa ülkelerine gidebilmek umuduyla Türkiye’ye gelmiştir. Bu ülkelere Türkiye’ye doğru bir göçün yönelmesinin 3 temel sebebi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, komşu ülkelerde devam eden çatışmalardır. Bu karmaşa ve çatışma hali çevre bölgelerde güvensizliğe yol açmış, karmaşa içinde bulunan bireyler bu durumdan korunmak amacı ile vatanlarından uzaklaşmıştır. İkincisi, Türkiye’nin coğrafi olarak uygun konumda bulunmasıdır. Türkiye’nin Doğu ve Batı arasında bir köprü görevinde olması durumu göçmenleri Türkiye’ye yönlendirmiştir. Son olarak da AB ülkelerinin kısıtlayıcı kabul prosedürleri Avrupa’yı hedef alan göç akışlarını Türkiye gibi çevresindeki ülkelere yönlendirmiştir (İçduygu, 2000: 358).

Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesinde getirdiği kısıtlama ile birlikte de transit göçmen sayısının arttığı söylenebilir. Cenevre Sözleşmesine koyulan şerh ile Türkiye Doğu’dan gelen göçmenleri mülteci olarak kabul edememiştir. Bu sebeple Doğu’dan gelen göçmenlerin Türkiye’ye mülteci olarak kabul edilememesi pek çok göçmenin Türkiye’de geçici olarak bulunmasına sebep olmuştur ve bu göçmenler hala bulunmaya devam etmektedir. Özellikle Humeyni rejiminden kaçan çok sayıda İranlı bu bağlamda değerlendirilebilir. Sözleşme dışı mülteci gruplarının Türkiye’ye ilk girişleri İranlılar ile başlamıştır. Fakat büyük bir çoğunluğunun Türkiye’ye gelme sebepleri Türkiye’yi diğer Avrupa ülkelerine geçişte aracı

olarak kullanmak olmuştur. Türkiye'ye doğru gerçekleşen ikinci büyük transit göç akışı ise 1988'de Irak-İran Savaşı sona erdiğinde gerçekleşmiştir (Kirişçi, 1994: 52). 1991 yılında Körfez Savaşı'nın bitmesi ile birlikte Irak'tan ülkemize 467.489 Iraklı göç etmiştir (GİGM, 2022).

Antalya da Türkiye'de oldukça fazla göç alan şehirler arasında gelmektedir. Göç İdaresi verilerine (GİGM, 2023) göre Antalya sahip olduğu 148.837 ikamet izni bulunan yabancı ile Türkiye'de ikamet izni bulunan iller arasında İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Antalya'da yaşanan nüfus artışı ise 2021 yılında %25 iken bir yılda %40'a yükselmiştir. Antalya, 2022 verilerine göre İstanbul, Ankara'dan sonra üçüncü sırada yer alırken 2023 yılında ikinci sıraya yükselmiştir.

Antalya Kent Konseyi Göç Raporu'na (2022) göre ise Antalya'da bulunan yabancılar arasında 29.691 kişiyle Rusya Federasyonu ilk sırada yer almaktadır. Kazakistan 18.214 kişi ile ikinci sırada, İran ise 11.620 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır. İran'ı ise sırasıyla Almanya, Kırgızistan ve Ukrayna izlemektedir. Yabancılar yapılan konut satışlarına baktığımızda ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine (TÜİK, 2022) göre Antalya 21.860 konut satışı ile yine İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. İran uyruklu göçmenler Türkiye'den toplamda 8.223 konut almışlardır.

1.4. Akdeniz'de Göç ve Yasadışı Göç Rotaları

Akdeniz farklı imparatorluklar, etnisiteler ve kültürlerin etkileşime girdiği bir bölgedir. Tarihsel olarak bu etkileşimler zaman zaman çatışma ve savaşlara yol açmış, zaman zaman ise büyük göç hareketliliklerine sebep olmuştur (Hammond, 2015: 3). Ülkelerin toplumsal olanakları, coğrafi ve ekonomik durumları göç alan ve göç veren ülkelerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ülkeler arasındaki ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler ve daha çok Güney ülkelerinde yaşanan siyasi çalkantılar insanları Kuzey ülkelerine doğru göçe zorlamaktadır (Akçadağ, 2012: 1). Özellikle Akdeniz'e kıyısı bulunan Ortadoğu ülkelerinde ve Asya'daki kaotik yaşam şartları Akdeniz'in de bir göç rotası haline gelmesini ve Avrupa'ya yönelen bu göçü anlamamıza zemin hazırlamaktadır (Göksu ve Atik, 2016: 448).

Frontex (2022)'in sınıflandırmasına göre Akdeniz'de üç tane göç rotası bulunmaktadır. Bu göç rotaları Orta Akdeniz Göç Rotası, Batı Akdeniz Göç Rotası ve Doğu Akdeniz Göç Rotası olarak adlandırılmaktadır. Orta Akdeniz Göç Rotası'nda 2021 yılında 67.724 yasadışı göçmen tespit edilmiştir ve bu durumla birlikte de bu güzergâh 2021 yılında üst üste ikinci kez Avrupa'ya geçişte en fazla kullanılan rota olarak belirlenmiştir. Bu da bir önceki yıla kıyasla %90'lık bir göç artışını ifade etmektedir. Ayrıca bu rotadan gerçekleşen

yasadışı göçler dış sınırlarda bildirilen tüm göçlerin %23'ünü oluşturmaktadır. Bu rotayı kullanan uyruklar arasında Libyalıların çok fazla olması Libya'yı ana çıkış ülkesi haline getirirken, Tunus ve Türkiye'den yapılan göçler de bu rota üzerinde artan göçe katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda Bangladeşli göçmenler de bu göç rotasından en fazla tespit edilen göçmenler arasında yer almaktadır. Batı Akdeniz Göç Rotasında ise tespit edilen göçmen sayısı 2021'de 18.466 olarak kaydedilmiştir. Bu sayı 2020 yılında 17.228'dir. Bu rotada ana çıkış ülkesi ise Cezayir olarak bilinmektedir. En fazla tespit edilen uyruk Cezayir iken, ikinci uyruk olarak ise Faslılar bulunmaktadır. Doğu Akdeniz Göç Rotası'nda 2021 yılında bu güzergâh üzerinden AB'ye giriş sayısı 20.567 göçmen olarak tespit edilmiştir. Bir önceki yıllara kıyasla tespit edilen göçmen sayıları birbiri ile benzerlik göstermektedir. Bu güzergahı tercih eden göçmenlerin birçoğu Yunanistan ve Kıbrıs gibi ülkelere giriş yapmaktadırlar. 2021 yılında Yunanistan'da yasadışı sınır geçişlerinde düşüşler görülürken, Kıbrıs kıyılarına gelenlerin sayısı 12.350'ye ulaşmıştır. Bu da daha önceki yıllara kıyasla Kıbrıs kıyılarında daha yoğun bir göç baskısının olduğunu göstermektedir.

1.5. Türkiye'deki İranlı Göçmenler

İran'ın durumunu ve göçle ilişkisini anlamak için İran İslam Devrimi'ne ve devrim sonrası döneme bakılması önemlidir. Her devrimde olduğu gibi İran Devrimi'nin içinde de farklı sebepler bulunmaktadır. Bu sebeplerden başında da ekonomi gelmektedir. Ak Devrim (1963), ülkede yeni uygulamaların ortaya koyulmasını sağlamış ancak bu uygulamalar tam anlamıyla yerine getirilememiştir. Ayrıca 1973 yılında gerçekleşen Petrol Krizi de ekonomik sıkıntıların artmasına sebep olmuştur. Bu krizle beraber 1979 öncesinde de ekonomik sıkıntılar en üst seviyeye ulaşmış, bu yüzden devrimi tetikleyen en önemli sebeplerden birisi ekonomi olmuştur (Cülük, 2018: 95).

İslam Devrimi hem İslam Dünyası hem de İran açısından içinde yenilikler barındırmaktadır. Bu yeniliklerden biri de bu devrimin pek çok çevreyi arkasına almış olmasıdır. Her kesimden insan bu devrimi desteklemiştir (Gündoğan, 2011: 95). Akhlaghiolaghi (2019: 53) çalışmasında bu durumdan şu şekilde bahsetmiştir: *“İran devrimi dışarıdan bakıldığı zaman aşırı sağcı eğilimin popülerliği gibi görünse de aslında tüm kesimler tarafından desteklenen bir devrim olmuştur. İnsanlar Humeyni'yi ülkeyi şeriatla yöneteceği için değil halkın nefret ettiği Şah'ın en büyük muhalifi olduğu için desteklemiştir ve Humeyni, sağcı ve solcu kesimin her ikisinden de oy almıştır.”* Tüm bunların yanı sıra her ne kadar devrim, tüm kesimleri yanına almış olsa da devrimden sonra bu birlik bozulmaya başlamıştır. Ulema sınıfı

devrimin kontrolünü ele geçirmesiyle birlikte diğer gruplar devrim hareketinin dışına itilmeye başlanmıştır (Cülük, 2018: 95).

Devrim gerçekleşmeden önce ve gerçekleştiği sırada tüm halka kendisini açmış bir hareket olarak görünmekteyse de hareketin gittikçe ulemanın eline geçmesiyle birtakım dini ayrılıklar ortaya çıkmaya başlamış yani mezhepsel ayrışmalar belirginleşmiştir. Bu da problemli bir sosyal yapıyı beraberinde getirmiştir. Bu problemli yapı halkın isteklerini karşılayamamış ve gün geçtikçe despotik bir yapıya dönüşmüştür. Bu despotik ve katı sistem insanların İran'dan göç etmeyi düşünmelerine sebep olmuştur. İnsanların dini, siyasi ya da sosyal birtakım sebeplerden dolayı hapis cezasına çarptırılma, işkenceye uğrama ya da ölüm korkuları İran'ı terk etmek istemelerine ve sonucunda da pek çok İranlının ülkeyi terk etmesine sebebiyet vermiştir (Cülük, 2018: 100-101).

İran'dan Türkiye'ye ve diğer Avrupa ülkelerine kitlesel göç hareketleri İran İslam Devrimi sonrasında yaşanmaya başlamıştır. Devrim sonrası devletin despotik bir hal almasıyla Korjan'a göre (2011: 64-65) birçok solcu grup ve dönemin sanatçıları İran'ı terk etmek zorunda kalmıştır. Akhlaghiolaghi'ye (2019: 55) göre İran'dan yaşanan göç dalgalarını 3 döneme ayırabiliriz. Bunlardan birincisi yukarıda da bahsedildiği gibi 1980'li yıllarda İran İslam Devrimi'nden sonra yaşanan göç hareketleridir. O dönemlerde sığınmacıların büyük bir çoğunluğunu siyasi ve sosyal sığınmacılar oluşturmaktadır. Bu göç hareketleri genel olarak insanların can güvenliklerinden şüphe etmeleri ve hem kendi hem de ailelerinin hayatlarını korumak amacıyla gerçekleştirdikleri göçlerdir.

İkinci büyük göç dalgası ise 1990'lı yıllarda yaşanmaya başlamıştır. Bu dönemde göçler, akraba ya da tanıdık gruplar gibi çeşitli gruplardan oluşan topluluk halindeki göçlerden oluşmaktadır. Özellikle İslam Devrimi'nden sonra göç eden göçmenlerin tanıdıklarından oluşan bu gruplar, İran'dan umudunu kesmiş İranlılardır. Bu dönemde göç edenler, bir önceki göç dalgasının yaşandığı dönemdeki göçmenlerle aynı sebeplerden dolayı göç etmemişlerdir. Göç etme sebepleri genel olarak daha iyi bir yaşama sahip olma isteğidir (Akhlaghiolaghi, 2019: 56). Bunun yanı sıra 1980-1988 yılları arasında yaşanan İran-Irak Savaşı'ndan kaçanların oluşturduğu grubu ikinci göç dalgası olarak nitelendiren kaynaklar da literatürde mevcuttur. Topateş vd.'na (2018: 2018) göre İran-Irak Savaşı ikinci göç dalgasının en önemli sebeplerindendir.

Üçüncü dalga göçler ise daha yakın bir geçmişte 2000'li yıllarda gerçekleşmeye başlamıştır. İran'daki cumhurbaşkanlığı seçimleri 2009 yılında üçüncü göç dalgasını başlatmıştır (Çiftçi, 2020). Bu cumhurbaşkanlığı seçimi esnasında gerçekleşen ve seçimden sonra devam eden birtakım eylemlere katılan vatandaşlar, katıldıkları bu protestolar sonucunda

ceza almaktan korktuklarından ve can güvenliklerinden şüphe duyduklarından dolayı İran'ı terk etmek zorunda kalmışlardır. Aynı zamanda bu dönemde yani 2000'li yıllarda Avrupa ülkelerinde yaşanan yaşlanma ve genç bireylere ihtiyaç duymaları çalışmak ya da eğitim için göç etmek isteyenlere Avrupa ülkelerine geçişte kolaylık sağlamıştır (Akhlaghiolaghi, 2019: 56). Bu üç dönemde de Türkiye'ye pek çok İranlı göçmen giriş yapmıştır. Son zamanlarda Türkiye hedef ülkelerden birisi haline gelmiş olsa da genel olarak pek çok İranlı göçmen için üçüncü bir ülkeye ulaşmak amacıyla transit ülke işlevi görmüştür. Bunun yanı sıra başka bir Avrupa ülkesine ulaşmak için Türkiye'ye gelmiş olsa da uzun yıllardır Avrupa'ya geçiş yapamamış ve Türkiye'de yaşayan İranlı göçmenler de bulunmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2021 yılında toplamda 1.153.098 İranlı Türkiye'ye giriş yapmıştır. Çıkış yapanların sayısı ise yine 2021 yılı itibari ile 1.090.466 kişidir. Bu verilere göre 62.632 İranlının Türkiye'de kaldığı açıkça görülmektedir (GİGM, 2022) Bu sayı 2019'da 27.766 iken, 2017 yılında 13.464 kişidir (GİGM, 2020). Bu verilerden de anlaşılabacağı üzere Türkiye'deki İranlı göçmenlerin sayısı gittikçe artmaktadır. Ayrıca İran, Türkiye'ye giriş ve çıkışlarda Rusya, Almanya, Ukrayna ve Bulgaristan'dan sonra 5. sırada yer almaktadır.

Düzensiz göç istatistiklerine baktığımız zaman ise İran'dan giriş yapan düzensiz göçmenlerin sayısının 01.12.2022 itibari ile 5271 olduğunu görülmektedir (GİGM, 2022). Bu sayı 2019 yılında 8753 iken, 2020 yılında 3562'ye gerilemiştir. Düzensiz göçmen sayısının 2021 yılında da 3503 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Düzensiz göçmen sayısında 2020-2021 yılları arasında yaşanan düşüşün pandeminin de etkilerinden biri olduğu düşünülebilir.

Düzensiz göçmenin göçmen sayısına oranla bu denli az olmasının önemli sebeplerinden birisi, Türkiye ve İran arasında olan vize muafiyeti anlaşmasıdır. İran vatandaşları Türkiye'ye 3 ay süreyle vizesiz seyahat edebilmektedirler. Bu 3 aylık süre bittiğinde ise tekrar çıkış ve giriş yaparak vize sürelerini uzatabilmekte ve bu sebeple düzensiz göçmen durumuna düşmemekte ya da düzensiz göçmen durumuna düştüklerinde yakalanmaları daha uzun sürmektedir (Akis Kalaylıoğlu, 2014: 192). Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılabacağı üzere İranlı göçmenler Türkiye'ye girişlerini pasaportlarıyla beraber yasal yollardan ve pasaportsuz olarak kaçak yollardan olmak üzere iki şekilde yapmaktadırlar (Korjan, 2011: 84). Erkek İranlı göçmenler açısından düzensiz göçe bakıldığında, İranlı erkeklerin pasaportsuz olarak düzensiz bir şekilde göç etmelerinin sebebi askerlik görevlerini yerine getirmediüklerinden pasaport almaya haklarının olmamasıdır. Kadınlar açısından bakıldığında ise İran'da kadınların pasaport alma haklarının olup olmadığı, kadının eşinin ya da babasının onayına bağlı olmasıdır. Aile reisi olarak nitelendirilen erkeğin eşine ya da kızına onay vermemesi durumunda kadınlara pasaport

belgesi verilmemektedir. Bu sebepten kadınlar göç ederken düzensiz göçmen konuma düşebilmektedirler (Kalkan Toprak, 2019: 125). Bunun dışında siyasi olarak suçlu olanlar da düzensiz göçe başvurmaktadırlar. Kaçak yollarla giriş yapan göçmenler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'ne yaptıkları beyanlarda İran istihbaratı tarafından takip edildiklerini, can güvenliklerinin olmadığını, ülkeden çıkış yasakları olduğunu ve pasaportlarına el konulduğunu söylemişlerdir (Korjan, 2011: 84).

Pek çok İranlı göçmen Türkiye'ye girişlerini Van üzerinden gerçekleştirmektedir. Van'ın giriş yolu olarak tercih edilmesinin arkasında da birden fazla sebep bulunmaktadır. Bu sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Van şehrinde BMMYK'nin ofisinin bulunması, daha önce Türkiye'ye göç öyküsü bulunan tanıdıkların tavsiyeleri, kayıt dışı ekonominin yaygın olması ve yolculuğun diğer aşamalarını planlamada yardımcı olacak aracılara bulmak konusundaki kolaylık. (Danış, 2004: 13). Van'ın yanı sıra Hakkâri ve Ağrı'dan da pek çok göçmen girişi olmaktadır. Bu bölgelerden geçişlerin yaşanmasının diğer sebepleri olarak sınır bölgelerinin coğrafi özellikleri bakımından dağlık bir yapısı olması ve güvenlik açıklarına yol açması, bölgedeki gelir düzeyinin düşük olması ile birlikte bölgede gelir elde etme faaliyetlerinin sınırlı olması gösterilebilir. Gelirin düşük olması ve bölgede istihdam olanaklarının sınırlılığı bölgede insan kaçakçılığının bir gelir elde etme aracı olarak kullanılmasına sebebiyet vermektedir. Bu durum da bölgedeki geçişleri arttırmaktadır (Deniz, 2009: 95).

Türkiye'ye gelenlerin bir kısmı için Türkiye transit bir geçiş ülkesiyken diğer kısmı için ise daimî bir yerleşim yeri olmaktadır. Transit geçiş için gerekli prosedürlerin tamamlanmadığı durumlarda ise geçiş ülkesi olarak kullanmak isteyen göçmenler için de Türkiye uzun süre kalınan bir yerleşim yeri olabilmektedir (Deniz ve Öksüz, 2017: 170). İranlı göçmenlerin göç etmelerindeki temel motivasyon İran dışında daha iyi bir yaşam kurma istekleridir fakat neden Türkiye'yi tercih ettiklerine bakıldığında karşımıza pek çok sebep çıkmaktadır. Coğrafi yakınlık bu sebeplerden biridir. İran ve Türkiye'nin birbirine sınır komşusu olması Türkiye'ye ulaşmakta kolaylık sağlamaktadır. Bunun yanı sıra iki ülke arasındaki vize muafiyeti de önemli etkenlerden biridir. Coğrafi olarak yakınlıkla beraber kültürel olarak iki ülkenin yakın olması, bölgedeki ülkeler arasında Türkiye'nin gelişmiş konumu, Türkiye'de BMMYK ofisinin bulunması İranlıların göç etmesindeki önemli sebeplerdir (Akis Kalaylıoğlu, 2014: 200). Din değiştirmek, Bahai dinine mensup olmak ya da hiçbir dine inanmamak, siyasi olarak suçlu olmak, farklı cinsel yönelime sahip olmak ve şiddet mağduru bir kadın olmak İran'dan göç etme sebepleri arasına eklenebilir (Korjan, 2011: 130).

Korjan (2011: 85)'ın çalışmasına göre etnik kökenlere göre Türkiye'yi tercih sebepleri de değişmektedir:

“İran'dan gelen sığınmacıların Türkiye'yi sığınma ülkesi olarak seçmesindeki nedenler; Türk etnik kökenlilerde coğrafi yakınlık, vize sorunun olmaması ve kültürel yakınlık olarak ifade edilirken, Fars etnik kökenlilerde ise Türkiye'nin Avrupa sınırlarına yakın olması, Ortadoğu ülkeleri içinde en istikrarlı ve modern ülke olması ve dini açıdan kültürel yakınlığın bulunması şeklinde sıralanmaktadır. Kürt kökenli İranlı sığınmacılar açısından bu durum sadece coğrafi yakınlık olarak nitelendirilmektedir.”

İranlıların Türkiye'ye göç ettikten sonra burada göçmen ağları kurdukları bilinmektedir. Danış (2004) ve Akçapar (2006) yaptıkları çalışmalarında bu bilgileri ortaya koymuşlardır. İlk kez göç deneyimi yaşayan, hiç bilmediği ya da görmediği yeni bir yere yerleşen göçmenler için göçmen ağları önemlidir. Geldikleri yerde ne yapacaklarını bilemeyen, adeta “sudan çıkmış balığa dönen” göçmenler bu dernekler ve gruplar sayesinde hem şehre alışma konusunda daha az güçlük çekmekte hem de Türkiye'ye geldikten sonra kendisine çizeceği yol konusunda yardım alabilmektedirler. Uluslararası Katolik Göç Komitesi (ICMC), Protestan ve Katolik kiliseleri gibi oluşumlar özellikle Hristiyan İranlılar için önemli bir örgütlenme alanı oluşturmaktadır. Ayrıca bu oluşumlar Hristiyan İranlılara yardım noktasında etkin rol oynamaktadırlar. Sonuç olarak bu örgütler göçmen ağlarının önemli parçası olmuşlardır (Akçapar, 2006: 819). Ayrıca Ankara'da kayıtlı göçmenler tarafından kurulan “Türkiye-İran İş, Kültür, Eğitim Derneği (TİKDER)” adında bir dernek de bulunmaktadır.

Göçmenler her ne kadar kendi ülkeleri dışında daha güzel bir yaşam isteğiyle göç etmiş olsalar da göç ettikleri ülkelerde çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. İranlılar da Türkiye'ye geldiklerinde birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlardan en önemlisi dil problemidir. Türkçe diline hâkim olmayan İranlılar, yerel halkla iletişim kurmakta ve bu dil probleminden dolayı eğitimden sağlığa pek çok hizmete erişimde güçlük çekmektedirler. Türkçeye ait ifade ve tanımlamalardan haberdar olmamaları yabancı olarak nitelendirilmelerine sebep olmakta ve yerli halkla aralarında gerilimli bir ilişki yaratmaktadır (Kalkan Toprak, 2019: 137). Türkiye'deki kayıt dışı istihdam alanlarının varlığı da diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İşverenler, göçmenlerin dezavantajlı durumlarından faydalanarak güvencesiz, düşük ücretlerle ve yüksek çalışma saatleriyle göçmenleri istismar edebilmektedirler (Korjan, 2019: 98). Güvencesiz çalışma, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimini de olumsuz etkilemektedir fakat sağlık, sadece güvencesiz çalışanlar için bir sorun değildir. Devlet, sağlık sigortası olan göçmenlerin de sadece ayakta tedavilerini karşılamaktadır. Masraflı tedaviler, ameliyatlar ve ilaçlar sigorta kapsamına girmemektedir. Bunlara ek olarak hizmetlerden nasıl

faaydalanacakları konusunda yetersiz bilgiye sahip olmaları, barınma ile ilgili problemler (ev kiralayamama, yüksek kiralar, sağılıksız ve küçük evler vb.), çocukların eğitim problemleri, zorlu yaşam koşulları, yetkililerin sorunlar karşısında ilgisiz olması, yerel halkın göçmenler karşı önyargılı olmaları, çalışma hayatında ya da dini, cinsel nedenlerle yaşanan ayrımcılıklar İranlı göçmenlerin Türkiye’de yaşadığı problemler olarak sıralanabilir (Akglaghiolahi, 2019: 69).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırma esnasında hangi yöntemin uygun görüldüğü ve araştırma esnasında kullanılan teknikler açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre önce araştırmanın konusuna, amacına ve problemlere yönelik bilgilere yer verilmiş daha sonra ise araştırmanın desenine, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve veri analizine yönelik açıklamalarda bulunulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise araştırmanın ilgili alan yazına olan katkısına, özgünlüğüne ve araştırmanın sınırlılıklarına dair bilgiler sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Konusu

Göç, kısa süreli ya da sürekli olarak insanların bulundukları ülkeden başka bir ülkeye giderek yerleşmelerine verilen isimdir (Barthram, Poros & Monforte, 2014: 13). Uluslararası göçler bağlamında Türkiye farklı dönemlerde farklı pozisyonlarda bulunmuştur. 1960'lı yıllarda göç veren bir ülke konumunda iken sonrasında göç alan bir ülke haline gelmiştir. Türkiye aynı zamanda son yıllarda transit bir geçiş ülkesi olarak da görülmektedir. Özellikle Batı ülkelerine gitmeyi hedefleyen göçmenlerin Avrupa'ya geçişlerinde Türkiye transit bir geçiş bölgesi olarak görülmektedir. Avrupa'ya gitmeyi hedefleyen göçmenler öncelikle Türkiye'ye gelmekte, bir süre Türkiye'de kalmakta sonrasında üçüncü bir ülkeye göç etmektedirler. Kimi zaman ise göçmenler bu düşünce ile gelmiş olsalar bile bu durum her zaman aynı şekilde sonlanmamaktadır (Gökdere, 1994). Göç eden bireyler Türkiye'yi geçici bir yerleşim yeri olarak görseler bile bazı durumlarda Türkiye'de uzun süreli olarak kalabilmektedirler. Bu göçlerin büyük çoğunlu düzenli göç niteliğinde, yasadışı olarak gerçekleşebilmektedir.

Bu bireyler düzenli ya da düzensiz nasıl göç etmiş olurlarsa olsunlar göç etmeden önce, göç etme esnasında ve göç ettikten sonra çeşitli deneyimler edinmektedirler. Bu deneyimleri ile birlikte göç etmeye karar vermekte, göç etme yöntemlerini belirlemekte ve göç ettikten sonra ise bulundukları yerde tutunabilmeleri için çeşitli stratejiler geliştirmektedirler. Uluslararası göç olgusunu İranlı göçmenlerin Türkiye'ye göçü üzerinden değerlendiren bu araştırma, İranlı göçmenlerin karar alma süreçlerinden beşeri hareketliliklerine, göç sürecinde karşı karşıya kaldıkları problemlerden göç öncesi ve sonrasındaki yaşam anlatılarına kadar birbiriyle iç içe geçmiş konulara odaklanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Göç etme süreci aslında basit bir yer değiştirme hareketi olarak görünse de tek tek incelediğinde içlerinde çok başka hikayeler barındırdığı görülmektedir. Göç etmek demek yalnızca insanların bulundukları yerden başka bir yere gitmesi, yer değiştirmesi anlamına gelmemektedir. Göç etmek aynı zamanda insanların yanlarında taşıdıkları bavullarında yalnızca eşyalarını değil alışkanlıklarını, değerlerini, yaşayışlarını ve kültürlerini de beraberinde götürmeleridir.

Bu araştırma, İran İslam Devrimi'nden (1979) sonra yasal ya da yasadışı yollarla Türkiye'ye göç etmiş İranlı bireylerin göç etme sebeplerini, göç ederken yaşadıkları problemleri, göç sonrası yaşamlarında meydana gelen değişimleri, toplumsal uyum ve bütünleşmeye yönelik görünümelerini, yerleşik hale gelme hallerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amaçları şu şekildedir:

- İranlı göçmenlerin Türkiye'ye göç etme düşüncelerini şekillendiren bağlam ve düşüncenin ne olduğunu belirlemek,
- İranlı göçmenlerin göç sürecinde yaşadıkları problemleri tespit etmek,
- İranlı göçmenlerin göç öncesi ve sonrası yaşamlarında meydana gelen değişimleri ortaya koymak,
- Toplumsal uyum davranışı geliştirme ve toplumsal bütünleşme örüntülerine yönelik görünümelerini tespit etmek,
- Yerleşik hale gelmenin sonuçlarını irdelemek araştırmanın ulaşmak istediği hedeflerdir.

2.3. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel bir araştırma desenine sahiptir. Araştırma saha çalışması olarak gerçekleştirilmiştir ve yorumsamacı yaklaşım esas alınmıştır. Yorumsamacı yaklaşım bir “anlama” süreci olarak değerlendirilebilir. Genel anlamda yorumsamacı yaklaşımın amacı toplumsal ya da bireysel olayları anlayarak, bireylerin bu toplumsal ya da bireysel olaylara yükledikleri anlamlar ile açıklanmaktır (Keat ve Urry, 2016: 434).

Nitel araştırmalarda gözlemlere ve görüşmelere yer verilir. Determinizmde olduğu gibi evrendeki her olayın gerçekte nedeni ya da nedenleri olduğu varsayımı ön planda tutulmaz. Bunun yerine nitel araştırmalarda, sözlü çözümlemelere daha fazla yer verilir. Yorumlamalar, olaylar ve bağlamlar doğrultusunda yapılır. Olayları bulundukları dünya içinden çıkarmadan, kendi ortamında yorumlamaya ve anlamlarını açığa çıkarmayı amaçlar (Neuman, 2012: 224).

Bu çalışmanın ortaya çıkış sürecinde Antalya’da ikamet ettiğim semtte çok fazla İranlı göçmenlerin ikamet ediyor olması ve İranlı göçmenlerin Antalya’ya uzanan göç süreçlerinde nasıl deneyimler yaşadıklarına dair duymuş olduğum merak etkili olmuştur. Yapmış olduğum gözlemlerden de yola çıkarak İranlı göçmenlerin Türkiye’deki yaşam deneyimleri tezin genel çerçevesini oluşturmuştur.

2.3.1.Çalışma Grubu

Bu araştırma Türkiye’nin Antalya ilinde gerçekleştirilmiştir. Antalya, Türkiye’nin Güneyinde yer alan toplam 2.669.318 nüfusa sahip ve göç alan bir ildir. Yapılan çalışmada farklı göç deneyimlerine sahip İranlı göçmenler çalışmaya dahil edilmiştir. Nitel araştırmalarda temel hedef kapsayıcı, bütüncül olarak durumun ortaya koyulmasıdır. Bu sebeple örneklem seçilirken katılımcıların bireysel özelliklerindeki çeşitliliğe odaklanarak, genel varsayımlar yapmak yerine derinlikli bir bilgiye ulaşmak amaçlanmıştır (Baltacı, 2019: 373). Bu araştırmanın saha çalışması kurgulanırken de farklı sosyodemografik özelliklere sahip İranlı göçmenler ile görüşmeler yapılması hedeflenmiş, kartopu örneklem yöntemi ile katılımcılara ulaşılmıştır. Kartopu örneklem yönteminde çalışmanın konusu ile ilişkili bir kişi belirlenerek öncelikle o kişi ile görüşme gerçekleştirilir. Bu görüşme gerçekleştirilen kişinin referansı ve yönlendirmesi ile diğer katılımcılara ulaşılır ve görüşmeler gerçekleştirilir. Bu şekilde de araştırmaya katılan katılımcıların sayısı artar, örneklem çoğalır. Bu örneklem yöntemine “*kartopu etkisi*”nden esinlenerek kartopu örneklem yöntemi ismi verilmiştir (Biernacki ve Waldorf, 1981: 141). Yapılan bu araştırmada kartopu örneklem yöntemi kullanılırken 2 farklı noktadan kartopu yöntemine başlanmıştır. Bununla birlikte farklı özelliklere sahip katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada örneklem belirlenirken öncelikle İranlı bir göçmene yapılacak olan araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, sonrasında kişinin onayı doğrultusunda ilk görüşme gerçekleştirilmiştir. İlk görüşme gerçekleştirilen katılımcının referansları doğrultusunda diğer katılımcılara erişim sağlanmış, sonraki katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Örneklem hedeplerine uygun şekilde kartopu örneklem tekniği ile ilerleme gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresince 8 kadın, 4 erkek olmak üzere farklı yaş aralığında 12 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan saha çalışması toplanan veriler açısından yeterli doyuma ulaştığı anlaşıldığında saha çalışma süreci sonlandırılmıştır.

2.3.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Derinlemesine görüşme, nitel araştırmanın önemli veri toplama tekniklerinden biridir. Derinlemesine görüşme tekniği ile az sayıda kişiden bilgi toplanarak katılımcıların toplumsal hayata dair düşünceleri, algıları, toplumsal gerçekliği nasıl inşa ettikleri gibi bilgiler edinilebilir (Punch, 2016: 165). Bu çalışmada yapılan görüşmeler 2021 Temmuz ve Ekim ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ortalama süresi 30 ile 50 dakika arasındadır. Araştırmada saha çalışması yapılmadan önce araştırma soruları önceden, özgün bir şekilde hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan yapılandırılmamış soru formu ile katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu sayede veri seti hazırlanmıştır.

2.3.3. Verilerin Analizi

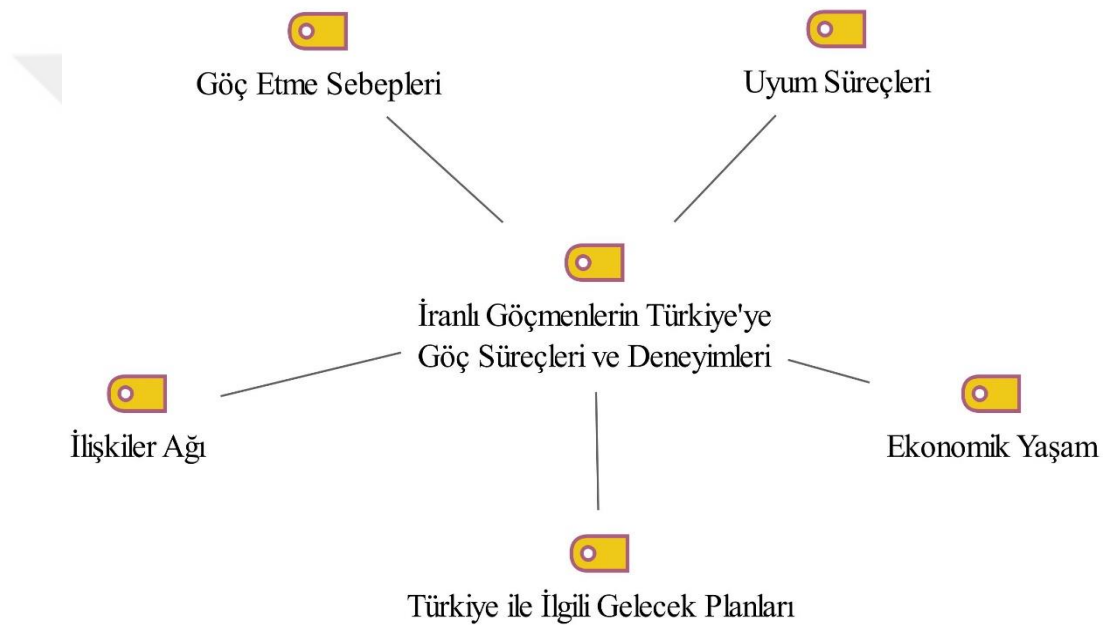
Yapılan araştırmanın veri toplama aşaması tamamlandıktan sonra elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamasına geçilmiştir. Analiz aşaması ile ilgili öncelikle planlamalar yapılmıştır. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen ve not alınan görüşmeler herhangi bir veri kaybı olmaması için gerekli düzenlemeler yapılarak Word dosyasına aktarılmıştır. Deşifre aşamasında veriler Word dosyasına işlenirken kişisel verilen korunması açısından katılımcılar K1, K2, K3... şeklinde adlandırılmışlardır. Katılımcıların ifadelerinde herhangi bir anlam kaybı yaşanmaması açısından eksik olan ifadeler, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde tamamlanmıştır. Bu çalışmada veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca sahada yapılan gözlemler, süreç içerisinde not edilmiş, sahada toplanan verilerin desteklenmesine yardımcı olmak amacı ile saha verileri ile beraber değerlendirilmiştir.

Sahada elde edilen veriler betimsel bir şekilde analiz edilmiştir. Betimsel analiz bulguların parçalarına ayrılarak analiz edilmesine imkân sağlamaktadır. Bu analiz biçiminde sahada elde edilen veriler düzenlenerek kodlara ayrılır. Bu kodlar temalar altında toplanarak yorumlanır (Boyatzis, 1998: 100-103). Braun ve Clarke (2019: 883) betimsel analizin aşamalarını şu şekilde sıralamışlardır:

- Sahada elde edilen verileri iyi anlamak için verilerin yazılı bir şekilde ele alınarak birkaç defa okunması,
- Saha verilerinin kodlara ayrılması,
- Elde edilen bu kodların belli temalar altında toplanması,
- Temaların isimlendirilmesi ve tanımlanması,
- Öne çıkan alıntıların seçilmesi ve bu alıntılarının araştırmanın amacına uygun bir şekilde ilişkilendirilmesi ile raporlaştırılması.

Araştırmadan elde edilen veriler Word dosyasında yazılı hale getirildikten sonra MAXQDA 2020 programına aktarılmıştır. Bu program çeşitli analiz yöntemlerinin kullanıldığı, metinlerin kodlanarak temalar altında toplanabildiği ve hiyerarşik kod şemaları çıkarılabilen bir nitel araştırma programıdır. Saha verileri bu programa aktarıldıktan sonra verilerin benimsenebilmesi amacı ile veriler birkaç kez okunmuştur. Veriler benimsendikten sonra kodlama aşamasına geçilmiştir. Birbiri ile ilişkili olduğu düşünülen kodlar belirli şemalar altında toplanmıştır. Oluşturulan bu temalar yalın bir dil ile açıklanmıştır. Son aşama olarak ise çalışmadan elde edilen bulgular anlamlı olabilmesi için görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmada Şekilde 2.1.'de görülen 5 tema bulunmaktadır. Bunlar; Göç etme sebepleri, ilişkiler ağı, Türkiye ile ilgili gelecek planları, ekonomik yaşam ve uyum süreçleridir.

Şekil 2.1. İranlı Göçmenlerin Türkiye'ye Göç Süreçleri ve Deneyimlerinin Temalar Gösterimi

2.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Her araştırma kendine özgüdür. Bu yüzden araştırmaları genelleylebilmek mümkün değildir. Bu sebeple bu çalışma da belirli kapsam ve sınırlılıkları da beraberinde getirmiştir. Bu kapsam ve sınırlılıklar şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırmada ulaşılan sonuçlar Antalya ilinde ikamet eden 12 katılımcının görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen verilerin doğruluğu, katılımcıların doğru ve samimi yanıtlar vermiş olmaları ile ilişkilidir.

- Araştırmaya katılan katılımcıların farklı bir uyruğa sahip olması ve Türkçe diline tam olarak hâkim olmamaları soruları tam anlamı ile anlamak ve cevaplamak konusunda katılımcıları sınırlamıştır.
- Katılımcıların Türkiye’de göçmen statüsünde bulunması ve yaşadıkları tedirginlik duygusu sebebi ile katılımcılar görüşme yapmaya kolay ikna olmamışlar, görüşme yapabilmek için referans olabilecek kişilere ihtiyaç duymuşlardır.

2.5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma özellikle İran’dan Türkiye’ye göç eden göçmenlerin Türkiye’de yaşadıkları deneyimlere açıklık getirmekle birlikte özel olarak Antalya’da yaşayan İranlıların Türkiye’de ve yine özel olarak Antalya ilinde yaşadıkları zorluklar ve kolaylıkların ortaya koyulması açısından önem arz etmektedir. Alan yazınında göç kavramı ile ilgili sosyolojik çalışmalarda kavramsal ve kuramsal açıdan çeşitli olduğu bilinmektedir (Ravenstein, 1885; Lee, 1966; Petersen, 1970; Faist, 2003; Castles ve Miller, 2008). Türkçe literatürde ise Türkiye’deki İranlı göçmenleri konu alan çalışmalar da yer almaktadır (Korjan, 2011; Akis Kalaylıoğlu, 2014; Akhlaghiolaghi, 2019; Ekhiari, 2020; Çiftçi, 2020).

Konuya ilişkin sosyoloji ve daha pek çok alanda çalışmalar bulunmaktadır. Konu ile ilgili literatürdeki yapılan çalışmalarda aşağıdaki konulara değinilmiştir:

- “*Kastamonu’daki İranlı Sığınmacılara Dair Etnografik Bir İnceleme*” adlı çalışmada, İran coğrafyasının etnolojik ve teolojik yapıları çözümlenmeye çalışılmış ve bu doğrultuda bu coğrafyadan gelen sığınmacıların sığınma nedenleri araştırılmıştır. Etnik köken ve dini aidiyet gibi konular üzerine yoğunlaşmıştır (Korjan, 2011).
- “*Denizli’deki İranlı Mülteciler: Gündelik Yaşam, İletişim ve Toplumsal Sorunların Karşılaştırılmalı Analizi*” adlı çalışmada, Denizli ili özelinde yabancı olarak yaşayan İranlıların gündelik rutinleri, yerel halkla olan iletişimleri ve yerel halkın İranlı mültecilere karşı olan davranışları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma “ötekileştirme, ayrımcılık ve dışlanma” kavramları üzerinden şekillenmektedir (Kalkan Toprak, 2019).
- “*İranlı Yüksek Vasıflı Mültecilerde Statü Kaybı*” adlı çalışmada ise göç ettikten sonra mesleğini icra edemeyen yüksek vasıflı mültecilerin yaşadıkları statü kaybı ve mültecilerin yaşamlarına etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu statü kaybının bireydeki psikolojik etkileri irdelenmektedir (Çiftçi, 2020).
- “*Türkiye’de Yaşayan İranlı Sığınmacı ve Mülteci Kadınlarda Kaygı Düzeyi ve Kaygıyı Etkileyen Faktörler*” çalışmada, sığınmacılığın bireylerde yaşattığı travmalar, göçün

psikolojik sorunlar üzerindeki etkileri ve sosyal hizmetlerin bu alandaki rolü açıklanmaya çalışılmıştır (Namdar, 2019).

- “*Türkiye’de Yaşayan Hristiyan İranlı Sığınmacıların Sosyo-ekonomik Durumları ve Sorunları: Ankara Örneği*” adlı çalışmada, yalnızca Türkiye’de yaşayan Hristiyan İranlı göçmenlerin geliş nedenleri ve sorunlarına değinilmiş ve çalışma Ankara özelinde ele alınmıştır (Akhlaghiolaghi, 2019).

- “*Ankara’daki İran Restoranları: Kültürel Kimlik Üzerine Bir Çalışma*” çalışmasında, yemek, kültürel kimlik ve göçmen restoranları arasındaki ilişki Ankara’daki İran restoranları örneğinden yola çıkılarak ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Deniz & Öksüz, 2017).

Bu çalışmada ise Antalya’ya göç etmiş olan İranlı göçmenlerin Türkiye’ye göç etme sebepleri, göç etmelerini etkileyen bir ağa sahip olup olmadıkları, Türkiye’deki gelecekleri ile ilgili planları, üçüncü bir ülkeye göç etmek isteyip istemedikleri, Türkiye’deki çalışma yaşamına katılımları ve Türkiye’de yaşadıkları uyum süreçleri gibi konular üzerinden Antalya’daki İranlı göçmenlerin sosyolojik bir analizinin yapılması amaçlamıştır. Çalışmanın özgünlüğünü gösteren en önemli unsurlardan birisi bu çalışmanın İran İslam Devrimi’nden 44 yıl sonra yapılmış olması ve günümüzde İran İslam Devrimi’nin İranlı göçmenler üzerindeki etkilerinin sorgulanmasıdır. Aynı zamanda ilgili literatürde Türkiye’ye göç etmiş İranlı göçmenlerle ilgili çok az çalışmanın yer alması hatta Antalya’da yaşayan İranlı göçmenler hakkında herhangi bir çalışmanın olmaması bu çalışmayı özgün kılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların sosyodemografik özelliklerine, göç etme sebeplerine, ilişkiler ağına, Türkiye ile ilgili gelecek planlarına, ekonomik yaşamlarına ve uyum süreçlerine dair bilgiler sırasıyla ele alınmıştır.

3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Yapılan çalışma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen demografik bilgiler aşağıda verilmiştir. Ayrıca tabloda araştırmaya katılan İranlı göçmenlerin isimleri kodlanmış olup, kimliklerini açığa çıkaracak bilgilere yer verilmemiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Eğitim Durumu
K1	Kadın	22	Bekar	Yok	Lisans
K2	Kadın	40	Bekar	1	Lisans
K3	Erkek	38	Evli	1	Lisans
K4	Kadın	40	Evli	2	Lisans
K5	Erkek	27	Bekar	Yok	Yüksek Lisans
K6	Kadın	29	Evli	Yok	Yüksek Lisans
K7	Erkek	46	Evli	2	Lisans
K8	Kadın	40	Bekar	Yok	Önlisans
K9	Kadın	47	Evli	1	Lise
K10	Kadın	27	Evli	Yok	Lisans
K11	Erkek	37	Bekar	Yok	Yüksek Lisans
K12	Kadın	24	Evli	Yok	Lisans

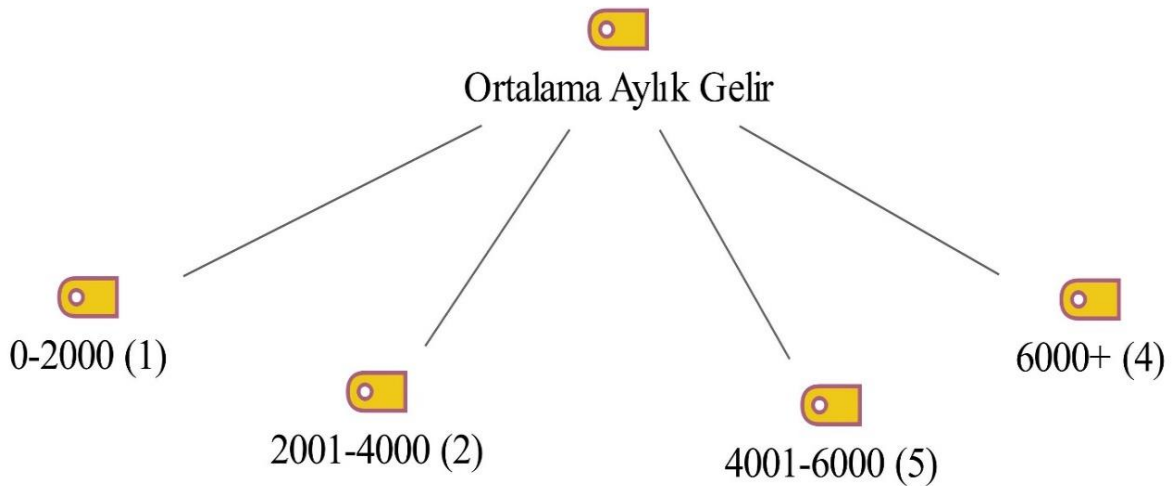
Araştırma kapsamında 8 kadın ve 4 erkek ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 35'tir. Araştırmaya katılan en genç katılımcı 22 yaşındadır. Yaşı en büyük olan katılımcının yaşı ise 47'dir. Katılımcılar ile görüşmeler sağlanırken yaş konusunda herhangi bir sınıflandırmaya gidilmemiştir. Her yaş grubuna mensup katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 7'si evli iken, 5'inin ise bekar olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların 5'i evli, 3'ü bekadır. Erkek katılımcıların ise 2'si evli, 2'si bekadır. Katılımcıların 7'sinin çocuğu bulunmaktadır, 5 katılımcının ise

çocukları vardır. Çocuğu olan 5 katılımcının ise 3'ünün bir, 2'sinin 2 çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların 7'sinin lisans, 3'ünün yüksek lisans, 1'inin ön lisans ve 1'inin lise mezunu olduğu görölmektedir. Eğitimli ve orta yaş grubuna sahip bireylerin ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2. Katılımcıların Etnik Kökenleri

	Etnik Köken
K1	Fars
K2	Fars
K3	Azeri
K4	Fars
K5	Azeri
K6	Fars
K7	Yarı Fars yarı Azeri
K8	Fars
K9	Fars
K10	Fars
K11	Fars
K12	Yarı Fars yarı Azeri

Katılımcıların 8'inin Fars kökenli, 2'sinin Azeri kökenli, 2'sinin ise yarı Fars yarı Azeri kökenli olduğu görölmektedir. Yine etnik köken değışkeninde de herhangi bir sınırlandırılmaya gidilmemiş, İran'dan Türkiye'ye göç etmiş her etnik kökenden kişi ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

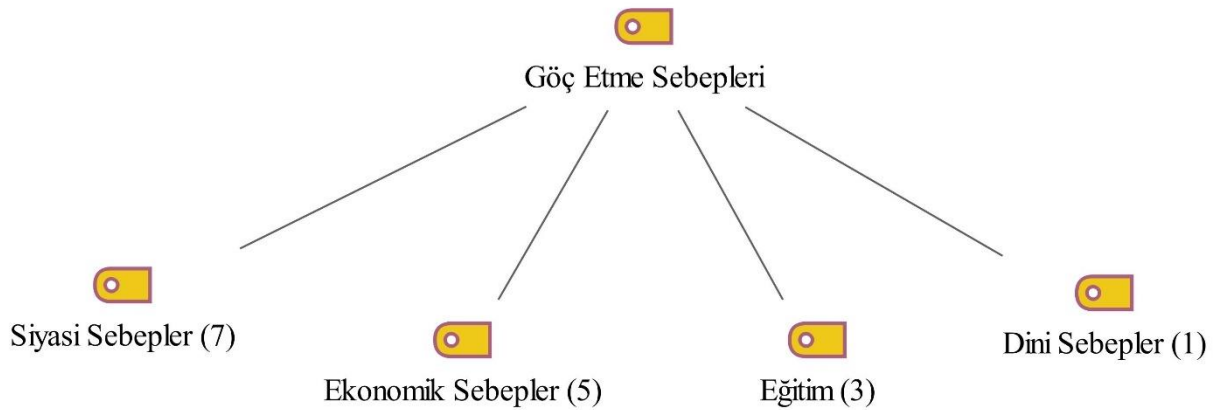

Şekil 3.1. Ortalama Aylık Gelir

Araştırmaya katılan katılımcılara ortalama aylık gelirleri sorulmuştur. Böylelikle katılımcıların Türkiye’deki ekonomik durumları anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların 1’i ortalama gelirinin 0-2000 aralığında olduğunu, 2’si 2001-4000 aralığında olduğunu, 5’i 4001-6000 aralığında olduğunu ve 4’ü 6000 liradan fazla ortalama aylık gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Verilerin toplandığı sırada asgari ücretin 2825 lira olduğu göz önünde bulundurulursa araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğunun asgari ücretin üstünde gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda verilerin toplandığı dönemde dolar kurunun ortalama 9 TL olduğu da göz önüne alınmalıdır. Buna göre katılımcıların ortalama gelirlerinin 670\$ olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan yalnızca biri hiçbir gelire sahip olmadığını, yakınlarının desteği ile geçimini sağladığını belirtmiştir.

3.2. Göç Etme Sebepleri

Araştırma kapsamında ele alınan ilk tema göç etme sebepleridir. Katılımcılar bu temada İran’dan Türkiye’ye göç etme sebeplerini dile getirmişlerdir. Göç etme sebepleri temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 3.2.’de görülmektedir.

Şekil 3.2. Göç Etme Sebepleri

Araştırmaya katılan katılımcılara “İran’dan Türkiye’ye göç etme sebebiniz nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan hareket ile katılımcıların İran’dan Türkiye’ye göç etmeye onları hangi sebeplerin ittiği anlaşılmasına çalışılmıştır. Göç etme sebepleri kategorisi katılımcıların ifadeleri doğrultusunda siyasi sebepler, ekonomik sebepler, eğitim ve dini sebepler olmak üzere 4 kod ile ifade edilmiştir.

Göç etme sebepleri kategorisinde katılımcılar tarafından yoğun olarak dile getirilen kod siyasi sebepler kodu olmuştur. Katılımcılar göç etme kararlarını etkileyen tek bir sebep olmadığını, birden fazla sebebin onların bu kararı vermesinde etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Siyasi sebepler kodu altında katılımcılar özellikle mevcut siyasi rejim içerisinde kendilerine özgürce yaşayabilecekleri bir alan bulamadıklarını bu sebeple de göç etmeye karar

verdiklerini dile getirmişlerdir. K7 ve K12 kodlu katılımcıların konu ile ilgili dile getirdikleri ifadeleri şu şekildedir:

“İran’da yaşamak pek iyi değil. Özellikle de kadınlar için. Bir sürü baskı bir sürü zorlama var. Benim aklımda her zaman göç etme düşüncesi vardı. Sebebi de İran’da bulunan bu rejim. Dışarı çıktığım zaman hicap giymek zorundaydım. Kadınlar için çok zor. Özellikle de evli kadınlar için. O kadar eğitim görüyorsun ama çalışmak istediğinde eşinden izin alman gerek. Mesela yurtdışına çıkmak istiyorsun yine eşinin rızasını alman gerek. En temel insan haklarından bile insanlar ölebiliyor. Ben bunları yaşamaya dayanamıyordum artık. Bu yüzden göç etmek istedim.” (K12, Kadın, 24)

“Vallahi kendi memleketimde sıkıntı çekiyorduk. Sıkıntı dediğim de sadece rejimden dolayı. Şöyle diyeyim 40 sene önce başka bir rejim vardı daha kolay, daha güzel, çok daha medeni. Hem de çok hızla ilerliyordu ama sonra değişti İslami rejim geldi oraya. Çok sıkıntılar yaşadık. Her şey sıkılaştı. Artık yaşamak istemiyorduk orada o yüzden Türkiye’ye geldik.” (K7, Erkek, 46)

Göç etme sebepleri kategorisinde en yoğun şekilde dile getirilen bir diğer kod ise ekonomik sebeplerdir. Katılımcılar göç etme fikirlerini İran’da yaşadıkları ekonomik sıkıntıların etkilediğini ifade etmişlerdir. K3 ve K12 kodlu katılımcıların konu ile dile getirdikleri ifadeleri şu şekildedir:

“En önemli sorun ekonomikti bizim için valla. Ekonomi memlekette çok iyi değil zaten uzun zamandır, işsizlik var. Paranın değeri yok. Orada yaşamak her açıdan zor insanlar için.” (K3, Erkek, 38)

“Aynı zamanda ekonomik sebepler de var tabii. İran yaptırım altında. Pek çok insan ekonomik problemlerden dolayı acı çekiyor. Özellikle yoksul kesim ve orta sınıflar. İş bulma süreçleri de çok zor. Çalışmak için bağlantılarını kullanmak gerekiyor. Ben de bunu istemedim. Bizim için iyi bir ülke değildi.” (K12, Kadın, 24)

Katılımcılar tarafından ifade edilen bir diğer kod ise eğitim kodudur. Katılımcılar İran’dan Türkiye’ye özellikle üniversite eğitimi için göç ettiklerini belirtmiştir. K1 ve K5 kodlu katılımcıların konu ile görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ankara’da arkadaşlarım vardı. ODTÜ’de yüksek lisans, doktora yapan arkadaşlarım vardı. Onların o zamanki tavsiyesi üzerine gelmiştim. Ankara’da sınava girdiğimde de birkaç gün onların yanında kaldım Ankara’da. Aynı zamanda Antalya’da da bir tanıdığımız vardı. Aile tanıdığımızdı. İlk gelişimizde bürokratik işleri onlar sayesinde daha kolay hallettik. Ben onlar sayesinde geldim, nasıl gelineceğini de onlardan öğrendim. Onlar yol gösterdi. Sınava nasıl başvurulur, ne yapılır hep onlardan bilgi aldım. Onlar olmasaydı belki çekinebilirdim. Çünkü geldiğimde küçüktüm bir de 18 yaşındaydım. O yaşta insan kendi ülkesinde başka bir yere gitse

çekinir, korkar. Ben başka bir ülkeye geldim. Zordu ama tanıdıklar, arkadaşlar sayesinde biraz daha kolay oldu.” (K5, Erkek, 27)

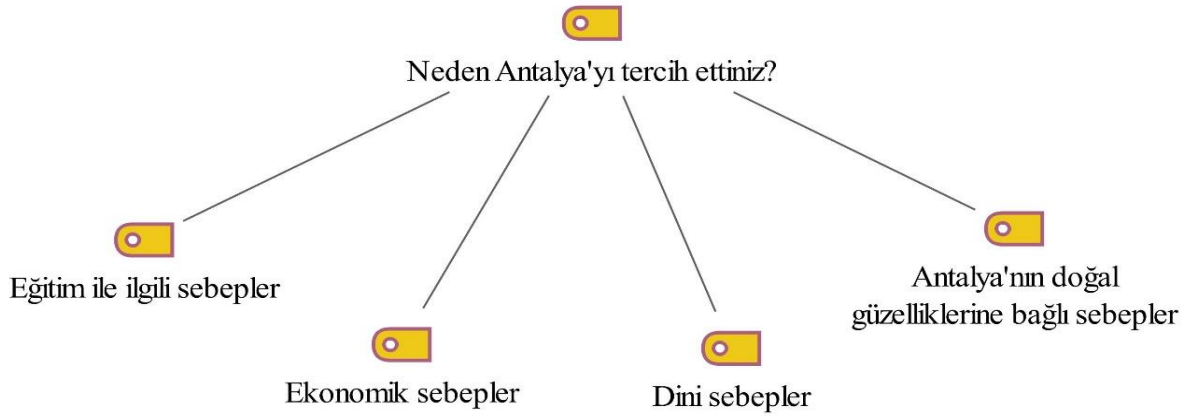
“Bir tane arkadaş vardı aslında ondan öğrendim ben buraya nasıl geleceğimi. O da burada üniversite okuyordu. Ben de görüyordum onu hep Instagram’dan falan. Ona sordum o da yardımcı oldu bana. O şekilde sınava girdim burada bir üniversite kazandım. Türkiye’de yaşamaya başladım.” (K1, Kadın, 22)

Araştırmaya katılan İranlı göçmenlerin her biri için Türkiye’ye göç etme sebepleri farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar ise birden fazla sebep dile getirmiştir. Katılımcıların çoğu İran’dan Türkiye’ye daha iyi bir yaşam isteği ve özgürlük arayışı, ekonomik olarak çekilen sıkıntıların geride bırakılması, yükseköğrenime başka bir ülkede devam etmek, İran’da bulunan mevcut rejimde yaşamayı istememek ve inandıkları dinlerini özgürce yaşayabilmek için İran’dan Türkiye’ye göç ettiklerini belirtmiştir.

İran’dan Türkiye’ye göç eden göçmenlerin özgürlük anlayışları incelendiğinde özgürlüğü genel olarak kadın bedeni üzerinden tanımladıkları görülmektedir. Özellikle kadın katılımcıların verdikleri cevaplar irdelendiğinde özgürlük arayışlarının altında Batı’daki hemcinsleri tarafından yaşanan hayatın belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Özgür olmadıklarını ifade ederken, istedikleri gibi giyinemediklerini, kendi bedenleri üzerinde söz hakkına sahip olamadıklarını belirtmeleri bu durumu teyit etmektedir. Ayrıca iş yaşamına katılımlarında yine söz hakkına sahip olamadıklarını, iş yaşamına katılımlarının babaları ya da eşlerinin iznine tabii olduğunu belirtmeleri de bu çerçevede değerlendirilebilir. Erkek katılımcıların yanıtları incelendiğinde ise özellikle evli erkek katılımcıların yine eşleri ve kız çocukları üzerinden özgürlük arayışlarını açıkladıkları görülmektedir.

Özgürlük arayışlarını inanç özgürlüğü perspektifinden değerlendiren katılımcılar da bulunmaktadır. İnanç özgürlüğü bakımından özgürlük arayışını açıklayan katılımcılar Hristiyan olduklarını belirtmekte, İran’da dinlerini özgürce yaşayamadıklarını, güvenliklerinden şüphe duyduklarını bu yüzden İran’ı terk etmek zorunda kaldıklarını ve isteseler dahi geri dönemediklerini ifade etmiştir.

Katılımcılara “Antalya’yı neden tercih ettiniz?” sorusu da yöneltilmiştir. Katılımcıların Türkiye’yi tercih etme sebepleriyle Antalya’yı tercih etme nedenlerinin örtüştüğü belirlenmiştir. Buna göre eğitim, ekonomi ve din, Antalya’nın doğal güzellikleri gibi sebeplerle de Antalya’nın İranlı göçmenler tarafından tercih edildiği görülmüştür. Bu sebeplerin yanı sıra turizm anlamında iş olanaklarının olması, Hristiyan göçmenlerin Türkiye’nin diğer şehirlerine nazaran dinlerini Antalya’da daha rahat yaşayabiliyor olmaları da Antalya’yı daha cazip kılmaktadır.

Şekil 3.3. Neden Antalya'yı tercih ettiniz?

Araştırmaya katılan iki katılımcı eğitim sebebi ile Antalya'yı tercih ettiklerini dile getirmiştir. Konu ile ilgili K1 kodlu katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ben aslında önce sınav için İstanbul’a gelmişim ama sonra sınav sonucuma göre Antalya’ya geldim. Aslında bilerek tercih etmedim Antalya’yı puanım yettiği için buraya geldim ama yaşadıkça da sevdim burayı hiç başka şehre gitmeyi düşünmedim açıkçası.” (K1, Kadın, 22)

Antalya’nın üniversite öğrencilerine sosyal ve kültürel olarak pek çok imkân sunması da İranlı öğrenci göçmenlerin Antalya’yı tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Konu ile ilgili K5 kodlu katılımcının görüşleri şu şekildedir:

“Antalya’da üniversite okumamın çok sebebi var aslında. Burada okulda çok güzel kulüpler var. Sanatla ilgili doğayla ilgili. Sana bir sürü fırsat sunuyor aslında. Seçmemin sebeplerinden birisi bu. Mesela rahatça tiyatro yapabiliyorsun. Bu tabii Türkiye’de diğer üniversitelerde de yok mu var ama burada doğa ile ilgili de pek çok faaliyet oluyor ben mesela burada dağcılık yaptım. Bunu buradaki imkanlar sayesinde yapabildim yani. Buradaki böyle kültürel faaliyetler burayı daha çok sevmemi sağladı.” (K5, Erkek, 27)

Eğitimin yanı sıra araştırmaya katılan katılımcılar arasında ekonomik sebepler ile Antalya’yı tercih eden göçmenler de bulunmaktadır. Özellikle turizm anlamında istihdam olanaklarının fazla olması İranlı göçmenlerin Antalya’yı tercih etmesine sebep olmaktadır. Konu ile ilgili K10 ve K11 kodlu katılımcılar neden Antalya’yı tercih ettiği ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Ben buraya abimlerin yanına geldim. Onlar var diye yani. Onlar da buraya çalışmaya geldiler. Turizm yapıyorlar. Aslında daha öncesinden tatile gelmişlerdi sonra bakmışlar burada yabancı çalışan çok buraya taşınmaya karar verdiler. Otelde fotoğraf falan çekiyorlar. Bazen otellerin videolarını yapıyorlar öyle.” (K11, Erkek, 37)

“Benim kocam organizasyon işi yapıyor. Mesela yemek, doğum günü, disko, parti gibi. Biz evlendikten sonra dedi ki ben İran’da bu işi yapamam. O yüzden biz başka bir ülkeye gitmeye

karar verdik. Ya Ukrayna'ya gidecektik ya da Türkiye'ye gelecektik. Burası daha yakın diye buraya geldik. Antalya'ya da aslında böyle organizasyonları yapması daha kolay olacağı için tercih ettik. Burada turizm var, bir sürü yabancı var böyle partiler falan düzenlemek burada daha kolay o yüzden biz de Antalya'ya gelmiştik.” (K10, Kadın, 27)

Araştırmaya katılan katılımcıların Antalya'yı tercih etmelerinde belirttikleri bir diğer sebep ise Antalya'nın doğal güzelliklere sahip olmasıdır. Antalya'yı cennetten bir köşe olarak tanımlayan göçmenler Antalya'yı gördükten sonra bir daha başka bir şehre gitmeyi düşünmediklerini belirtmiştir. K8 adlı katılımcı konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Burada daha önceden dayımın yazlığı vardı. Biz de yazları buraya geliyorduk. Ben Antalya'yı böyle çok sevdim çok güzel, havası çok güzel. Ben Antalya'ya geldikten sonra başka bir yere gitmek istemedim. Türkiye'de başka bir şehirde bile değil sadece Antalya'da kalmak istiyorum. Antalya gerçekten cennet gibi. Sadece burada yaşamayı düşünüyorum.” (K8, Kadın, 40)

K3 kodlu katılımcı ise Türkiye'nin doğal güzelliklerini özellikle de dağlarını sevdiğini belirtmiş, bu doğal güzellikler sebebi ile Antalya'da yaşamayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda K3 kodlu katılımcı Antalya'nın dağlarını İran'ın dağlarına benzettiğini bu sebeple Antalya ile duygusal bir bağ kurduğunu ifade etmiştir:

“Doğasını sevdim Antalya'nın. Ben paraşüt yapmayı seviyorum aynı zamanda dağcılık da yapıyorum. Tırmanıyorum, yürüyorum. Bu yüzden Antalya'ya geldim burada kaldım. Buranın dağları İran'ın dağlarına benziyor.” (K3, Erkek, 38)

İranlı göçmenlerin Antalya'yı tercih etmesindeki bir diğer sebep ise inandıkları dini Antalya'da diğer şehirlere kıyasla daha rahat yaşayabiliyor olmalarıdır. Antalya'nın din açısından kozmopolit bir yapıya sahip olması, bir diğer deyişle her dinden insanı bünyesinde barındırması göçmenlerin dini yaşantılarını daha kolay sürdürebilmelerini sağlamaktadır. K9 kodlu Hristiyanlık dinine mensup bir katılımcının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

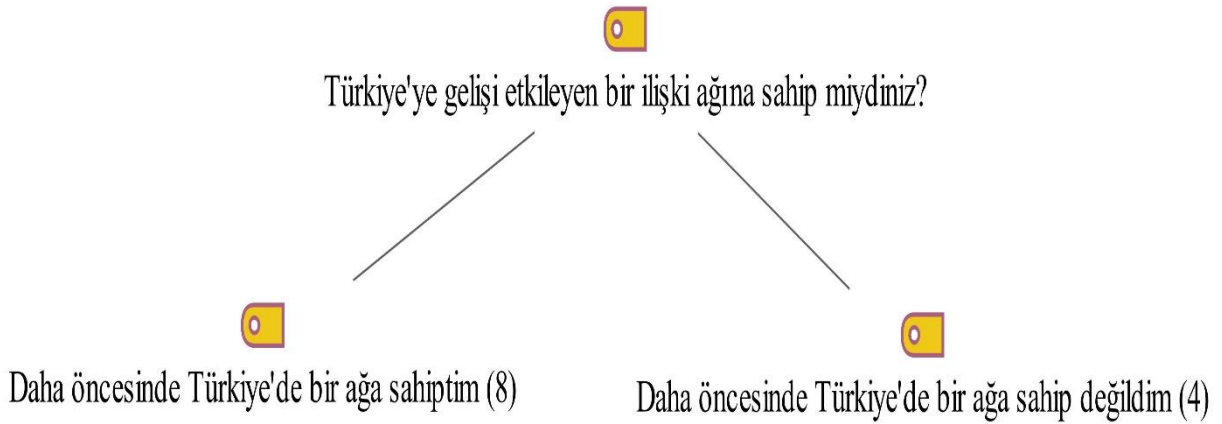
“Biz aslında ilk Isparta'ya gelmiştik. Birkaç zaman orada yaşadık. Aslında orası daha ucuzdu biraz daha uygundu yaşamak olsun, ev olsun ama biz Hristiyan'ız. Bu yüzden orada yaşaması bize zor oldu. Burası daha kolay. Bir sürü insan var farklı farklı dinlerde. Müslüman var, Hristiyan var. Çeşit çeşit yani. O yüzden burası alışmış ama Isparta öyle değildi. Biz de o yüzden Antalya'ya gelmeye karar verdik.” (K9, Kadın, 47)

3.3. İranlı Göçmenler Arasındaki İlişkiler Ağı

İlişkiler ağı teorisine (network theory) göre başka bir ülkedeki ya da yerleşim yerindeki kurulan ağlar göç etme düşüncesini etkileyen etmenlerden birisidir. Kurulan bu ağlar göçe özendirilmektedir. Bunun sebebi ise göç etmenin düşünüldüğü ülkedeki kurulan bu ağların

kişilerin risklerini, uğrayabilecekleri zararları daha aza indirmesi, göç ederken yapılacak olan masrafların azalması olarak açıklanabilir (Mutluer, 2003: 21).

Araştırma kapsamında ele alınan bir başka tema ise ilişkiler ağıdır. Katılımcılar bu temada Türkiye'ye göç etmeden önce Türkiye'de herhangi bir ilişki ağına sahip olup olmadığını dile getirmişlerdir. İlişkiler ağı temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 3.4.'te görülmektedir.

Şekil 3.4. Türkiye'ye Gelişi Etkileyen Bir İlişki Ağına Sahip miydiniz?

Araştırmaya katılan katılımcılara “Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'de herhangi bir ilişki ağına sahip miydiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu temada katılımcıların göç kararlarını vermelerinde ilişkiler ağının etkili olup olmadığı anlamaya çalışılmıştır. Bu temada katılımcıların ifadeleri doğrultusunda daha öncesinde Türkiye'de bir ağa sahiptim ve daha öncesinde Türkiye'de bir ağa sahip değildim olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur. Katılımcıların 8'i göç etmesini etkileyen bir ilişkiler ağına sahip olduğunu belirtirken 4 katılımcı herhangi bir ağa sahip olmadığını belirtmiştir. Konu ile ilgili K4 ve K11 kodlu katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Evet tanıdığımız vardı burada. Biz Türkiye'yi çok tanımıyoruz. Bilmiyorduk önceden pek ama bir arkadaşımız burada yaşıyordu. Teyzem de bir 10-15 yıl kadar burada kaldı. Eskişehir'de yaşıyordu. Özellikle eşimin arkadaşları vardı burada onlar sayesinde buraya geldik. Biz başka bir ülkeye gidecektik normalde Kanada'ya gitmeyi düşünüyorduk. Tanıdıklarımız bize Türkiye'yi söylediler, güzel olduğunu söylediler özellikle o yüzden biz de Türkiye'ye geldik.” (K4, Kadın, 40)

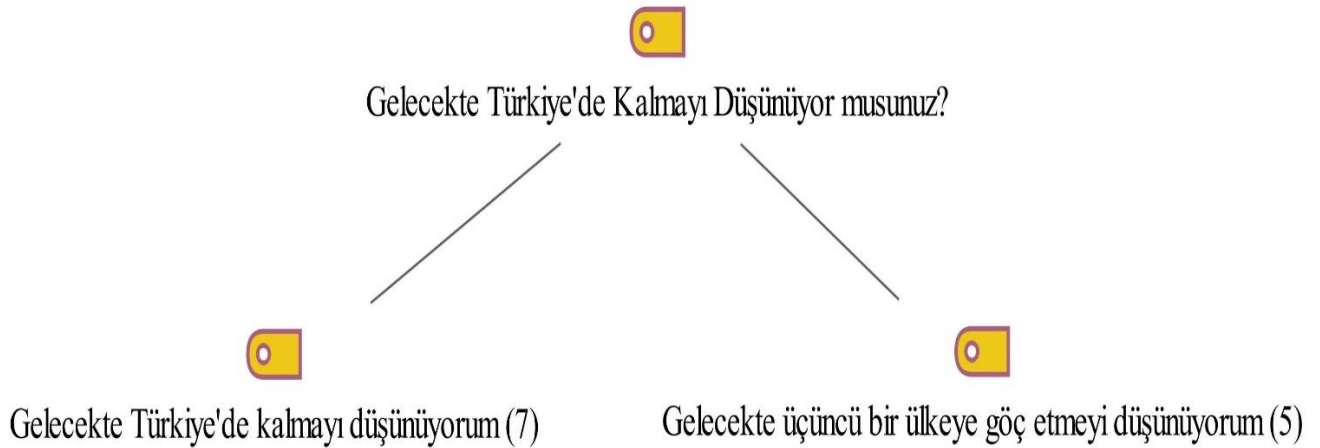
“Evet, abim burada yaşıyordu, burada çalışıyor. Ben de onun yanına geldim yaşamaya. O burayı çok seviyordu bana da anlatıyordu sürekli. Ben de o yüzden hem güzel hem de onlar burada diye gelmeye karar verdim.” (K11, Erkek, 37)

Katılımcılardan 4'ü ise Türkiye'ye gelişlerini etkileyen bir ağa sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili K6 kodlu katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

“Hayır, kimseyi tanı mıyorduk. Biz eşimle tatile gel miştik daha öncesinde Türkiye'ye. Side'ye daha doğrusu. Çok beğendik burayı o yüzden sonra Türkiye'ye gelmeye karar verdik, sadece tatile geldiğimiz için Antalya'yı biliyorduk. Başka tanıdıklarımız yoktu, sonradan arkadaş edindik.” (K6, Kadın, 29)

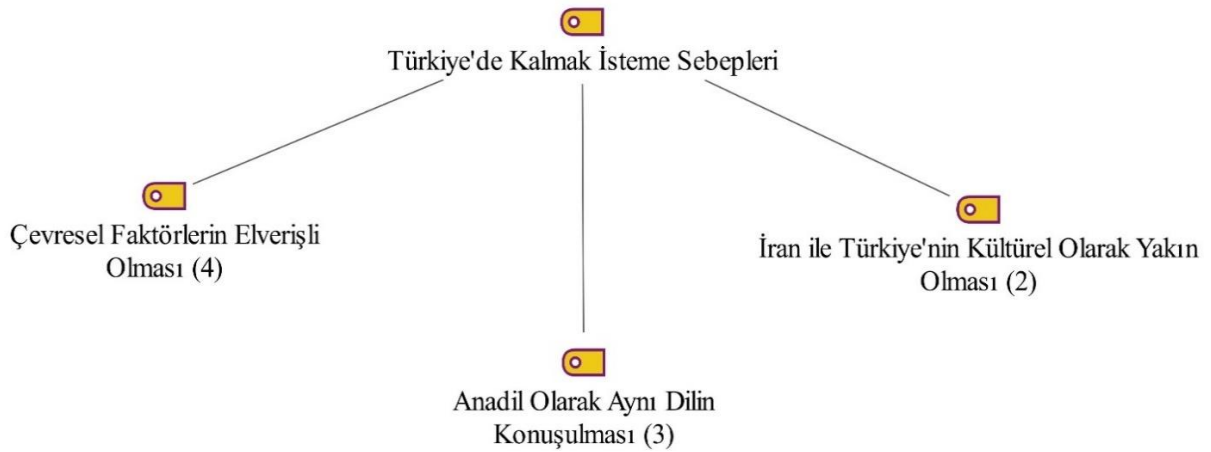
3.4. İranlı Göçmenlerin Türkiye ile İlgili Gelecek Planları

Katılımcılara “İleride Türkiye’de yaşamayı düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan hareket ile katılımcıların Türkiye ile ilgili gelecek planları anlaşılma ya çalışılmıştır. Türkiye ile ilgili gelecek planları kategorisi gelecekte Türkiye’de kalmayı planlıyorum ve gelecekte üçüncü bir ülkeye göç etmeyi planlıyorum olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur.

Şekil 3.5. Gelecekte Türkiye’de Kalmayı Düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılan katılımcıların 7’si gelecekte Türkiye’de kalmayı düşündüklerini, 5’i ise gelecekte üçüncü bir ülkeye göç etmeyi düşündüklerini belirtmiştir. Türkiye’de kalma eğilimi olan İranlı katılımcıların kalma nedenleri ise şu şekildedir: Çevresel faktörlerin elverişli olması, İran ile Türkiye’nin kültürel olarak yakın olması, anadil olarak aynı dilin konuşulması.

Şekil 3.6. Türkiye’de Kalmak İsteme Sebepleri

Konuyla ilgili K3, K7 ve K8’in görüşleri şu şekildedir:

“Türkiye’de yaşamayı düşünüyorum. Seviyorum burayı hem dilini de biliyorum o yüzden daha kolay benim için burada yaşamak. Dil olarak, kültür olarak İran’a diğer yerlerden daha fazla benziyor bence o yüzden burada yaşamayı düşünüyorum.” (K3, Erkek, 38)

“Ben hep Türkiye’de kalmayı düşünüyorum. Hatta birkaç arkadaşım vardı Amerika’da gel buraya dediler bana ama ben kabul etmedim açıkçası. Çünkü seviyorum Türkiye’yi. Havası güzel, insanları sıcak o yüzden gitmek istemiyorum ben kalacağım Türkiye’de.” (K8, Kadın, 40)

“Burada yaşadığım yer sakın güzel bir yer. Havası güzel ne bileyim çevre güzel. Ben mesela Tahran’da yaşadım İran’da daha önce orası böyle değildi. Kalabalık, trafik çok. Havası da pisti. Antalya’nın havası temiz her şeyi güzel o yüzden burada yaşarım ben hep.” (K7, Erkek, 46)

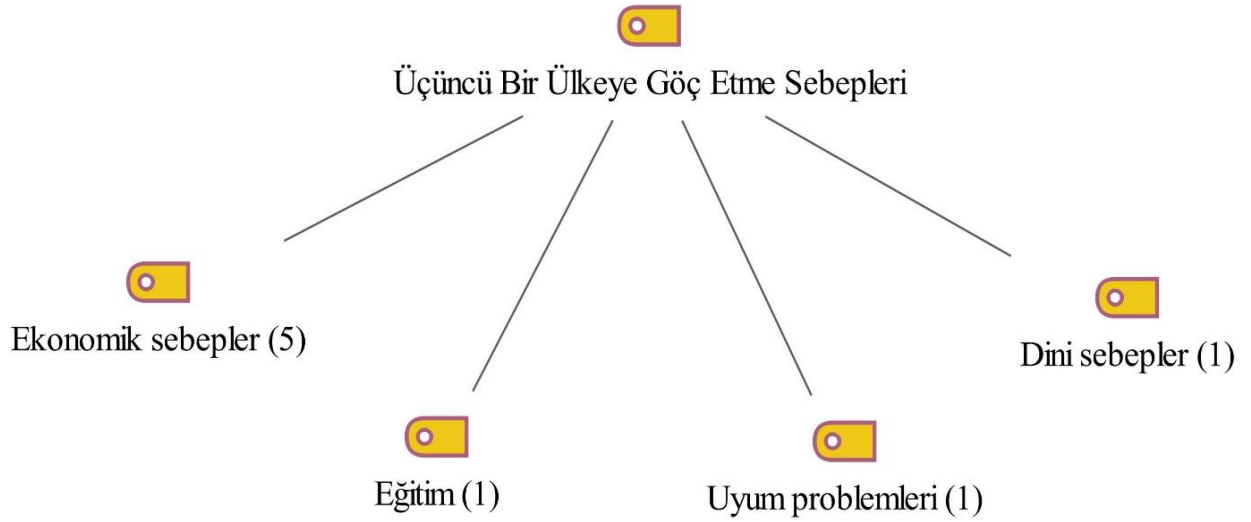
Gelecekte üçüncü bir ülkeye göç etmeyi düşünen K6 ve K9 kodlu katılımcıların ise konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Biz işte Kanada’ya gitmek istiyoruz. Bir ya da iki sene içinde. Ben PhD istiyorum Kanada’da. Başvurdum da sürecin tamamlanmasını bekliyorum. Hem orada maaş, hayat, teknoloji her şey Türkiye’den daha iyi.” (K6, Kadın, 29)

“Biz Hristiyan olduğumuz için aslında dinimizi daha iyi yaşayabileceğimiz bir yere gitmek istiyoruz. Burada da Hristiyan olduğumuz için bize bir şey yapan, söyleyen yok ama yine de Hristiyan bir ülkede yaşamak istiyoruz. Zaten biz buraya geldiğimizde mülteci başvurusunu yapmıştık. Onun sonuçlanmasını bekliyoruz. Sonuçlanınca başka bir ülkeye gideceğiz.” (K9, Kadın, 47)

Araştırmaya katılan katılımcılardan gelecekte üçüncü bir ülkeye gitmek isteyen katılımcılara neden üçüncü bir ülkeye göç etmek istedikleri sorulmuştur. Bu soru ile

Türkiye’den göç etme sebepleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre İranlı göçmenlerin üçüncü bir ülkeye göç etme sebepleri olarak din, eğitim, uyum ve ekonomik problemler olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur.

Şekil 3.7. Üçüncü Bir Ülkeye Göç Etme Sebepleri

Üçüncü bir ülkeye göç etme alt kategorisinde en yoğun olarak dile getirilen kod ekonomik sebeplerdir. Üçüncü bir ülkeye göç etmek isteyen 5 katılımcı da ekonomik sebeplerden dolayı göç etmek istediğini dile getirmiştir. Katılımcılar için İran’dan Türkiye’ye göç etme eylemlerinde olduğu gibi yine Türkiye’den göç ederken de ekonomi önemli bir etken olmuştur. K1 ve K2 kodlu katılımcıların konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Burada da İran’da olduğu gibi ekonomik bazı zorluklar var. O yüzden ekonomik olarak daha iyi bir yere gitmek istiyorum aslında. Kanada olabilir, Avrupa ülkeleri olabilir.” (K1, Kadın, 22)

“Burada az kazanıyorum. Normalde yurtdışında olsam burada kazandığımdan daha fazla kazanabilirim. Ama maalesef burada planladığım gibi olmadı pek. O yüzden gitmeyi düşünüyorum başka bir ülkeye.” (K2, Kadın, 40)

3.5. İranlı Göçmenlerin Antalya İşgücü Piyasasındaki Durumları

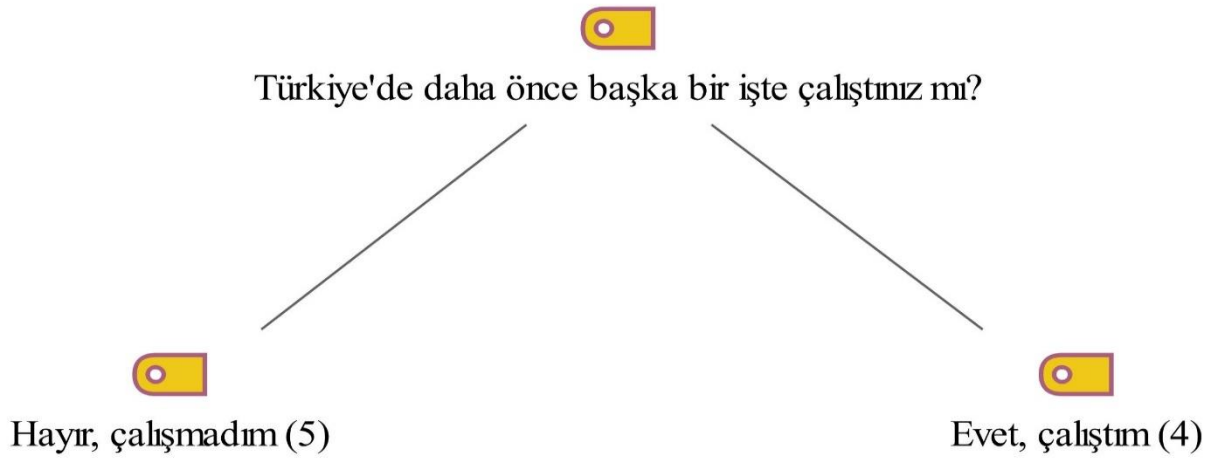
Bu başlık altında İran’dan Türkiye’ye göç eden İranlıların Türkiye’deki işgücü piyasasındaki görünümeleri irdelenmiştir. Katılımcıların hangi mesleklere sahip oldukları, daha önce başka bir işte çalışıp çalışmadıkları, çalışma iznine sahip olup olmadıkları ve göç ettikten sonra çalışma yaşamında herhangi bir statü kaybına uğrayıp uğramadıkları açıklanmaya çalışılmıştır.

Katılımcıların farklı mesleki statülere sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılımda herhangi bir meslek grubu sınırlandırılmamış, her sektörden ve meslekten katılımcılar ile araştırma yürütülmüştür.

Tablo 3.3. Katılımcıların Meslek Bilgileri

Belge Adı	Meslek
K1	Turizmci
K2	Yaşam koçu
K3	Turizmci
K4	İşsiz
K5	Makine mühendisi-Öğrenci
K6	Eczacı (Türkiye’de eczanede kalfa)
K7	Tüccar
K8	Emlakçı
K9	İşsiz
K10	Turizmci
K11	İşsiz
K12	İngilizce öğretmeni

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların 5’i özel sektörde işçi olarak çalışmakta, 4’ü kendi işini yapmakta, 3’ü ise çalışmamaktadır. Katılımcıların 6’sı İran’dan Türkiye’ye göç ettikten sonra farklı meslek grubunda çalışmaya başlamıştır.

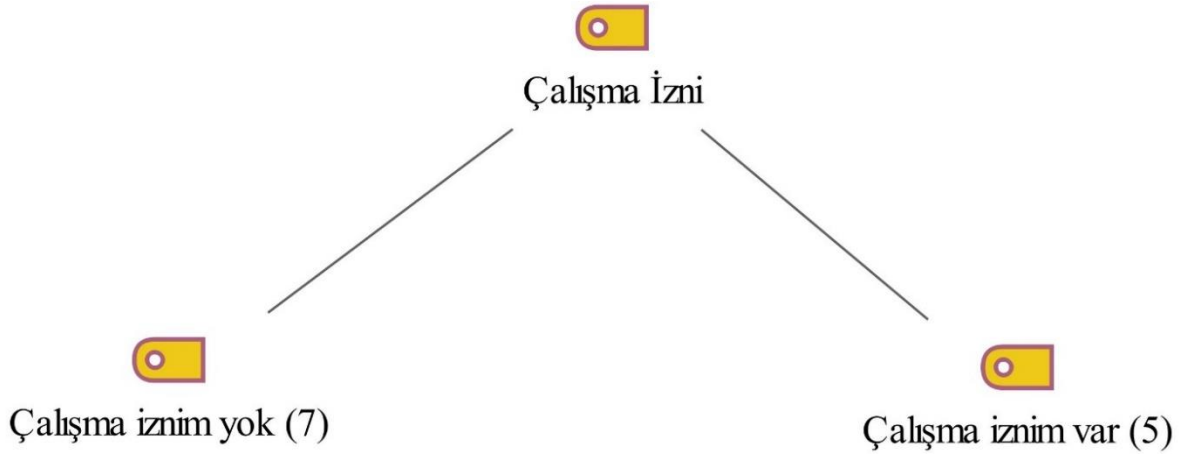
Şekil 3.8. Türkiye’de Daha Öncesinde Başka Bir İşte Çalıştınız mı?

Daha öncesinde başka bir işte çalışıp çalışmadıkları sorulan katılımcıların 5'i daha önce herhangi bir işte çalışmadığını, 4'ü ise daha önce başka bir işte çalıştığını ifade etmiştir. Bir başka deyişle katılımcıların 5'inin hali hazırda çalıştıkları işlerinin Türkiye'deki ilk işleridir. Diğer 4 katılımcı farklı iş kollarında çalışmıştır. Daha önce başka bir işte çalışan katılımcılara hangi iş kollarında çalıştıkları sorulduğunda farklı cevaplar alınmıştır. K1 ve K12 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Daha önce öğrenciyken çalışmıştım. Bir sürü işte çalıştım aslında. Garsonluk yaptım, kasiyerlik yaptım, gününbirlik işlerde çalıştım. Bir sürü iş deneyimim oldu diyebilirim. Günü geçirmek içindi hepsi ama.” (K1, Kadın, Turizmci)

“İlk geldiğimde bir dış kliniğinde çalıştım. İngilizce öğretmeni olduğum için İngilizcem çok iyi. O yüzden dış kliniğine gelen yabancı müşterilerle ilgileniyordum ben ama sonra kendi mesleğimle ilgili bir iş bulunca o işi bıraktım.” (K12, Kadın, İngilizce öğretmeni)

Katılımcılar arasında Türkiye'ye geldikten sonra ilk işinde çalışmaya devam edenler olduğu gibi farklı sektörlerde çalışan katılımcılar da mevcuttur. İran'dan Türkiye'ye göç eden katılımcılar başka bir ülkede yaşamlarını idame ettirebilmek için farklı sektörlerde çalışmak durumunda kalmıştır. Özellikle eğitim için buraya gelmiş katılımcıların daha fazla iş kolunda çalıştıkları ve Türkiye'ye ekonomik olarak uyum sağlamaya çalıştıkları görülmektedir.

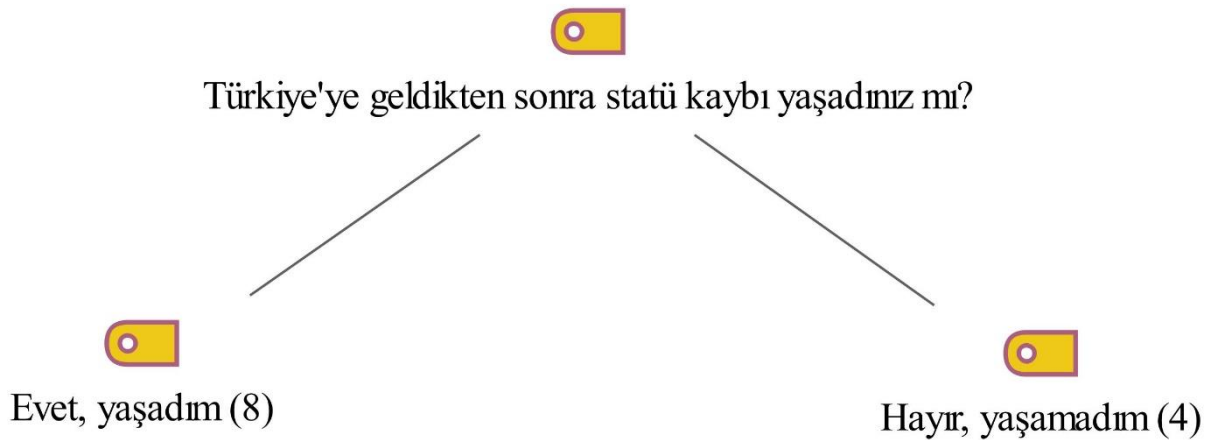
Şekil 3.9. Çalışma İzni

Katılımcıların 7'si çalışma izni olmadığını, 5'i ise çalışma izni olduğunu ifade etmiştir. Çalışma izni olmadığını belirten katılımcıların 1'i çalışma izni olmadığı için çalışmadığını, 4 katılımcı çalışma izni olmadan kayıt dışı bir şekilde çalışmaya devam ettiğini, 2 katılımcı ise çalışma izni olsun ya da olmasın çalışmamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Geri kalan 5 katılımcı çalışma izinleri ile çalışmaya devam etmektedir. Çalışma izni olmayan K5 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Çalışma iznim yok şu an. Yani eğer ki bir şirkete girersem tam zamanlı sigortam ödenirse o zaman ikamet iznim çalışma iznine dönüşüyor. Ama şirkette çalışmadığım sürece çalışma iznim yok. Stajyer olarak gösteriyorlar. Örnek veriyorum şirket deneme sürecinde 6 aylık staj yaptırabiliyor burada size. Mezun olduktan sonra da bir yıl staj yapma hakkınız var. Bazı şirketler bunu şey için kullanıyor özellikle endüstrileşmiş şirketler tasarım mühendislerini altı ay işe alıp daha sonra çıkarabiliyorlar. Bunu kullanıyorlar açıkçası. Çoğu değil ama bazıları bu şekilde kullanıyor. Mezun olduktan sonra da birkaç yerle görüştüm yine önce stajyer olarak başla dediler. Bir yerde başlamıştım öyle 6 ay sonra staj bitince iş de bitti mesela.” (K5, Erkek, Makine Mühendisi)

Göç sürecinde karşı karşıya kalınan önemli problemlerden birisi de çalışma izni ile ilgili sınırlılıklardır. Göçmen işçiler arasında güvencesiz çalışma oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bu araştırmaya katılan kişilerin de büyük çoğunluğu güvencesiz şekilde çalışmaktadır. İş yerlerinin çalışma izni almak ile ilgili herhangi bir girişiminin olmadığı da anlaşılmaktadır. Bu güvencesiz çalışma, ağır çalışma şartlarını ve düşük ücretleri de beraberinde getirmektedir. Herhangi bir durumda kişilerin haklarını savunamamasına sebebiyet vermektedir.

Sosyoloji Sözlüğü (1999: 697)’ne göre statü bireyin sosyal yapı içinde yer aldığı konum anlamına gelmektedir. Aynı zamanda geniş anlamı ile statüyü bir toplumsal tabakalaşma yöntemi olarak da görmektedir. Fichter (2001: 30) statüyü sosyal statü olarak ele almıştır ve herkesin bir sosyal statüye sahip olduğunu söylemektedir. Fichter (2001:30)’e göre statü bireylerin toplumsal yapıda işgal ettikleri yer anlamına gelmektedir. Katılımcılara göçmen statüsüne sahip olduktan sonra meslekleri ve sosyal hayatlarında statü kaybı yaşayıp yaşamadıkları sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 3.10. Türkiye’ye Geldikten Sonra Statü Kaybı Yaşadınız mı?

Katılımcıların 8'i statü kaybı yaşadığını, 4'ü ise herhangi bir statü kaybı yaşamadığını ifade etmiştir. İran'dan Türkiye'ye gelerek göçmen konumunda yaşamaya başlayan katılımcılar özellikle mesleki anlamda statü kaybı ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Konu ile ilgili K3 ve K6 kodlu katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“İlk geldiğimde yaşadım. Ben İran'da aşçılık yapıyordum. İyi de aşçıyım. Buraya geldiğimde de aşçılık yapmak istedim. Gelirken de zaten nasıl olsa mesleğim var diye geldim ama geldim buraya başta çalışma izni yok bir şey yok. O yüzden beni aşçı diye almadılar. Otellere falan başvurdum olmadı. En son bir yerde mutfakta çalışmaya başladım ama aşçı değil tabii doğrama falan yapıyordum. Sonra kendi işimi kurunca kazandım konumumu yoksa ilk zamanlar zordu benim için.” (K3, Erkek, Turizmci)

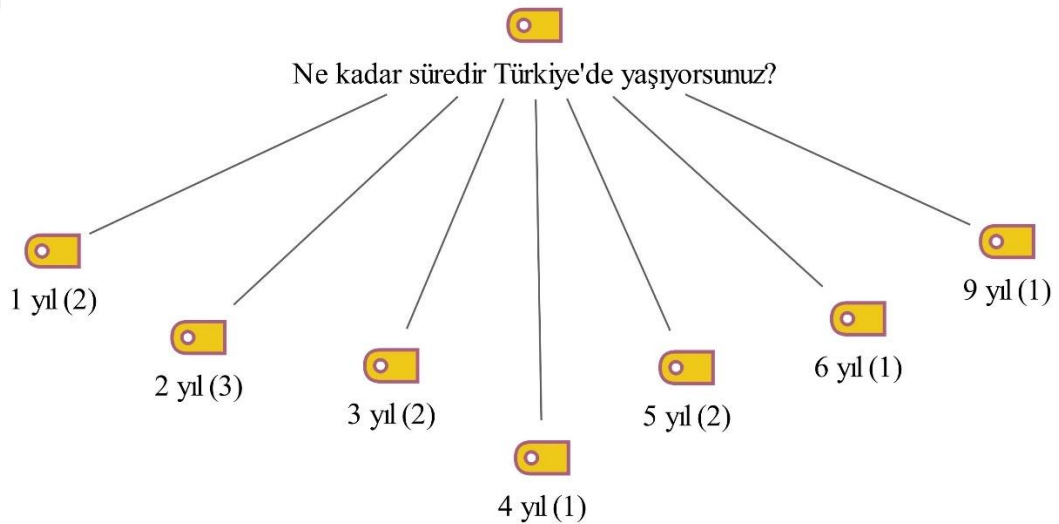
“Ben İran'da eczacılık okudum. Hatta gelmeden önce bir ilaç firmasında çalışıyordum. Baya da iyi bir konumdaydım orada. Güzel bir mesleğim vardı ama Türkiye'ye gelince İran'da aldığım diploma geçerli olmadı. Burada eczacılık yapamıyorum ya da İran'daki gibi ilaç fabrikasında falan da çalışamıyorum. Ben de en yakın ne yapabilirim diye düşündüm burada eczanede yardımcı olarak çalışmaya başladım. Üniversite mezunuyum, eczacıyım baktığında ama burada daha düşük okulda okumuş kişilerle aynı işi yapıyorum.” (K6, Kadın, Eczacı Kalfası)

Katılımcılardan elde edilen verilere göre örneklem grubunun statü kayıplarının “aşırı eğitimlilik” bir başka deyişle “uyumsuz eşleşme” ve “iş nitelik uyumsuzluğu” olduğu görülmektedir. Freeman (1976: 4-5)'a göre aşırı eğitimlilik bireylerin hali hazırda yapmış oldukları işin gerektirdiği eğitim düzeyinden daha yüksek eğitim düzeyine sahip olmak hali olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmaya katılan kişilerin de büyük çoğunluğu daha yüksek eğitim seviyesine sahip olmasına rağmen Türkiye'ye geldikten sonra daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin de çalışabileceği nitelikte işlerde çalışmaya başlamıştır. Bu durum da uyum sağlaması zor olabilecek statü kayıplarına yol açmaktadır. Bireyler İran'da daha yüksek statülü işlerde çalışırken ya da daha fazla saygı duyulan bir konuma sahipken göç ettikten sonra bu konumlarını ve gördükleri saygıyı yitirmeye başlamıştır. Hatta katılımcılar aynı statüde çalıştıkları Türk vatandaşlarına göre daha az saygı gördüklerini de ifade etmiştir. Giddens (2012: 226-227) benzer bir değerlendirmeyi emekliler üzerinden yapmaktadır. Giddens (2012)'a göre bireyler çalışarak yalnızca temel ihtiyaçlarını giderip, faturalarını ödemekle kalmaz aynı zamanda oluşturdukları benliklerine de katkı sağlamış olurlar. Bu sebeple emekli olan bireyler yalnızca işlerini kaybetmekle kalmayıp aynı zamanda bir statü kaybına da uğramış olurlar. Burada da aynı durum söz konusudur. Edindikleri eğitim seviyesi ile uyumlu işlerde çalışamayan göçmenler yalnızca maddi bir kayıp yaşamamakta bununla beraber uyum sağlaması zor olacak bir statü kaybına da uğramaktadır.

3.6. İranlı Göçmenlerin Uyum Süreçleri

Araştırma kapsamında ele alınan son tema ise İranlı göçmenlerin uyum süreçleridir. Bu temada katılımcıların uyum süreçleri irdelenmiş, uyum süreçlerini etkileyen olumlu ya da olumsuz faktörlere, karşı karşıya kaldıkları problemlere yönelik bilgiler verilmiştir.

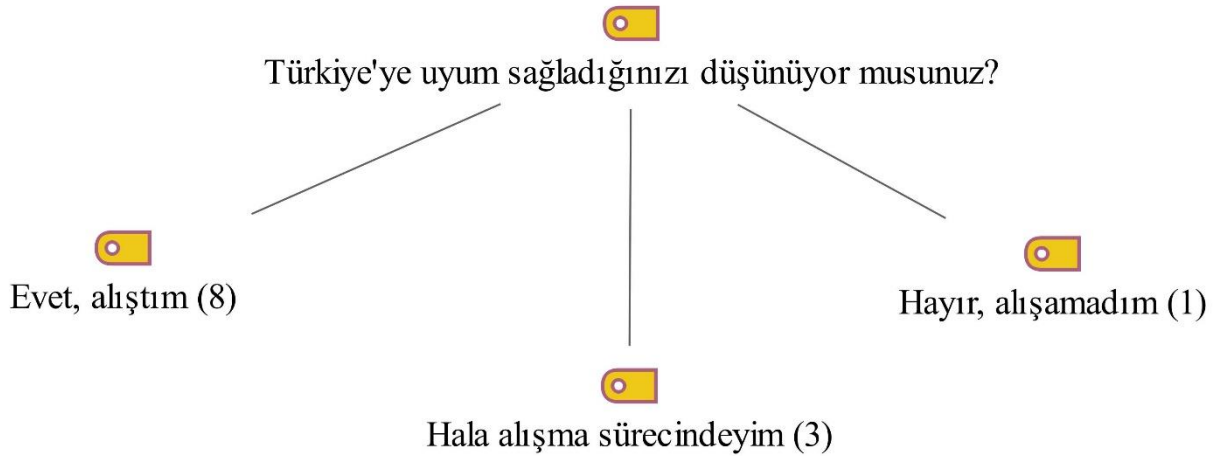
Araştırmaya katılan katılımcılara öncelikle “Ne kadar süredir Türkiye’de yaşıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplardan hareketle Türkiye’ye uyum sağlama süreçlerinde Türkiye’de geçirdikleri sürenin etkisi olup olmadığı ölçülmeye çalışılmıştır.

Şekil 3.11. Ne kadar süredir Türkiye’de yaşıyorsunuz?

Katılımcıların ortalama 3,5 yıldır Türkiye’de yaşadıkları görülmektedir. Katılımcılar arasında bir yıldan az süredir Türkiye’de yaşayan katılımcı bulunmamaktadır. En uzun süredir Türkiye’de kalan katılımcının ise 9 yıldır Türkiye’de yaşadığı görülmektedir.

Katılımcıların kaç yıldır Türkiye’de kaldıkları bilgisine ulaşıldıktan sonra İranlı göçmenlere “Türkiye’ye uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu alt temaya ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 3.12.’de görülmektedir.

Şekil 3.12. Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?

İranlı göçmenlere “Türkiye'ye uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan hareketle katılımcıların Türkiye'ye alışıp alışamadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden hareketle bu alt temaya ait evet alıştım, hayır alışamadım ve hala alışma sürecindeyim olmak üzere 3 kod bulunmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların 8'i Türkiye'ye uyum sağladıklarını dile getirmişlerdir. Bu konu ile ilgili K3 ve K7 kodlu katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Evet alıştım zaten bence İran ve Türkiye birbirine benzeyen ülkeler. Başta tabii yabancı bir yere geldiğin için ister istemez zorluk çekiyorsun ama buraya alışmak benim için kolay oldu yani. Çok zorluk çekmedim. Belki başka bir ülkeye gitsem bu kadar kolay alışamazdım ama şimdi buraya alıştım yani her şey güzel.” (K3, Erkek, 38)

“Ben buraya geldiğimde zaten kendimi hiç yabancı gibi hissetmedim. Bir şehir değiştirmişim gibi oldu mesela. Sanki İran'dan çıkmadım da İran'da başka bir şehre geldim ama daha güzel bir şehir.” (K7, Erkek, 46)

Katılımcılar arasında hala Türkiye'ye uyum sağlama sürecinde olduğunu söyleyen katılımcılar da bulunmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların 3'ü hala alışmaya çalıştıklarını dile getirmiştir. Bu katılımcılar yavaş yavaş alışmaya çalıştıklarını ancak henüz tam anlamı ile uyum sağlayamadıklarını ifade etmiştir. Konu ile ilgili K4 ve K11 kodlu katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Alıştım aslında ama çok değil açıkçası. Biz ilk geldiğimiz zaman aslında çok fazla İran'a gidip geldik o yüzden alışma süresi de uzamış oldu. Belki o kadar gidip gelmek sürekli burada durmuş olsaydık daha kolay alışırdık ama şimdi de yavaş yavaş alışmaya başlıyoruz. Eskisi kadar çok da gitmiyoruz İran'a.” (K4, Kadın, 40)

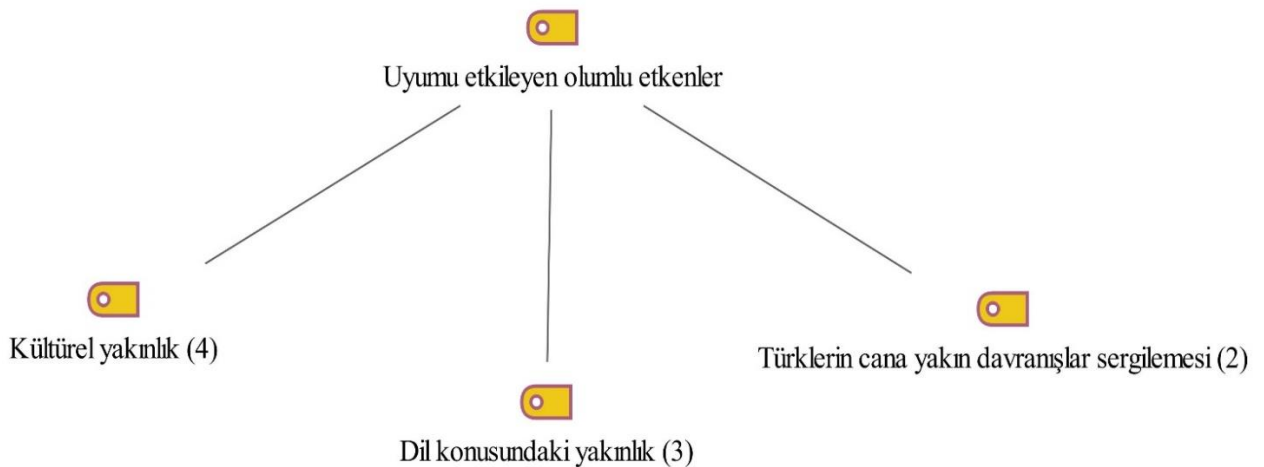
“Aslında genel olarak alıştım ama dil problemim var o yüzden alışmamı engelliyor. Dil bilmediğim için zorluk çekiyorum. Özellikle resmî kurumlarda, hastanelerde falan baya zor

oluyor. Dil bilmediğimden de pek sosyal olamıyorum. Belki dil biliyor olsam daha fazla insanla görüşsem alışmam daha kolay olurdu ama zaman geçtikçe dilim de gelişmeye başladı. Bir şeyler konuşabiliyorum artık. Daha iyi de olacak.” (K11, Erkek, 37)

Araştırmaya katılan katılımcıların yalnızca bir tanesi ise Türkiye’ye uyum sağlayamadığını dile getirmiştir. Türkiye’ye uyum sağlayamadığını ifade eden K2 kodlu katılımcının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Ben burada çok fazla kötü insanla karşılaştım. İlk geldiğimde mesela herkese güveniyordum ama insanlar farklı biraz burada. Birkaç zaman sonra da insanlara güvenmemeyi öğrendim. Sevemedim pek o yüzden buradaki insanları. Çevremde de böyle olunca alışamadım buraya. Böyle tahmin etmiyordum hiç alışırım çabucak zannediyordum ama alışamadım.” (K2, Kadın, 40)

Araştırmaya katılan katılımcıların uyum süreçlerinde her birinin farklı süreçler yaşadıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılar arasında Türkiye’ye alıştıklarını belirten katılımcılar olduğu gibi alışmadığını ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Türkiye’ye alışma ve alışmama süreçlerini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Kültürel yakınlık ve göç edilen ülkede görülen insani yakınlıklar uyum sağlama konusunda oldukça etkili faktörlerdir. Dil konusunun ise İranlı göçmenler açısından iki taraflı değerlendirilebilecek bir konu olduğunu söylemek mümkündür. Azeri kökenli göçmenler için dil uyum sağlama sürecini olumlu etkilerken, Fars kökenli göçmenlerin uyum sürecini dil olumsuz etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda katılımcılara “Uyum sağlama süreçlerinizde hangi faktörler etkili olmuştur?” sorusu yöneltilmiştir:

Şekil 3.13. Uyumu Etkileyen Olumlu Etkenler

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan hareketle uyumu etkileyen 3 olumlu kod elde edilmiştir. Bu kodlar kültürel yakınlık, dil konusundaki yakınlık ve Türklerin cana yakın

davranışlar sergilemesi olarak adlandırılmıştır. Bu 3 kod arasında en yoğun olarak ifade edilen kod ise kültürel yakınlık kodu olmuştur. Katılımcılar Türkiye'ye alışma süreçlerini etkileyen en önemli etken olarak İran ile Türkiye'nin kültürel olarak birbirine yakın olmaları olduğunu ifade etmiştir. Konu ile ilgili K1 ve K10 kodlu katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Türkiye kültürü İran kültürü ile baya benziyor. Yemekleri olsun, dini olarak benzerlikleri olsun. Dini bayramları ortak mesela. Bizim bir araya geldiğimiz, kutladığımız bayramları onlar da kutluyorlar. O günlerde kendimi evimde gibi hissediyorum ben. O yüzden alışmak benim için daha kolay oldu.” (K1, Kadın, 22)

“İranlılarla Türkler benziyor bence. Bunda da kültürün etkisi var. Benziyor ister istemez yediğimiz, içtiğimiz, yaptığımız şeyler. O yüzden burada evet başka bir ülkedeyim ama bunu her zaman hissetmiyorum ben. Başka bir ülkeye geldim daha güzel fırsatlar var ama çok da uzağa gitmemişim gibi açıkçası. Böyle olunca da alışmak zor olmadı benim için.” (K10, Kadın, 27)

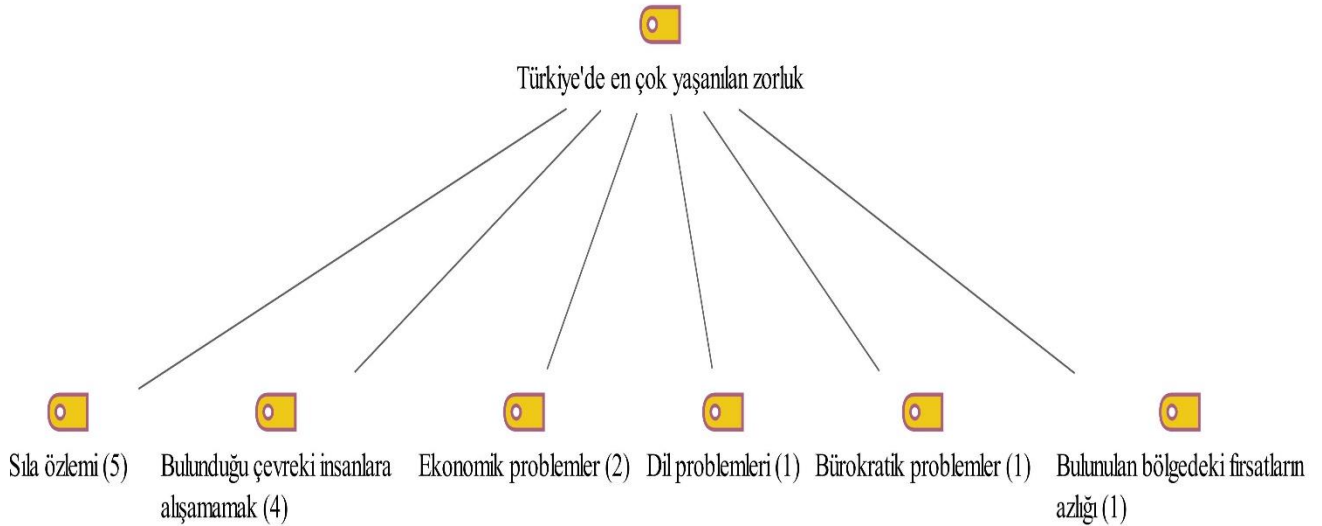
Dil konusundaki yakınlık ise araştırmaya katılan katılımcılar arasında en çok dile getirilen ikinci kod olmuştur. Bu cevabı veren katılımcılar genel olarak Azeri kökenli katılımcılardır. İran'da bulundukları bölgede Azerilerin ağırlıklı olarak yaşaması ve bu bölgelerde genel olarak Türkçe konuşulması bu bölgelerden göç eden İranlı göçmenlerin de Türkiye'de dil konusunda problem yaşamamalarını sağlamıştır. K3 kodlu katılımcının bu konu ile görüşleri şu şekildedir:

“Ben Türkiye'ye çok kolay uyum sağladım çünkü dil konusunda hiç zorluk çekmedim. Ben Tebriz'den geliyorum orada genelde İran Azerileri yaşıyor. Ben de İran Azeri'siyim. Biz de orada buradan konuşulan Türkçenin bir çeşidini konuşuyoruz. Tamamen aynı değil ama konuşulanları anlıyorsun. Ben konuştuğumda da siz anlarsınız mesela. O yüzden her şeyi daha çabuk öğrendim. Şehir, hastane falan daha kolay öğreniliyor. Daha çabuk da arkadaş ediniyorsun. O yüzden daha çabuk alıştım buraya da.” (K3, Erkek, 38)

Katılımcılar aynı zamanda Türkiye'de yaşayan insanların cana yakın ve sıcakkanlı olmalarının alışma sürecini olumlu etkilediğini dile getirmiştir. Yerli insanların göçmenlere yabancı olarak bakmaması, onlara kucak açması göçmenlerin bulundukları bölgeye uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. K7 kodlu katılımcı bu konu ile ilgili fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Burada insanlar sıcakkanlı bence çok. insani kucaklıyorlar. Bana mesela yaşadığım yerde yabancıyım diye kötü bakmadılar hiç. Hemen arkadaş olduk, görüşmeye başladık. İnsanın yaşadığı yerde tanıdıklarının olması da alışmasını etkiliyor ister istemez. Daha kolay alışıyorsun yaşadığın yere.” (K7, Erkek, 46)

İranlı göçmenlere uyum sürecinde karşı karşıya kaldıkları problemler de sorulmuştur. Bu soru aracılığı ile uyumu etkileyen olumsuz etkenler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Şekil 3.14. Türkiye’de En Çok Yaşanılan Zorluk

Katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda sıla özlemi, bulunduğu çevredeki insanlara alışamamak, ekonomik problemler, dil problemleri, bürokratik problemler, bulunulan bölgedeki fırsatların azlığı olmak üzere 6 kod ortaya koyulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda en yoğun olarak ifade edilen kod sıla özlemidir. İnsanların yaşadıkları yere ve ailelerine duydukları özlem bulundukları yere alışmalarını da olumsuz etkilemektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların 5’i uyum sürecinde yaşadıkları en büyük zorluğun sıla özlemi olduğunu dile getirmiştir. K4 ve K12 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Bazen ailemi özliyorum, yaşadığım yeri özliyorum. O zaman yalnız hissediyorum burada kendimi. Beni en çok bu zorluyor. Dönmek istiyor bazen insan ama dönemiyor özlediği ile kalıyor.” (K4, Kadın, 40)

“Ama bazen ev özlemi çekiyorum. Ailemi özliyorum. Bu çok zor. Bazen parka gidiyorum ve insanların aileleri ile piknik yaptığını görüyorum. Keşke buna sahip olabilseydim diyorum. Keşke ailem burada olsaydı. Beraber dışarı çıkıp eğlenebilirdik. Burada bir ailem olmasına ihtiyacım oluyor bazen. Beni en çok zorlayan bu onun dışında her şeye alışıyor insan bir şekilde.” (K12, Kadın, 24)

Araştırmaya katılan katılımcılar arasında en yoğun dile getirilen ikinci kod ise bulunduğu bölgedeki insanlara alışamamak kodudur. Katılımcıların 4’ü uyum sürecinde yaşadıkları en büyük zorluğa bu cevabı vermiştir. Bulunulan bölgede yaşayan insanlara alışamamak aynı zamanda göç ettiği ülkeye uyum sağlamanı da yavaşlatan bir etken olmaktadır. K6 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Ben geldim mesela buraya komşularımla pek iyi anlaşımadım. Biz İran’da mesela komşularımızla görüşürüz. Ben burada da öyle olsun istemiştım ama buradaki kadınlar yabancı

olunca benimle pek görüşmek istemediler. Soğuk davrandılar ben de çevremde arkadaş edinemedim. O yüzden alışması zor oldu yaşadığım yere.” (K6, Kadın, 29)

Araştırmaya katılan diğer katılımcılar ise ekonomik problemler, dil problemleri, bürokratik olarak göçmenlerin karşısına çıkarılan problemler ve yaşanan bölgedeki fırsatların gelinen bölgeye oranla azlığı uyum sürecini etkileyen olumsuz faktörler olarak dile getirmiştir.

“Dil bilmediğim için zorluk çekiyorum. İngilizce biliyorum ama burada herkes İngilizce bilmiyor. O yüzden biraz zorluk çekiyorum. Özellikle resmî kurumlarda bu zorluğu çok yaşıyorum” (K11, Erkek, 37)

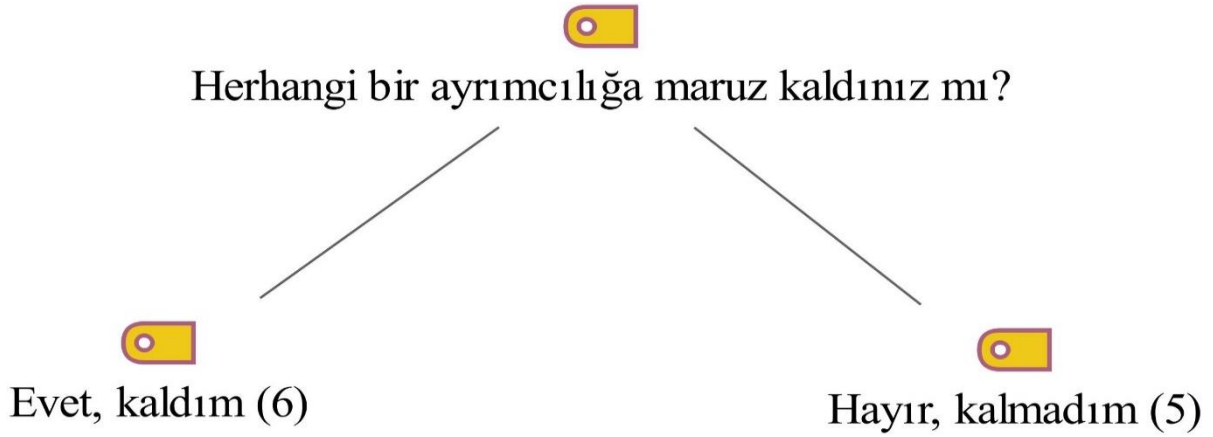
“Ekonomik sıkıntılardan dolayı zorluk çektim. İlk geldiğimde çok fazla ailemden de para alamıyordum. O yüzden alışmak benim için zor oldu. Çalışmaya başlayınca biraz daha iyiydi.” (K1, Kadın, 22)

“Ben aslında başta alışmakta zorluk çektim. Bürokratik işler burada o kadar uzun sürüyor ki. Bir yerden sonra insanı bıktırıyor açıkçası. Olmasın dönemim diyorsun neredeyse. Sonra yaşaya yaşaya onlara da alıştım ama başta beni zorladı.” (K5, Erkek, 27)

“İran’da Tahran’da yaşıyorduk işte şehirde burada şehirde değiliz. O yüzden olanaklar biraz az ona da alışmakta biraz zorlandım ama şimdi iyi. (K6, Kadın, 29)

Doğup büyüdüğü yerden başka bir yerleşim yerine göç eden her birey göç ettiği yere uyum sağlamak için belirli bir süre geçirir. Bu süre kimi için kısa sürerken kimi için ise zaman almaktadır. Uyum sürecini etkileyen belli faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörlerin bazıları uyum sağlamayı kolaylaştırırken bazıları uyum sağlama süresini uzatabilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılar arasında da İran’dan Türkiye’ye göç ettikten sonra Türkiye’ye kısa sürede alışanlar olduğu gibi Türkiye’ye uyum sağlama süreci uzun sürenler de bulunmaktadır. Uyum sağlama sürecini kolaylaştıran etmenler arasında kültürel olarak İran ve Türkiye’nin yakın olması, İran Azerilerinin Türkler ile aynı anadile sahip olması ve Türklerin göçmenlere karşı cana yakın davranışları, göçmenleri kucaklamaları gibi etmenler sayılabilir. Uyum sürecini zorlaştıran ve uzatan etmenlere baktığımızda ise ekonomik problemler, Fars kökenli göçmenlerin dil konusunda yaşadıkları zorluklar, bürokratik olarak yaşanan sorunlar ve göç etmeden önce İran’da büyük bir şehirde yaşarken Türkiye’ye göç ettikten sonra bir ilçeye yerleşmelerinden kaynaklanan bölgedeki fırsat ve imkanların azlığı gibi sebepler sayılabilir. Tüm bu sebepler uyum sağlama süresini oldukça etkilemektedir.

İranlı göçmenlere “Türkiye’de herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldınız mı?” sorusu da yöneltilmiştir. Bu konu ile ilgili hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 3.15’de görüldüğü gibidir.

Şekil 3.15. Herhangi Bir Ayrımcılığa Maruz Kaldınız mı?

Bu soru aracılığı ile katılımcıların ayrımcılığa maruz kalmalarının uyum süreçlerini olumsuz etkileyip etkilemediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu alt temada katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda evet, kaldım ve hayır, kalmadım olmak üzere 2 kod ortaya koyulmuştur. Katılımcıların 6'sı daha önce ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirirken, katılımcıların 5'i daha önce hiç ayrımcılığa maruz kalmadığını ifade etmiştir.

Ayrımcılığa maruz kaldığını söyleyen katılımcıların bazıları uyum süreçlerini bu davranışlarının etkilediğini de dile getirmiştir. Ayrımcılığa maruz kaldığını dile getiren K10 kodlu katılımcının konu ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Yabancı olduğumuz için iş hayatında insanlarla zorluklar yaşadık. O yüzden zorlandık ama alıştık da bir yerden sonra. Mesela benim eşim 3 sene önce burada bir disko açmıştı. Ona çok problem çıkardılar. Sen yabancısın neden burada böyle para kazanıyorsun biz Türk'üz biz burada para kazanmıyoruz diye. Bu çok sıkıntı oldu zaten diskoyu da kapattı o yüzden. Böyle olunca da tutunmak zor oluyor tabii insanın yaşadığı yere çünkü kabul görmediği için mutsuz oluyor. Bazen de siz İran'da kapalıysın buraya geldin öyle giyiniyorsun böyle giyiniyorsun gibi şeyler de söyledikleri oluyor. Biz zaten öyle yaşamak istemediğimiz için geldik buraya. Bir de Türklerden farklı abartılı da giyinmiyorum ben ama İranlı olduğumu bilince senin giyimine bile bakışları değişiyor.” (K10, Kadın, 27)

Katılımcıların bir kısmı ise ilk Türkiye'ye geldiklerinde ayrımcılığa maruz kalmadıklarını ancak Türkiye'deki göçmen sayısının artması ile birlikte ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirmiştir. K12 kodlu katılımcının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Antalya'da ilk yılımda çok fazla ırkçılık yaşamadım açıkçası. Fakat ekonomik problemlerden sonra pandemiden sonra özellikle de Türkiye'de göçmenlerin çok fazla artması ile birlikte insanlar turistlere karşı olmaya başladılar. Ve tabii İranlılara karşı da. Çünkü insanlar ekonomik problemlerin sebebinin göçmenler olduğunu düşünmeye başladılar. Bu zamanlarda ne zaman insanlarla konuşsam ne zaman bana nereli olduğumu sorsalar ve ben de İranlıyım

desem neden buraya geldin tepkisi ile karşılaşıyorum. İnsanlar Türkiye'ye turist olarak gelip sonra geri dönmemizi istiyorlar. Bence bugünlerde Suriyelilere, İranlılara, belki Afganlara karşı insanlarda ırkçılığın çoğaldığını düşünüyorum.” (K12, Kadın, 24)

Araştırmaya katılan katılımcıların 5'i ise Türkiye'de herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını dile getirmiştir. Herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını hatta bunun aksine Türkiye'deki insanların onları sıcak karşıladığını dile getiren katılımcılar Türklerin uyum sağlamalarında olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmiştir. K3 ve K7 kodlu katılımcının konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ben zaten Türkiye'nin bu huyunu sevdiğim için burada yaşamaya karar verdim. Burada insanlar ırkçı değil daha çok sana yakın davranıyorlar. O yüzden ben burada yaşamaya karar verdim buraya yerleştim.” (K3, Erkek, 38)

“Yok ben öyle bir şey hiç görmedim. Hiç görmedim. Hatta yabancı gördüklerinden davranışları çok da samimi oluyor yani. O yüzden bu açıdan ben Türkiye'yi seviyorum yani. Benim buraya alışmama yardımcı oldular.” (K7, Erkek, 46)

Ayrımcılık faktörü de göçmen bireylerin bulundukları ülkeye uyum sağlamaları konusunda önemlidir. Katılımcıların görüşlerinden yola çıkılarak ayrımcılığa maruz kalmış bireylerin bulundukları ülkeye uyum sağlamakta zorlandıklarını, ayrımcılığa maruz kalmamış bireylerin uyum sağlama sürecini daha kolay atlattıklarını söylemek mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İran İslam Devrimi'nden sonra toplumsal düzlemin birçok katmanında radikal değişimler meydana gelmiştir. İslam Devrimi ile birlikte ülkenin dört bir yanı “devrim muhafızları” adı verilen gruplar tarafından denetlenmeye başlanmış, despotik bir devlet anlayışı hâkim olmuştur. Bu dönemden itibaren de İran'dan özellikle Avrupa ülkelerine büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Devrimin ilk dönemlerinde özellikle devrim karşıtı gruplar, sanatçılar ve aydınlar iltica ederken daha sonrasında yaşanan İran-Irak Savaşı ve ekonomik daralma ile birlikte İran'dan Batı'ya doğru göç dalgaları devam etmiştir.

Türkiye, İranlı göçmenler için kimi zaman göç rotaları üzerinde bulunan bir güzergâh, transit bir geçiş bölgesiyken kimi zaman ise kalıcı bir yerleşim yeri olarak görülmüştür. Bugüne kadar Türkiye'ye doğru gerçekleşen İranlı göçlerinde Türkiye'de Birleşmiş Milletler ofisinin olması, İran ve Türkiye arasında kültürel olarak benzerliklerin bulunması gibi sebepler bulunmaktadır. Son dönemlerde İran'dan Antalya'ya da çok fazla göç yaşanmaktadır. Yaşanan bu göç dalgası ile beraber hem göç sırasında hem de göç sonrasında Antalya'da göçmenler olumlu ya da olumsuz pek çok deneyim yaşamaktadır. Göçmenlerin İran'dan Antalya'ya göç etme sebepleri, Türkiye'deki gelecekleri ile ilgili planları, Türkiye'de ekonomik hayata katılımları, yaşadıkları statü kayıpları ve uyum süreçleri bu araştırma kapsamında irdelenen konular olmuştur.

Araştırmaya katılan katılımcıların Fars ve Azeri kökenli oldukları elde edilen bulgulara açıkça görülmektedir. Bazı katılımcılar yarı Fars yarı Azeri kökenli iken bazı katılımcılar ise Fars ya da Azeri kökenlidir. Türkiye'deki İranlı göçmenler ile ilgili literatürdeki diğer çalışmalara baktığımızda Fars ve Azeri kökenli katılımcıların yanı sıra Kürt kökenli katılımcıların da olduğu görülmektedir (Korjan, 2011; Kalkan Toprak, 2019; Karakaya, 2019; Çiftçi, 2020).

Göç etme sebeplerine bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların siyasi sebepler, ekonomik sebepler, eğitim ve dini sebeplerle göç ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Literatürde de benzer göç etme sebeplerine yönelik bulgular olmakla birlikte tüm bu sebeplerin yanında cinsel yönelimleri sebebi ile göç eden İranlı göçmenlere oldukça sık rastlanmaktadır (Kalkan Toprak, 2019; Korjan, 2011). Çalışmada göçmenlerin Antalya'ya göç etmelerinde Antalya'da kurdukları ağların etkili olduğu görülmüştür. Yine benzer olarak literatürdeki diğer çalışmalarda da ilişkiler ağının göç etme davranışlarını olumlu etkilediği bulgularına rastlanmıştır. Bu çalışmada literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak göç etme sebepleri arasında eğitim faktörüne değinilmmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar arasında üniversite

öğrenimi görmek amacı ile Antalya'ya göç etmiş göçmenler bulunmaktadır. Üniversite öğrenimleri süresince Antalya'da bulunan bu göçmenler eğitimleri sonrasında da Antalya'da kalarak istihdam sürecine katılmışlardır.

Araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'de bir gelecek düşünüp düşünmedikleri ile ilgili görüşlerine baktığımızda gelecekte üçüncü bir ülkeye yerleşmek isteyen katılımcılar olsa da büyük çoğunluğu gelecekte de Türkiye'de yaşamak istediklerini dile getirmişlerdir. Antalya özelinde baktığımızda ise Türkiye'de de yalnızca Antalya'da yaşamak isteyen katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcılar eğitim, ekonomi, din ve Antalya'nın doğal güzellikleri sebebi ile Antalya'da yaşamak istediklerini de araştırma kapsamında dile getirmişlerdir. Literatürdeki diğer çalışmalara baktığımızda genel olarak yapılan çalışmaların uluslararası korumaya başvurmuş katılımcılar ile yapıldığı görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmalara katılan katılımcıların üçüncü bir ülkeye gitmek için halihazırda bir başvuruları bulunmaktadır. Bu sebeple uzun yıllardır Türkiye'de yaşayan katılımcılar olsa bile gelecekte Türkiye'de kalmak ile ilgili bir planları yoktur (Korjan, 2011; Namdar, 2019; Akhlaghiolaghi, 2019; Kalkan Toprak; 2019; Çiftçi, 2020). Bu durum bu çalışmanın bulgularından literatürdeki diğer çalışmaların bulgularını ayıran önemli noktalardan biridir.

Katılımcıların ekonomik düzeylerine baktığımızda araştırmaya katılan katılımcıların ortalama gelir düzeylerinin mevcut dönemdeki asgari ücretin üzerinde olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların gelir düzeylerinin yüksek olduğu bilgisi edinilmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında yine genel olarak mülteci ya da sığınmacı statüsündeki göçmenler ile görüşmeler sağlanması sebebi ile katılımcıların gelir düzeylerinin bu çalışmadaki katılımcıların gelir düzeylerine kıyasla düşük olduğu görülmektedir (Karakaya, 2019; Kalkan Toprak; 2019; Çiftçi, 2020) Ancak genel olarak alandaki tüm çalışmalarda kayıt dışı çalışma oldukça yüksektir. Göçmenler herhangi bir güvencesi olmadan, uzun saatler boyunca ve oldukça ağır çalışma şartlarında çalışmaya zorlanmaktadır (Korjan, 2011; Akhlaghiolaghi, 2019; Ekhiari, 2020). Çalışmada aynı zamanda İranlı göçmenlerin göç ettikten sonraki süreçte yaşadıkları statü kayıplarına ve iş nitelik uyumsuzluklarına değinilmiştir. Yüksek öğrenim seviyesine sahip, göç etmeden önce saygın konumlarda bulunan göçmenler, göç ettikten sonra niteliklerine uygun işlerde çalışmamakta, statülerine uygun işler bulamamakta, çoğu zaman memleketlerinde gördükleri saygınlıklarını kaybedebilmektedirler. Literatürdeki diğer çalışmalarda pek fazla statü kaybına değinilmemekle birlikte yalnızca statü kayıplarını analiz eden çalışmalar da bulunmaktadır. Yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre dil, etnisite, cinsiyet, din gibi pek çok sebeple göçmenler statü kaybına uğrayabilmektedirler

(Çiftçi, 2020). Bu çalışmaya katılan katılımcıların baskın olarak dil sebebi ile statü kayıpları yaşadıkları görülmektedir.

Uyum süreçlerine baktığımızda ise araştırmaya katılım sağlayan katılımcılar genel olarak Türkiye'ye uyum sağladıklarını dile getirmektedir. Ancak katılımcılar arasında hala uyum sürecinde olduklarını ve uyum sağlayamadıklarını söyleyen katılımcılar da bulunmaktadır. Uyum sağlama süreçlerini etkileyen olumlu ya da olumsuz pek çok faktör bulunmaktadır. Uyum süreçlerini etkileyen olumlu faktörlere baktığımızda karşımıza kültürel yakınlık, Azeri göçmenler özelinde dil konusunda yaşanan yakınlık ve Türklerin cana yakın davranışları gibi faktörler bulunmaktadır. Diğer yandan göçmenlerin memleketlerine ve yakınlarına duydukları özlem, çevredeki insanlara uyum sağlayamama, ekonomi ve dil konusunda yaşadıkları sorunlar uyum sağlama süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Literatürdeki diğer çalışmalara baktığımızda ise özellikle dil bariyeri sebebi ile pek çok göçmenin uyum sağlama sürecinden olumsuz etkilendiği gözlemlenmektedir. Ayrıca göçmenlerin yaşadıkları ayrımcılık da uyum sağlama süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğu en az bir kere ayrımcılığa maruz kaldığını dile getirmiştir. Yine literatürdeki diğer çalışmalara baktığımızda da katılımcıların büyük çoğunluğunun ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir (Akhlaghiolaghi, 2019; Namdar, 2019; Korjan, 2011; Ekhiari, 2020). Bu durum ise bulunulan bölgeye uyum sağlama sürecini olumsuz olarak etkilemekte ve bu süreci uzatmaktadır. Diğer katılımcılara kıyasla daha az ayrımcılığa uğrayan bireylerin uyum sağlama sürecini daha çabuk atlattığı görülmektedir.

Geçmişten günümüze sayıları milyonlara ulaşan insanlar göç etme eylemine katılmış ve hala katılmaya devam ediyorlar. İranlı göçmenler de bu göç hareketlerine katılan gruplardan yalnızca bir tanesi. Bu göç hareketlerine katılan grupların birbirlerine benzeyen özellikleri ve göç etme sebepleri olduğu kadar birbirinden ayrılan noktaları da bulunmakta. Türkiye'ye doğru göç etme eğiliminde olan İranlı göçmenlerin göç etme sebepleri arasında siyasi, ekonomik, dini sebepler ve eğitim bulunmakta. Yine Antalya'yı tercih etmelerinde de benzer sebepler rol oynamaktadır. Bu sebeplerin yanı sıra Antalya'yı tercih etmelerinde Antalya'nın doğal güzellikleri de ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda göç etme sebeplerini Türkiye'de ya da Antalya'da kurdukları ilişki ağları da etkilemektedir. Bu göçmen grubunun büyük çoğunluğu Türkiye'yi kalıcı bir yerleşim yeri olarak görmekte ve gelecekte üçüncü bir ülkeye göç etmeyi değil Türkiye'de kalmayı istemektedir.

Türkiye'de iş hayatında yaşadıkları en önemli sorunlar olarak güvencesiz çalışma ve statü kaybı göze çarpmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu güvencesiz bir şekilde çalıştırılmaktadır. Aynı zamanda katılımcılar İran'dan Türkiye'ye göç ettiklerinde statülerinde

bir düşüş yaşadıklarını ve göçmen statüsüne kazandıktan sonra İran'daki saygınlıklarına Türkiye'de sahip olamadıklarını dile getirmektedir.

Uyum süreçlerinde özellikler Azeri kökenli göçmenlerin herhangi bir sıkıntı çekmediklerini, kısa sürede bulundukları yere uyum sağladıkları görülmektedir. Fars kökenli göçmenlerin ise uyum sürecinde en çok dil bariyeri sebebi ile uyum sağlamakta güçlük çektikleri göze çarpmaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları ayrımcılık da uyum sağlama süreçlerini etkilemektedir. Ayrımcılığa daha az uğrayan göçmenler daha fazla uğrayan göçmenlere kıyasla daha kısa sürede göç ettikleri yere uyum sağlayabilmektedirler.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N. (2017). *Bitmeyen göç: konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ak, G. & Akarçay, P. (2018). Sosyolojik, psikolojik ve kuramsal açıdan göç olgusu: küreselleşmenin insani ve vicdani yüzü, *Kesit Akademi Dergisi*, 14, 188-202.
- Akçadağ, E. (2012). Yasa dışı göç ve Türkiye. *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Raporu No: 42*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Akçapar, Ş. (2006). Conversion as a migration strategy in a transit country: Iranian Shiites becoming Christians in Turkey. *International Migration Review*, 40(4), 817- 853.
- Akhlaghiolaghi, S. (2019). *Türkiye’de Hristiyan İranlı sığınmacıların sosyoekonomik durumları ve sorunlar: Ankara örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akis Kalaycıoğlu, Y. (2014). Uluslararası göç bağlamında Bourdieu’nun kavramları: Ankara’da Yaşayan İranlılar Örneği. *İdeal Kent Dergisi*, 14, 182-205.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Aydemir, S. & Şahin, M. C. (2017). Tek tanrılı dinlerde göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: göç teorileri açısından bir analiz”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 28, 359-371.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2): 368-388.
- Bartham, D., Poros, V.M. & Montporte, P. (2014). *Key concepts in migration*. Kaliforniya: SAGE Publications.
- Beyer, G. (1981). The political refugee: 35 years later. *International Migration Review*. 15(2), 26-34.
- Biernacki, P. & Waldorf D. (1981). Snowball sampling: problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological Methods and Research*, 10(2), 141-163.
- Boyatzis, R.E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*. Kaliforniya: Sage Publications.
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). *Psikolojide tematik analizin kullanımı*. (S. N. Şad, N. Özer ve A. Atli, Çev.). Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m
- Castles, S. & Miller M. (2008). *Göçler çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Cülük, A. (2018). İran İslam devrimi ve ulemanın zaferi. *Güvenlik alışmaları Dergisi*, 20(1), 87-103.
- ağlayan, S. (2013). G kavramı ve kuramları. F, Güneş (Ed.), *Kent Sosyolojisi* (ss.105-126). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Çelikel, A. (2009). *Yabancılar hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Çiftçi, M. (2020). *İranlı yüksek vasıflı mültecilerde statü kaybı: Van rneği* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Danış, D. (2004). Yeni g hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*, 184(185), 216- 224.
- Deniz, A. & ksz, M. (2017). Ankara'daki İran restoranları: kültürel kimlik üzerine etnografik bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 15(2), 167-185.
- Deniz, O. (2009). Mülteci hareketleri açısından Van kentinin durumu ve kentteki mültecilerin demografik zellikleri. *Doğu Coğrafiya Dergisi*, (22), 187-204.
- Ekhiari, M. (2020). *Socioeconomic integration of Iranian immigrants in contemporary Turkey* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ekşi, N. (2016). İklım mültecileri. *G Araştırmaları Dergisi*, 2(2),10-58.
- Erol, M. & Ersever, O. G. (2014). G krizi ve g krizine müdahale. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24(1), 47-68.
- Faist, T. (2003), *Uluslararası g ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Fichter, J. (2001). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi ev.). Ankara: Atilla Kitabevi Yayınları.
- Freeman, R. B. (1976). *The over-educated Americans*. New York: Academic Press.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (Ed. Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gokdere A. (1994). An evaluation of Turkey's recent migration flows and stocks. *Nüfus Bilimleri Dergisi*, 16(29), 49-56.
- Gökdere, A. (1978). *Yabancı ülkelere işgücü akımı ve Türk ekonomisi üzerine etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Göker, Göksel (2015) *G kimlik aidiyet: kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Göksu, Y. ve Atık, O. (2016), Akdeniz'de düzensiz göçmenlik sorununun günübirlik gezi tekneciliği açısından değerlendirilmesi. O, Atık. ve G, Aktaş. (Ed.). *III. Uluslararası Deniz Turizmi Sempozyumu: Girişimcilik ve Yeni Fikirler Bildiriler* (ss. 441-457). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Güllüpınar, F. (2013) G olgusu ve uluslararası göç kuramları. N, Suğur (Ed.), *İnsan ve Toplum* (ss.100-126). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık ğretim Fakültesi Yayınları.

- Günay, E., Atılgan, D. & Serin, E. (2017). Dünyada ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 37-60 .
- Gündoğan, Ünal, (2011). Geçmişten bugüne İran İslam devrimi: genel değerlendirme. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 3(29), 93-99.
- Kalkan Toprak, H. (2019), *Denizli’de İranlı mülteciler: gündelik yaşam, iletişim ve toplumsal sorunların karşılaştırmalı analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kapu, H. (2012). *TRA2’de göç olgusu: sebep ve sonuçlar bağlamında analitik bir araştırma*. Kars: T.C. Serhat Kalkınma Ajansı.
- Kaya, A. (2003). *Uluslararası göç ve uluslararası toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kaya, M. (2003). Beyin göçü/erozyonu. *Üniversite ve Toplum*, 3(3), 18-34.
- Keat, R., John U. (2016), *Bilim olarak sosyal teori*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kirişçi, K. (1994). The legal status of asylum-seekers in Turkey: problems and prospects. *International Journal of Refugee Law*, 3(3), 510-528.
- Koçak, Y. & Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Korjan, M.P., (2011). *Kastamonu’daki İranlı sığınmacılara dair etnografik bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınbay, D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Massey, Douglas S. vd. (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. (S. Dedeoğlu vd., Çev), *Göç Dergisi*, 1(1), 1-46.
- Mutluer, M. (2003) *Uluslararası göçler ve Türkiye: Kuramsal ve ampirik bir Alan araştırması: Denizli/Tavas*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Namdar, A. (2019). *Türkiye’de yaşayan İranlı sığınmacı ve mülteci kadınlarda kaygı düzeyleri ve kaygıyı etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar I-II. cilt (5. Basım)*. İstanbul: Yayın Odası
- Özcan, E. D. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme, *İş ve Hayat*, 2, 183-215.
- Petersen, W. (1958), *A general typology of migration*. American Sociological Review, 23(3), 259-264.

- Piore, J.M. (1979). *Birds of passage-migrant labor and industrial societies*. Cambridge: Cambridge Press.
- Punch, K. F. (2016). *Sosyal araştırmalara giriş, nicel ve nitel yaklaşımlar*, (D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ravenstein, E.G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society*, 48(2), 167-235.
- Sirkeci, İ. & Göktuna Yaylacı, F. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. Filiz Göktuna Yaylacı (der.) içinde, *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye’de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler*. Londra: Transnational Press London.
- Stark, O. & Levhari, D. (1982). On migration and risks in LDCs. *Economic Development and Cultural Change*, 31(1), 96-191.
- Stark, O. & Bloom, D.E. (1985). The new economics of labor migration. *The American Economic Review*, 75(2), 173-178.
- Stouffer, S.A. (1940). Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*, 5(6), 845-867.
- Şahin, M. C. & Aydemir, S. Zorunlu-kitlesel göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar örneği". *Dini Araştırmalar*, 21(53), 121-148. DOI: 10.15745/da.421604.
- Şen, F. (2003). *Kısa raporlar*. Türkiye Araştırmaları Merkezi.
- Şen, F. (2004). *Kısa raporlar*. Türkiye Araştırmaları Merkezi.
- Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818.
- Toksöz, G. (2006), *Uluslararası emek göçü*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Topateş Kalfa, A., Topateş H. & Durmaz, N. (2018). Özgürlük arayışında “mecbur insan” olmak: Denizli işgücü piyasasında İranlı mülteciler. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4, 015-2046.
- Unutulmaz, K.O (2012). *Gündemdeki kavram “göçmen entegrasyonu”: Avrupa’daki gelişimi ve Britanya örneği*. İçinde İhlamur-Öner S.G. ve Öner, N.A.Ş. (Ed). Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar. Ankara: İletişim Yayınevi.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları
- 1994/6169 Kararlı Sayılı Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul

- ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994, 30 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 22127), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf> (erişim tarihi: 27.10.2022)
- Antalya Kent Konseyi (2022). *Antalya kent konseyi raporu*. Erişim adresi: <http://antalyakentkonseyi.org.tr/antalya-kent-konseyinden-guncel-goc-raporu> (Erişim tarihi: 20.04.2023)
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (2022). *Central Mediterranean route*. Erişim adresi: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/central-mediterranean-route/> (Erişim tarihi: 20.11.2022)
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (2022). *Eastern Mediterranean route*. Erişim adresi: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/> (Erişim tarihi: 20.11.2022)
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (2022). *Western Mediterranean route*. Erişim adresi: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-mediterranean-route/> (Erişim tarihi: 20.11.2022)
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2000). *UNHCR global report 2000-Turkey*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/publications/fundraising/3e23eb727/unhcr-global-report-2000-turkey.html> (Erişim tarihi: 20.11.2022).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2009). *UNHCR global report 2009-Turkey*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/publications/fundraising/4c08f2f69/unhcr-global-report-2009-turkey.html> (Erişim tarihi: 25.11.2022).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2016). *Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme*. Erişim adresi: <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (erişim tarihi: 23.12.2022).
- Euronews (2022). *Avrupa Birliği'nde ne kadar Türk vatandaşı var?* Erişim adresi: [https://tr.euronews.com/2022/04/15/avrupa-birligi-nde-ne-kadar-turk-vatandas-var#:~:text=Avrupa%20Birli%C4%9Fi%20\(AB\)%20%C3%BClkelerinde%20AB,1%2C9%20milyonu%20T%C3%BCrk%20vatanda%C5%9F%C4%B1](https://tr.euronews.com/2022/04/15/avrupa-birligi-nde-ne-kadar-turk-vatandas-var#:~:text=Avrupa%20Birli%C4%9Fi%20(AB)%20%C3%BClkelerinde%20AB,1%2C9%20milyonu%20T%C3%BCrk%20vatanda%C5%9F%C4%B1). (Erişim tarihi: 27.11.2022).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2022). *Göç tarihi*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> (Erişim tarihi: 12.12.2022).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Giriş-çıkış istatistikleri (2022). Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/giris-cikis> (Erişim Tarihi: 27.12.2022).

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). *2016 Türkiye göç raporu*. Erişim adresi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf (Erişim tarihi: 03.01.2023).
- Hammond, T.G. (2015). *The Mediterranean migration crisis*. Erişim adresi: <https://www.foreignpolicyjournal.com/2015/05/19/the-mediterranean-migration-crisis/> (erişim tarihi: 10.01.2023)
- İçduygu, A. (2000). The politics of international migratory regimes: transit migration flows in Turkey. *International Social Science Journal*, 52(165), 357-367.
- İskan Kanunu Uygulama Yönetmeliği (2007, 2 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 26718). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071202.htm> (erişim tarihi: 10.01.2023)
- Kirişçi, K. (2007). *Border management and EU-Turkey relations: Convergence or deadlock*. Erişim adresi: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/7988/CARIM-RR_2007_03.pdf. (Erişim tarihi: 07.03.2022)
- Mülteciler Derneği (2022). *Türkiye'deki Suriyeli sayısı Aralık 2022*. Erişim adresi: <https://muleciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Erişim tarihi: 15.01.2023).
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Göç kavramı*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 28.04.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Konut satış istatistikleri, Aralık 2022. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Aralik-2022-49526#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Konut%20sat%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1%202022%20y%C4%B1%C4%B1nda%20bir,en%20y%C3%BCksek%20paya%20sahip%20oldu>. (Erişim tarihi: 20.04.2023).
- Uluslararası Göç Örgütü (2003). *World migration report 2003: Managing migration*. Erişim adresi: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2003-managing-migration>. (Erişim tarihi: 04.11.2022)
- Uluslararası Göç Örgütü (2020). *Türkiye'de göç*. Erişim adresi: <https://turkiye.iom.int/tr/turkiyede-goc> (Erişim tarihi: 17.11.2022)
- Uluslararası Göç Örgütü. “Göç terimleri sözlüğü”. (Cenevre, 2009). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf.

GÖRÜŞME FORMU

1. Demografik Bilgiler

- Yaş
- Cinsiyet
- Medeni hal
- Etnik köken
- Eğitim
- Meslek
- Çocuk

2. İran'dan Türkiye'ye gerçekleşen göç sürecinizi anlatabilir misiniz?

- Türkiye'ye geliş sebebiniz nedir?
- Türkiye'ye gelmeden önce İran'dan başka bir ülkeye göç ettiniz mi?
- Türkiye'de kalmayı mı yoksa üçüncü bir ülkeye yeniden göç etmeyi mi düşünüyorsunuz? Eğer düşünüyorsanız hangi ülkeyi düşünüyorsunuz, neden?
- Türkiye'ye gelme kararınızı vermenize sebep olan Türkiye'de herhangi bir ağa sahip misiniz?
- Antalya'ya gelmeye nasıl karar verdiniz? Antalya Türkiye'de geldiğiniz ilk şehir mi?
- Türkiye'ye ailenizle mi yoksa yalnız mı geldiniz?
- Oturma izniniz var mı? Eğer yoksa Türkiye'de nasıl kalıyorsunuz? (Kaçak, vize muafiyet anlaşması ile vb.)
- Eğer kaçak olarak Türkiye'de kalıyorsanız, Türkiye'ye kaçak olarak gelmenizin sebebi nedir?

3. Türkiye'ye geldikten sonra iş bulma sürecinizi anlatabilir misiniz?

- Bu Türkiye'deki ilk işiniz mi yoksa başka iş kollarında çalıştınız mı?
- Çalışma izniniz var mı?
- Aylık hane gelirin ne kadar? Aralık olarak söyleyebilir misiniz?
- Ailenizde sizden başka çalışanlar var mı? Var ise hangi iş kollarında çalışıyorlar?
- İran'a bakımını üstlendiğiniz birileri var mı? Kazancınızdan düzenli olarak İran'a gönderiyor musunuz?

4. Türkiye'ye uyum sürecinizi nasıl tanımlarsınız?

- Türkiye'ye uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz? Eğer sağlayamadıysanız sebebini açıklayabilir misiniz?
- Dil öğrenme konusunda güçlük çektiniz mi?

- Türkiye’de uyum sağlama sürecinizde en çok hangi konularda zorluk çektiğinizi düşünüyorsunuz?
 - İran’ı özleyor musunuz? Eğer özleyorsanız en çok nelerini özleyorsunuz?
 - Herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz? Eğer düşünüyorsanız sizce bu ayrımcılığın sebebi neydi? (İrk, cinsiyet, din, yaş vb.)
5. Yaşadığınız yerde sizden başka yaşayan İranlı göçmenler var mı?
 6. Sağlık sorununuz olduğunda nerelere başvurursunuz?
 - Sağlık sigortanız var mı?
 7. Sizce Türkiye’de yaşadığınız en büyük zorluk nedir?

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Soyadı, Adı	İnanlı, Seda
Uyruğu	
Doğum tarihi ve yeri	
Medeni Hali	
Telefon	
Faks	
E-posta	

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Yeşilkent Anadolu Lisesi	2011-2015
Lisans	Akdeniz Üniversitesi/Sosyoloji	2015-2019
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversite/Akdeniz Göç Araştırmaları	2020-2023

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2021-Halen	Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı	Sosyal Hizmet Personeli

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------